

เที่ยวไปนั้น เป็นที่ ๕ แห่งหมวด ๕ แห่งนิวรรณ์นั้น เพราะเหตุนั้น หมวด ๕ แห่งนิวรรณ์ จึงชื่อว่าวิจิกิจฉาคล้ายกับหนทางที่เสือโคร่งเที่ยวไปแล้วเป็นที่ ๕.

อิทญจ เวยยกุขปณฺจมี อรหตุต-
มคฺคณฺณาสนา นิสฺเสสฺ หนตุวา
อนิโม ยาติ พฺราหฺมโณติ อยเมตถ
อตฺโต. เสสฺ ปุริมสทิสเมวาติ.

ก็ ในพระคาถานี้ มีใจความดังนี้ว่า ก็บุคคล มาหมวด ๕ แห่งนิวรรณ์ มีวิจิกิจฉานิวรรณ์คล้ายกับหนทางที่เสือโคร่งเที่ยวไปแล้วเป็นที่ ๕ นี้ ไม่ให้เหลืออะไรเลย ด้วยดาบคืออรหัตมรรคญาณเป็นผู้ไม่มีความคับแค้น เป็นพราหมณ์ไปอยู่. เรื่องที่เหลือก็คล้าย ๆ กับเรื่องก่อนนั้นแหละ.

ลฺกฺณชกภทฺททฺยตฺเถรวตฺถุ จตฺตถุ.

เรื่องพระลक्षणชกภทททียเถระที่ ๔ จบ.

๕. ทารุสากฎีกปุตตวตถุ

๒๙๖. สุปุปพุทฺธํ ปพุชฺฌนฺติ
สทา โคตมสาวกา
เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
นิจฺจํ พุทฺธคตา สติ
๒๙๗. สุปุปพุทฺธํ ปพุชฺฌนฺติ
สทา โคตมสาวกา
เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
นิจฺจํ ฌมฺมคตา สติ
๒๙๘. สุปุปพุทฺธํ ปพุชฺฌนฺติ
สทา โคตมสาวกา
เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
นิจฺจํ สัมมคตา สติ
๒๙๙. สุปุปพุทฺธํ ปพุชฺฌนฺติ
สทา โคตมสาวกา
เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
นิจฺจํ กายคตา สติ
๓๐๐. สุปุปพุทฺธํ ปพุชฺฌนฺติ
สทา โคตมสาวกา
เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
อหีสาย รโต มโน

๕. เรื่องบุตรของคนหาฟัน

๒๙๖. สติของชนเหล่าใด ไปแล้วใน
พระพุทฺธเจ้าเป็นนิตยํ ทั้งกลางวัน
ทั้งกลางคืน ชนเหล่านั้น ผู้เป็น
สาวกของพระโคตม ย่อมตื่นด้วยดี
ทุกเวลา
๒๙๗. สติของชนเหล่าใด ไปในพระธรรม
เป็นนิตยํ ทั้งกลางวันทั้งกลางคืน
ชนเหล่านั้น ผู้เป็นสาวกของพระ-
โคตม ย่อมตื่นด้วยดี ทุกเวลา
๒๙๘. สติของชนเหล่าใด ไปในพระสงฆ์
เป็นนิตยํ ทั้งกลางวันทั้งกลางคืน
ชนเหล่านั้น ผู้เป็นสาวกของพระ-
โคตม ย่อมตื่นด้วยดี ทุกเวลา
๒๙๙. สติของชนเหล่าใด ไปแล้วในกาย
เป็นนิตยํ ทั้งกลางวันทั้งกลางคืน
ชนเหล่านั้น ผู้เป็นสาวกของพระ-
โคตม ย่อมตื่นด้วยดี ตลอดเวลา
๓๐๐. ใจของชนเหล่าใด ยินดีในการไม่
เบียดเบียน ทั้งกลางวันทั้งกลางคืน
ชนเหล่านั้น ผู้เป็นสาวกของพระ-
โคตม ย่อมตื่นด้วยดี ทุกเมื่อ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓๐๑. สุปปพุทธํ ปพฺพชฺฌนฺติ
 สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
 ภาวนาย รโต มโน.

๓๐๑. ใจของชนเหล่าใด ยินดีในภาวนา
 ทั้งกลางวันทั้งกลางคืน ชนเหล่านั้น
 ผู้เป็นสาวกของพระโคตม ย่อมตื่น
 ด้วยดี ทุกเวลา.

๕. ทารุสากฎีกปุตุตตฤ

สุปุปพุทฐนุติ อิมิ ฐมมเทสนัน
 สตุถา เวพูวเน วิหรนุโต
 ทารุสากฎีกสุส ปุตุตติ อารพุก กเถสิ.

ราชคหสมิ หิ “สมมาทิฎฐิก-
 ปุตุโต จ มิจฉาทิฎฐิกปุตุโต จา”ติ
 เทว ทารกา อภิกุขณัน กุพกัหิ
 กิพนุติ. เตสุ สมมาทิฎฐิกปุตุโต
 กุพหิ ชิปมานิ พุทธานุสสุตติ
 อาวชชิตวา “นโม พุทฐสสา”ติ
 วตวา กุพหิ ชิปติ. อิตโร
 ติตถิยานัน กุณเ อุกุทิสิตวา “นโม
 อรหันตानนุ”ติ วตวา ชิปติ. เตสุ
 สมมาทิฎฐิกปุตุโต ชินาติ. อิตโร
 ปราชยติ. โส ตสฺส กิริยั
 ทิสฺวา “อยิ เอวํ अनुसस्रित्वा
 เอवํ วตวา กุพหิ ชิปนุโต ม
 ชินาติ, อหंपิ เอवरूपं गिरिसामी”ติ
 พุทธานุสสุตติยั ปริจยมกาสि.

๕. เรื่องบุตรของคนหาฟัน

พระศาสดาประทับอยู่ ณ พระ-
 เวฬุวัน ทรงปรารภบุตรของคนหาฟัน
 ตรัสพระธรรมเทศนานี้ เป็นต้นว่า
 ดังนี้ด้วยดี.

มีเรื่องราวพิสดารว่า ในเมือง
 ราชคฤห์ มีเด็ก ๒ คน คือ “ลูกของ
 คนสัมมาทิฐิคนหนึ่ง ลูกของคนมิจฉาทิฐิ
 คนหนึ่ง” พวกมันเล่นขลุบเป็นประจำ.
 บรรดาเด็กทั้ง ๒ คนนั้น ลูกของคน
 สัมมาทิฐิ พอจะทอดขลุบไป ระลึกถึง
 พุทธานุสสุติ แล้วพูดว่า “นะโม
 พุทฐัสสะ” (ขอนอบน้อม แต่พระพุท-
 เจ้า) แล้วจึงทอดขลุบไป. ลูกของคน
 นอกนี้ ระลึกถึงพระคุณของพวกเดียรถีย์
 พูดว่า “นะโม อะระหันตानัง” (ขอ
 นอบน้อมแต่พระอรหันต์ทั้งหลาย) แล้ว
 จึงทอด(ขลุบ)ไป. ในเด็กเหล่านั้น ลูกของ
 คนสัมมาทิฐิ ย่อมชนะ. ลูกคนนอกนี้
 ย่อมแพ้. ลูกคนมิจฉาทิฐินั้น เห็นกิริยา
 อากาารของเด็กคนนั้น คิดว่า “นายคนนี้
 ระลึกอย่างนี้ พูดอย่างนี้ แล้วทอดขลุบไป

อถกทิวสํ ตสฺส ปิตา สกฺกํ
 โยเชตฺวา ทารุณํ อตฺถาย กจฺจนฺโต
 ตํปี ทารกํ อาทาย คนฺตฺวา
 อฏฺวิยํ ทารุณํ สกฺกํ ปุเรตฺวา
 อาคจฺจนฺโต พหฺนฺคเร สุสานฺสามนฺเต
 อุกกผาสฺกฏฺจฺจาเน โคณฺเ โมเจตฺวา
 ฆตฺตวิสุสฺสคฺคํ อกาสิ. อถสฺส โคณา
 สายณฺหสมเย นครํ ปวิสฺนฺเตน
 โคคณฺเณ สทฺธิํ นครเมว ปวิสฺสํ.
 สากฺกฺโกปิ โคณฺเ อนฺุพฺนฺธฺนฺโต
 นครํ ปวิสฺตฺวา สายํ โคณฺเ
 ทิสฺวา อาทาย นิกฺขมฺนฺโต ทฺวารํ
 น สมฺปาปุณฺนิ. ตสฺมี หิ อสมฺปตฺเตยฺว
 ทฺวารํ ปิทฺติ.

อถสฺส ปุตฺโต เอกโกว
 รตฺติภาเค สกฺกฺสฺส เหมจฺจา
 นิปฺชฺชิตฺวา นิตฺทํ โอกฺกมิ. ราชคหํ
 ปน ปกฺติยาปี อมฺนุสฺสพฺหุลํ. อยญฺจ
 สุสานฺสนฺติเก นิปฺนฺโน, ตตฺถ นํ
 อมฺนุสฺสา ปสฺสิสฺส, เอโก สาสนฺสฺส
 ปฏฺิกณฺฏโก มิจฺฉาทิฏฺฐิโก, เอโก

ชนะเรา, ถึงเราก็จะทำรูปแบบนั้นบ้าง”
 ได้ทำการสังสม ในพุทธานุสติ.

ครั้งต่อมาวันหนึ่ง คุณพ่อของเขาเทียม-
 เกวียน ไปหาเพื่อน จึงได้พาเอาเด็กลูกชาย
 แม่นั้นไปด้วย บรรทุกพืนในดง
 จนเต็มเกวียน เมื่อกลับมาได้ปล่อยวัว
 ในที่อันผาสุกด้วยน้ำ ไกล ๆ ป่าช้า
 นอกเมือง ได้จัดการแบ่งภัตร. ตอนนั้น
 พวกวัวของเขา ก็พากันเข้าไปสู่ตัวเมือง
 พร้อมกับฝูงวัว ซึ่งกำลังเดินเข้าตัวเมือง
 นั้นเอง ในตอนเย็น. แม่นายสากฏิกะ
 ก็ติดตามวัวเข้าไปตัวเมือง จึงพบวัว
 เวลาเย็น พากลับออกไปไม่ทันถึงประตู.
 ก็เมื่อเขายังไม่ทันถึงเลย ประตูก็ปิดเสีย
 แล้ว.

ลำดับนั้น ลูกชายของเขานอนหลับ
 อยู่ภายใต้เกวียนคนเดียว ตอนกลางคืน.
 ก็โดยปกติแล้ว เมืองราชคฤห์มีมนุษย์
 มากมาย. ส่วนเจ้าเด็กน้อยคนนี้ ก็
 นอนหลับอยู่ ใกล้ป่าช้าผีดิบ, พวกอมมนุษย์
 จึงมองเห็นเขา ณ ที่นั้น, อมนุษย์
 คนหนึ่ง เป็นพวกมิจฉาทิฐิ เป็น

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมมาทิจิโก, เตสุ มิจฉาทิจิโก
 อาห “อโย โน ภกโช, อิมิ
 ขาทามา”ติ. อิตโร “อลัง, มา เต
 รุจิจิ”ติ ตัง นิวาเรสิ. โส เตน
 นิวาริยามาโนปิ ตสฺส วณัง อนาทยิตฺวา
 ทารกํ ปาเทสุ คเหตฺวา อากทฺถมิ.
 โส พุทฺธานุสฺสติปริจิตตฺตา ตสฺมิ
 ขณ “นโม พุทฺธสฺสา”ติ อาห.
 อมนุสฺโส มหาภยภีโต ปฏิกกมิตฺวา
 อฏฺฐาสิ.

อถ นัง อิตโร “อเมหิ อกิจจํ
 กตัง, ทณฺฑกมมํ ตสฺส กโรมา”ติ
 วตฺวา ตัง รกฺขมาโน อฏฺฐาสิ.
 มิจฉาทิจิโก นครัง ปวิสิตฺวา
 รณฺโณ โภชนปาตี ปุเรตฺวา โภชนัง
 อาหริ. อถ นัง อุกโปปิ ตสฺส
 มาตาปิตโร วิย หุตฺวา ตัง อฏฺฐาเปตฺวา
 โภเชตฺวา “อิมานิ อกฺขรานิ
 ราชาว ปสฺสตุ, มา อณฺโณ”ติ ตัง

เสียนหนามต่อพระศาสนา, ดนหนึ่ง
 เป็นสัมมาทิจิ, ในอมนุษย์ทั้ง ๒ จำพวกนั้น
 อมนุษย์ที่เป็นมิจฉาทิจิ พูดว่า “เด็กน้อย
 คนนี้ ต้องเป็นภักษาหารของพวกเรา
 พวกเราจะเลี้ยงกินเด็กน้อยคนนี้”.
 อมนุษย์อีกตนห้ามอมนุษย์ตนนั้นว่า
 “อย่านะ เอ็งอย่าชอบใจเลย”. อมนุษย์
 ตนที่เป็นมิจฉาทิจินั้น แม้อุกอมนุษย์ตน
 ที่เป็นสัมมาทิจินั้นห้ามอยู่ ก็ไม่สนใจ
 คำขอร้องของเพื่อน จับเท้าเด็กดึงมา.
 ในขณะนั้น เด็กน้อยนั้นกล่าวว่า “นะโม
 พุทฺธสฺสะ” เพราะเป็นผู้สั่งสมในพุทธา-
 นุสติ. อมนุษย์เกิดกลัวต่อมหาภย ได้ก้าว
 กลับมายืนอยู่.

ที่นั่น อมนุษย์นอกนี้ พูดกับเขาว่า
 “พวกเราได้ทำสิ่งที่ไม่น่าทำเลย, พวก
 เรา จะลงทัณฑ์กรรมแก่เขา” ได้ยื่น
 รักษาเด็กน้อยอยู่. อมนุษย์ที่เป็นมิจฉาทิจิ
 ได้เข้าไปตัวเมือง บรรจุโภชนะเต็มถาด
 พระราชาแล้ว นำโภชนะมาให้. ตอนนั้น
 อมนุษย์แม่ทั้ง ๒ พวก ทำตัวเหมือน
 เป็นมารดาบิดาของเด็กน้อย ปลุกให้
 เด็กลุกขึ้นกินข้าว ประกาศเรื่องราวนั้น

คุณภน ก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปวตฺตี ปกาเสตฺวา ยกฺขานุกฺภาเวน
โกชนปาตีย์ อกฺขรานิ ฉินฺทิตฺวา
คตา.

ปฺนทิวเส “ราชกุลโต โจเรหิ
ภาชนภณฺทํ อวภูณฺ”ติ โกลาหลํ
กโรนฺตา ทวารานิ ปิทฺทิตฺวา
โโอลเกตฺวา ตตฺถ อปฺสฺสนฺตา นคฺรา
นิกฺขมิตฺวา อิตฺ จิตฺ จ โอลเกนฺตา
ทารุสฺสเก สุวณฺณปาตี ทิสฺวา
“อโย โจโร”ติ ตํ ทารกํ คเหตุวา
รณฺโณ ทสฺเสสุ.

ราชา อกฺขรานิ ทิสฺวา “กิเมตฺ
ตาดา”ติ ปุจฺฉิ. “นาหํ เทว
ชานามิ, มาตาปิตโร เม อาคนฺตฺวา
รตฺตี โภเชตฺวา รกฺขมานา อฏฺฐิสฺสุ,
อหํ ‘มาตาปิตโร มํ รกฺขนฺตี’ติ
นิพฺภโย ว นิทฺทํ อุกฺโคโต, เอตฺตกํ
อหํ ชานามิ”ติ อาห. อถสฺส
มาตาปิตโรปิ ตํ จานํ อคมฺสฺสุ. ราชา
ตํ ปวตฺตี ฌตฺวา เต ตโยปิ ชเน

ได้จารึกตัวหนังสือ ลงที่ถาดโภชนะ
ด้วยอนุภาพแห่งยักษ์ ด้วยอธิษฐานว่า
“ขอให้พระเจ้าแผ่นดินท่านนั้น จง
ทอดพระเนตรเห็นอักษรเหล่านี้, คนอื่น
อย่ามองเห็น” แล้วก็พากันไป.

วันรุ่งขึ้น อำมาตย์ทำความโกลาหล
ว่า “พวกโจร ได้ขโมยเอาเครื่องครัว คือ
ภาชนะ จากราชสำนักไปแล้ว” พากัน
ปิดประตูทั้งหมด แล้วตรวจค้นดู
ไม่เห็นในที่นั้น ออกนอกพระนคร
ตรวจค้นดูข้างนี้ ข้างโน้น เห็นถาดทอง
บนเกวียนบรรทุกพืน จึงจับเด็กน้อยนั้น
ด้วยข้อหาว่า “นี่ เป็นคนขโมย” ชี้แจง
แต่พระราชา.

พระราชาทอดพระเนตรเห็นตัวอักษร
ตรัสถามว่า “พ่อหนูน้อย นี่มันอะไร”.
เด็กน้อยทูลตอบว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้
สมมติเทพ กระหม่อมไม่ทราบ, มารดา
บิดาของกระหม่อมมาแล้ว ให้กินข้าวเวลา
กลางคืน ได้ยืนรักษาอยู่, กระหม่อม
คิดว่า ‘มารดาบิดารักษากระหม่อมอยู่’
จึงไม่กลัวเลยม่อยหลับไป, กระหม่อม
รู้เรื่องเพียงนี้”. ที่นั้น ถึงคุณพ่อคุณ

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาทาย สตถุ สนฺติกั คนฺตวา
 สพุพฺ อโรเจตฺวา “กิณฺนุ โข
 ฆนฺเต พุทฺธานุสฺสตีเยว รกฺขา โหติ,
 อุทาทุ ฐมฺมานุสฺสตีอาทโยปี”ติ ปุจฺฉิ.

แม่ของเธอ ก็ได้ถึงที่นั่นพอดี. พระ-
 ราชาทรงทราบเรื่องราวานั้น พากันแม่
 ทั้ง ๓ นั้น ไปสำนักพระศาสดา
 ทูลถวายรายงานเรื่องราวทั้งหมด ทูลถาม
 ว่า “ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ พุทธานุสสติ
 เท่านั้น เป็นคุณเครื่องรักษา, หรือว่า
 คุณเครื่องรักษาอย่างอื่น มีธัมมานุสสติ
 เป็นต้น ก็เป็นคุณเครื่องรักษา”.

อกฺกสฺส สตฺถา “มหาราชา น เกวลั
 พุทฺธานุสฺสตีเยว รกฺขา, เยสํ ปน
 ฉพุพิเชน จิตฺตํ สุภาวิตํ, เตสํ
 อณฺเณน รกฺขาวรณฺเนน วา มนุโศสเชหิ
 วา กิจฺจํ นตฺถิ”ติ วตฺวา ฉฏฺฐานานิ
 ทสฺเสนฺโต อีมา คากา อภาสิ

ลำดับนั้น พระศาสดาทรัสแก่พระราช
 นั้นว่า “มหาบพิตร พุทธานุสสติเท่านั้น
 เป็นคุณเครื่องรักษาอย่างเดียว ก็หา
 มิได้, แต่ชนเหล่าใด อบรมจิตให้ดีแล้ว
 โดยสถานะ ๖ อย่าง, กิจด้วยการรักษา
 และป้องกันอย่างอื่น หรือด้วยมนต์และ
 โอสถ ย่อมไม่มีแก่ชนเหล่านั้น” เมื่อจะ
 แสดงสถานะทั้ง ๖ ได้ภาสิตพระคากา
 เหล่านี้ว่า

๒๙๖. “สุปฺปพุทฺธํ ปพุชฺฌนฺติ
 สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
 นิจฺจํ พุทฺธคตา สติ

๒๙๖. “สติของชนเหล่าใด ไปแล้วใน
 พระพุทธเจ้าเป็นนิตย์ ทั้งกลางวัน
 ทั้งกลางคืน ชนเหล่านั้น ผู้เป็น
 สาวกของพระโคตม ย่อมตื่น
 ด้วยดีทุกเวลา

๒๙๗. สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพุชฺฌนฺตํ
 สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
 นิจฺจํ ธมฺมคตา สติ

๒๙๘. สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพุชฺฌนฺตํ
 สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
 นิจฺจํ สํมคตา สติ

๒๙๙. สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพุชฺฌนฺตํ
 สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
 นิจฺจํ กายคตา สติ

๓๐๐. สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพุชฺฌนฺตํ
 สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
 อหีสาย รโต มโน

๓๐๑. สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพุชฺฌนฺตํ
 สทา โคตมสาวกา
 เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
 ภาวนาย รโต มโน”ติ.

๒๙๗. สติของชนเหล่าใด ไปในพระ-
 ธรรมเป็นนิตย์ ทั้งกลางวันทั้ง
 กลางคืน ชนเหล่านั้น ผู้เป็น
 สาวกของพระโคตม ย่อมตื่น
 ด้วยดีทุกเวลา

๒๙๘. สติของชนเหล่าใด ไปในพระสงฆ์
 เป็นนิตย์ ทั้งกลางวันทั้งกลางคืน
 ชนเหล่านั้น ผู้เป็นสาวกของ
 พระโคตม ย่อมตื่นด้วยดีทุกเวลา

๒๙๙. สติของชนเหล่าใด ไปแล้วในกาย
 เป็นนิตย์ ทั้งกลางวันทั้งกลางคืน
 ชนเหล่านั้น ผู้เป็นสาวกของ
 พระโคตม ย่อมตื่นด้วยดีทุกเวลา

๓๐๐. ใจของชนเหล่าใด ยินดีในการ
 ไม่เบียดเบียน ทั้งกลางวันทั้งกลาง
 คืน ชนเหล่านั้น ผู้เป็นสาวก
 ของพระโคตม ย่อมตื่นด้วยดี
 ทุกเวลา

๓๐๑. ใจของชนเหล่าใด ยินดีในภาวนา
 ทั้งกลางวันทั้งกลางคืน ชน
 เหล่านั้น ผู้เป็นสาวกของพระ-
 โคตม ย่อมตื่นด้วยดี ทุกเวลา”.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพชฺฌนฺตฺติ
 พุทฺธคตํ สติ คเหตุวา สฺปนฺตยาเยว
 ปพฺพชฺฌนฺตยา สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพชฺฌนฺตฺติ
 นาม. สทา โคตมสวาทิ โคตม-
 โคตตสฺส พุทฺธสฺส สวณฺนเต
 ชาตตฺตา ตสฺเสว อนุสาสนีสวณฺตยา
 โคตมสวาทา.

พุทฺธคตา สติติ เยสํ “อิติปิ โส
 ภควา”ติอาทิปฺปภาทะ พุทฺธคฺคณ อารพฺภ
 อูปฺปชฺชมานา สติ นิจฺจกาลํ อตฺถิ,
 เต สทาปิ สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพชฺฌนฺตฺติ
 อตฺถโธ. ตถา อสฺกโกนฺตยา ปน
 เอกทิวสํ ติสฺสุ กาลสฺสุ ทฺวิสฺสุ กาลสฺสุ
 เอกสฺมิปิ กาลสฺส พุทฺธานุสฺสตี
 มนสิทโรนฺตยา สุปฺปพฺพุทฺธํ ปพฺพชฺฌนฺตฺติเยว
 นาม. ฐมฺมคตา สติติ “สวาทฺทวาโต
 ภควตา ฐมฺโม”ติอาทิปฺปภาทะ ฐมฺมคฺคณ
 อารพฺภ อูปฺปชฺชมานา สติ. สํมคตา
 สติติ “สุปฺปฏิปนฺโน ภควโต
 สวาทฺทสฺโม”ติอาทิปฺปภาทะ สํมคฺคณ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ย่อม
 ตื่นด้วยดี หมายความว่า ผู้ยึดเอาการ
 ระลึกถึง อันไปในพระพุทธรเจ้า ถึงจะ
 หลับอยู่นั้นแหละ เมื่อตื่น ชื่อว่า ย่อมตื่น
 ด้วยดี. คำว่า ผู้เป็นสาวกของพระโคตม
 ทุกเวลา หมายความว่า ชื่อว่า ผู้เป็น
 พระสาวกของพระโคตม เพราะตนเกิด
 ในที่สุดแห่งการฟังพระพุทธรเจ้าผู้โคตม-
 โคตร และเพราะตนได้ฟังพระอนุสาสนี
 ของพระพุทธรเจ้าพระองค์นั่นเอง.

คำว่า สติอันไปแล้วในพระพุทธรเจ้า
 หมายความว่า สติของชนเหล่าใดเกิดขึ้น
 ปรารภพระพุทธรคุณ มีประเภทต่าง ๆ
 มีว่า “อิติปิ โส ภะคะวา” เป็นต้น
 มีอยู่ตลอดกาลเป็นนิตย์, ชนเหล่านั้น ชื่อว่า
 ย่อมตื่นด้วยดีทุกกาลเวลา. ส่วนผู้ที่ไม่
 สามารถทำอย่างนั้นได้ วันหนึ่งทำ
 พุทธานุสติเอาไว้ในใจ แม้แต่เวลาหนึ่ง
 ใน ๓-๒ เวลา ชื่อว่า ย่อมตื่นด้วยดี
 เหมือนกัน. คำว่า สติไปแล้วใน
 พระธรรม หมายความว่า สติเกิดขึ้น
 ปรารภพระธรรมคุณ มีประเภทต่าง ๆ
 มีว่า “สวาทฺทวาโต ภะคะวะตา ฐมฺโม”

ธรรมบท.ป-ท.๗-๑๗

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อารพุก อุปุปชชมานา สติ. กายคตา
 สติติ ทวตติสาการวเสน วา
 นวสิวฏฐิกาวเสน วา จตุธาตุ-
 ววฏฐานวเสน วา อชตตตนิลกลสิณ-
 ทิรูปชชมานวเสน วา อุปุปชชมานา
 สติ.

เป็นต้น. คำว่า สติไปแล้วในพระสงฆ์
 หมายความว่า สติเกิดขึ้น ปรารภ
 พระสังฆคุณ มีประเภทต่าง ๆ มีว่า
 “สุปะฏิบันโน ภะคะวะโต สวาสะกะ-
 สังโฆ” เป็นต้น. คำว่า สติเป็นไป
 ในกาย หมายความว่า สติเกิดขึ้นด้วย
 สามารถแห่งอาการ ๓๒ หรือ ด้วย
 สามารถแห่งการอยู่ในป่าช้า ๕ ด้วย
 สามารถแห่งการกำหนดธาตุทั้ง ๔ หรือ
 ด้วยสามารถรูปฌาน มีนีสกลสิณอันเป็น
 ไปในภายใน.

อหีสาย รโตติ “โส กรุณาสหคเตน
 เจตสา เอกัง ทิสํ ปริตฺวา วิหริตี”ติ
 เอวํ วุตตาย กรุณาภาวนาย รโต.
 ภาวนายาติ เมตฺตาภาวนาย. กิณฺจาปี
 หิ เหมจฺจา กรุณาภาวนาย วุตตตฺตา
 อิทฺ สพฺพาปี อวเสสา ภาวนา,
 อิทฺ ปน เมตฺตาภาวนาว อธิปฺเปตา.
 เสสํ ปจฺมคากายํ วุตฺตนเยเนว
 เวทิตพฺพํ.

คำว่า ยินดีในการไม่เบียดเบียน
 หมายความว่า ยินดีในกรุณาภาวนา
 ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสไว้ อย่างนี้ว่า
 “พระภิกษุรูปนั้น มีจิตประกอบด้วย
 กรุณา แผ่ไปทั่วทิศ หนึ่งอยู่”. คำว่า
 ในการเจริญภาวนา ได้แก่ ในการ
 เจริญเมตตาภาวนา. ความจริงนั้น
 ภาวนาแม้ทั้งหมดที่เหลือ พระผู้มีพระ-
 ภาคทรงประสงค์เอาในคำว่า ภาวนา นี้
 เพราะได้ตรัสกรุณาภาวนาไว้แล้ว
 ตอนหลัง แม้ก็จริง, ถึงกระนั้น ก็ทรง
 ประสงค์เอาเมตตาภาวนา ในคำว่า

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภาวนา นี้ด้วย. คำที่เหลือ ท่านผู้ศึกษา
ควรรู้ตามนัยที่ได้กล่าวไว้ในพระคาถา
แรกนั้นแล.

เทสนาวसानะ โส ทารโก
มาตาปิตุหิ สทุธิ โสตาปตติผล
ปติภูจหิ. ปจจนา ปน ปพพชิตวา
สพเพปิ อรหตตํ ปาปุณีสุ.
สมุปตตานปี สาทฎิกกา เทสนา
อโหสีติ.

ตอนอวसानแห่งพระธรรมเทศนา
เด็กน้อยคนนั้น ดำรงอยู่ในพระโสดา-
ปัตติผล พร้อมกับมารดาบิดา. ก็
ภายหลัง คนทั้งหมดได้บวชแล้ว บรรลุ
พระอรหัตผล. พระธรรมเทศนาได้
อำนวยการประโยชน์แก่มหาชน แม้ผู้มา
ประชุมพร้อมกัน.

ทารุสภาฎิกปุตตวตตุ ปณจมน.

เรื่องบุตรของคนหาฟืนที่ ๕ จบ.

๖. วชฺชีปุตตกภิกขุขวตถุ

๓๐๒. ทุปฺปพพชฺชํ ทุรภีรํ
 ตุราวาสา อมฺรา ทุกฺขา
 ทุกฺโขสมานสํวาโส
 ทุกฺขานุปตฺตทฺธคฺ
 ตสฺมา น จทฺธคฺ สฺยา
 น จ ทุกฺขานุปตฺโต สฺยา.

๖. เรื่องภิกษุวัชชีบุตร

๓๐๒. การบวชลำบาก การยินดี (ในการบวช) ก็ยาก เรือนที่ครองไม่ดีเป็นทุกข์ การอยู่ร่วมกับคนที่ไม่เสมอกัน เป็นทุกข์ คนเดินทางไกล ก็ถูกความทุกข์ติดตาม เพราะฉะนั้น ไม่ควรเดินทางไกล และไม่ควรให้ทุกข์ติดตามได้.

๖. วัชชีปุตุตถภิกษุวัตถุ

ทูปุพพุชชํ ทูรภิรมนุตติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตุฏฺทา เวสาลียํ นิสฺสาย
มหาวเน วิหรนฺโต อญฺญตรํ วัชชีปุตุตถกํ
ภิกขุํ อารพฺภ กเถสิ. ยํ สนฺธาย
วุตฺตํ “อญฺญตโร วัชชีปุตุตถโก ภิกขุ
เวสาลียํ วิหริติ อญฺญตรสฺมึ
วนสณฺฑเท. เตน โข ปน สมเยน
เวสาลียํ สพฺพรตฺติ จณฺวาโร โหติ.
อกฺโข โส ภิกขุ เวสาลียํ
ตฺริยตาพิตวาทิตนิกฺโขสสทฺทํ สุตฺวา
ปริเทวมาโน ตายํ เวลายํ อิมํ
คากฺกมาห

“เอกกา มยํ อรญฺเณ วิหฺราม
อปวิทุธว วนสฺมึ ทารุกํ
เอตาทิสิกาย รตฺติยา
โก สุ ทานิ อเมฺหฺหิ ปาปิโย”ติ.

โส กิร วัชชีรฏฺเฐ ราชปุตุโต
วาเรน สมฺปตฺตํ รชฺชํ ปหาย
ปพฺพชิโต, เวสาลียํ จาตุมฺหาราชิเกหิ

๖. เรื่องภิกษุวัชชีบุตร

พระศาสดา อาศัยเมืองไพสาลี
ประทับอยู่ ณ ป่ามหาวน ทรง
ปรารภภิกษุผู้เป็นโอรสของกษัตริย์วัชชี
รูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งพระอรธกถาจารย์
กล่าวหมายถึงว่า “ภิกษุผู้เป็นโอรส
ของกษัตริย์วัชชี รูปใดรูปหนึ่ง พักอยู่
ในราวป่าแห่งใดแห่งหนึ่งในเมืองไพสาลี.
ก็สมัยนั้นแล มีงานมหรสพทั้งคืน ที่เมือง
ไพสาลี. สมัยนั้นแหละ ภิกษุรูปนั้น
ได้ยินเสียงอีกทีกแห่งวงดนตรีที่เขาตีและ
บรรเลงในเมืองไพสาลี คร่ำครวญ ได้
กล่าวคานานี้ ในเวลานั้นว่า

“พวกเรากลุ่มเดียวอยู่ในป่า เหมือน
ท่อนไม้ที่เขาทิ้งไว้ในป่า ในค้ำคิน
เช่นนี้ ตอนนี ใครเล่า เป็นคน
มีบาปกรรมกว่าพวกเรา”.

ได้ตรัสพระธรรมเทศานานี้ เป็นต้นว่า
การบวชลำบาก การจะยินดี ก็ยาก.

มีเรื่องเล่าขานกันว่า ภิกษุรูปนั้น
เป็นพระราชโอรสในรัฐวัชชี สละ
ราชสมบัติที่มาถึงตนตามวาระ ออกบวช

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗-๑๓๗

สทุธิ เอกภาพทุธิ กตฺวา สกถนคเร
 ธชปตาทากาทิหิ ปฏิมณฺหิตเต โกมุทียา
 ปุณฺณมาย สพฺพรตฺตี ฉณฺวาวเร
 วตฺตมาเน เภริอาทินฺนํ ตฺริยานํ
 ตาพิทานํ นิคุโฆสํ วิณาทินญจ
 วาทิตานํ สทุทํ สุตฺวา, ยานิ
 เวสาลียํ สตฺต ราชสทฺสฺสานิ สตฺต
 ราชสทานิ สตฺต จ ราชานอ,
 ตตฺตกาเยว จ เนสํ อฺปราช-
 เสนาปติอาทโย, เตสฺส อลงฺกตปฏฺยิตฺเตสฺส
 นกฺขตฺตกัฬนตฺตถาย วิถิ อิตฺถนฺเนสฺส,
 สฏฺฐิจิตฺตเถ มหาจํกเม จํกมมาโน
 คคณมชฺเฒ จิตํ ปุณฺณจหนํ ทิสฺวา
 จํกมโกฏฺยํ ผลกํ นิสฺสาย จิตฺโต
 เวจฺจนาลงฺการวิริหิตตฺตทา วเน ฉทุทิต-
 ทารุกํ วิย อตฺตภาวํ โอลเเกตฺวา
 “อตฺติ นุ โข อญฺเวย อเมหฺหิ
 ลามกตโร”ติ จินฺเตนฺโต ปกตฺติยา
 อารญฺญกาทิกุณฺยตฺโตปิ ตสฺมี ขณ
 อนภิริตฺติยา ปิพิโต เอวมาห.

ในเมืองไพสาลี เมื่อประชาชนพากัน
 ประดับตกแต่งพระนครทั้งหมด ด้วยธง
 เฉลิมพลและธงแผ่นผ้าเป็นต้น ให้เนื่อง
 เป็นอันเดียวกันกับสวรรคตั้นจาตุมหาราช
 เมื่อการเล่นมหรสพ กำลังดำเนินไปอยู่
 ตลอดคืนวันเพ็ญ เป็นที่บ้านแห่งดอก-
 โกมุท ได้ยินเสียงอีกทีกแห่งเครื่องดนตรี
 มีกลองเป็นต้น ที่เขาตีแล้ว และเสียงพิณ
 เป็นต้น ที่เขาบรรเลง ในเมืองไพสาลี
 ได้มีพระเจ้าแผ่นดิน ๗,๗๐๗ พระองค์,
 อฺปราชและเสนาบดีเป็นต้น ของพระราชา
 เหล่านั้น ก็มีประมาณเท่านี้เหมือนกัน,
 เมื่อบุคคลเหล่านั้นแต่งเต็มยศ ลงสู่ถนน
 เพื่อเล่นในเทศกาลนักขัตฤกษ์, เดิน
 จงกรม ณ ที่จงกรมขนาดใหญ่ ยาว
 ๖๐ ศอก มองเห็นพระจันทร์เต็มดวง ซึ่ง
 เต็มอยู่กลางท้องฟ้า เลยยื่นพียงแผ่น-
 กระดานที่สุดจงกรม มองดูตัวเอง
 เหมือนกับท่อนไม้ที่เขาทิ้งไว้ในป่า เพราะ
 ปราศจากเครื่องสำหรับโปกและเครื่อง
 แต่งตัว คิดอยู่ว่า “คนอื่นที่ชั่วกว่าเรา
 มีไหมหนอ” แม้ตามปกติแล้ว ผู้ที่
 ประกอบด้วยคุณธรรม มีการอยู่ป่าเป็น

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทุกขานุปัตติทุทธกุ
 ตสฺมา น จทุทธกุ สียา
 น จ ทุกขานุปติโต สียา”ติ.

ตตถ ทุปฺปพพชฺชนฺติ อปฺป วา
 มหนฺตํ วา โภคกฺขนฺธํ เจว
 ฌาติปริวฏฺฏญฺจ ปหาย อิมสฺมี
 สาสเน อูรํ ทตฺวา ปพพชฺชํ นาม
 ทุกฺขํ. ทุรภิรมนฺติ เอวํ ปพพชิตฺเตนาปิ
 ภิกฺขวาจริยา ย ชีวิตฺวตฺตํ ฌญฺเฒน
 อปริมาณสึลกฺขนฺธโคปนธฺมมานุธฺมม-
 ปฏิปตฺติปุรณวเสน อภิรมิตฺตํ ทุกฺขํ.
 ทุรราวาสาติ ยสฺมา ปน ฌรํ
 อาวสนฺเตน ราชนํ ราชกิจฺจํ อิสฺสรานํ
 อิสฺสรกิจฺจํ วหิตพฺพํ, ปริชโน
 เจว ธฺมมิกา จ สมณพฺรหฺมณา
 สงฺคหิตพฺพา, เอวํ สนฺเตปิ ฌราวาสเ
 จิตฺททฺมโฏ วย มหาสมฺมุทโท วย จ
 ทุปฺปโร, ตสฺมา ฌรา นามเต
 ทุรราวาสา ทุกฺขา อาวสิตฺตํ เตเนว
 การณฺน ทุกฺขาติ อตฺถโก.

ผู้ไม่เสมอกัน เป็นทุกข์ คนเดิน
 ทางไกล ก็ถูกความทุกข์ติดตาม
 เพราะฉะนั้น ไม่ควรเดินทางไกล
 และไม่ควรให้ทุกข์ติดตามได้”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า การ
 บวชลำบาก หมายความว่า ธรรมดาว่า
 การสละกองทรัพย์สินจำนวนน้อยหรือว่า
 มาก และเครื่องญาติ แล้วบวชถวายชีวิต
 ในพระศาสนา นี้ เป็นการลำบาก.
 คำว่า การจะยินดี ก็ยาก หมายความว่า
 กุลบุตร แม้บวชเข้ามาแล้วอย่างนี้ สืบต่อ
 ชีวิต ด้วยการเที่ยวไปเพื่อภิกษา ยินดี
 ด้วยสามารถแห่งการคุ้มครองกองศีล
 อย่างเคร่งครัด และการบำเพ็ญธรรม
 ปฏิบัติอันสมควรแก่ธรรม เป็นเรื่องยาก.
 คำว่า มีการอยู่ครองไม่ดี หมายความว่า
 ก็เพราะบุคคลผู้อยู่ครองเรือน ต้องนำ
 ราชกิจของพระเจ้าแผ่นดิน กิจการอิสระ
 ของเจ้านายผู้ใหญ่ไป, ยังต้องสงเคราะห์
 บริวารชน และสมณพราหมณ์ ผู้
 ทรงธรรม, แม้เมื่อเป็นเช่นนี้ การอยู่
 ครองเรือน จึงทำให้เต็มบริบูรณ์ได้ยาก
 เหมือนหม้อที่รั่ว และเหมือนมหาสมุทร,

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทุกฺโขสฺมาณสํวาสิติ คิหิโน หิ เย
 ชาติโคตตกุลโมเคหิ ปพฺพชิตา วา
 สีลาจารพาสุจจาทีหิ สฺมานาปี หุตฺวา
 “โกสิ ตฺวํ, โก อหนุ”ติอาทีนิ วตฺวา
 อธิกรณปฺปสุตา โหนฺติ, เต อสฺมานา
 นาม. เตหิ สทฺธิ สํวาสิ นาม
 ทุกฺโขติ อตฺถโก. **ทุกฺขานุปตฺติตทฺธคฺคฺติ**
 เย วฏฺฐสงฺฆาตํ อทฺธานํ ปฏฺิปนฺนตฺตา
 อทฺธคฺคฺ, เต ทุกฺเคน อนุปตฺติตา ว.
ตสฺมา น จทฺธคฺคฺติ ยสฺมา
 ทุกฺขานุปตฺติตภาโวปี ทุกฺโข อทฺธคฺคฺ-
 ภาโวปี ทุกฺโข, ตสฺมา วฏฺฐสงฺฆาตํ
 อทฺธานํ คมนตาย อทฺธคฺคฺปี น ภเวยฺย
 วุตฺตปฺปกาเรน ทุกฺเคน อนุปตฺติโตปี น
 ภเวยฺยยาติ อตฺถโก.

ฉะนั้น ธรรมดาเรือนทั้งหลายเหล่านั้น
 ที่อยู่ครองไม่ดี ทำให้เกิดความทุกข์ คือ
 ลำบากที่จะอยู่ครอบครอง เพราะ
 เหตุนั้นนั่นเอง.

คำว่า การอยู่ร่วมกับคนผู้ไม่เสมอกัน
 เป็นทุกข์ หมายความว่า ก็ภคฺคหฺสฺถ
 เป็นผู้เสมอกัน ด้วยชาติ โคตร ตระกูล
 และโภคสมบัติ หรือบรรพชิต เป็นผู้
 เสมอกัน ด้วยคุณสมบัติทั้งหลาย มีศีล
 อาจารย์ และพหุสุตเป็นต้น พุทฺธา
 “คุณเป็นใคร ผมคือใคร” เป็นต้น
 ขวนขวายในเรื่องที่เกิดขึ้น, คนเหล่านั้น
 ชื่อว่า เป็นผู้ไม่เสมอกัน. ชื่อว่าการอยู่
 ร่วมกันกับคนผู้ไม่เสมอกันเหล่านั้น
 เป็นทุกข์. คำว่า คนเดินทางไกล ก็มี
ความทุกข์ติดตาม หมายความว่า
 เหล่าคนผู้ชื่อว่าเดินทางไกล เพราะ
 ดำเนินไปสู่หนทางอันยาวนาน กล่าวคือ
 วัฏสงสาร ก็ต้องถูกความทุกข์ติดตาม.
 คำว่า **เพราะฉะนั้น ไม่ควรเดินทางไกล**
 หมายความว่า เพราะทั้งความเป็นผู้ถูก
 ความทุกข์ติดตาม ก็เป็นทุกข์ ทั้งความ
 เป็นผู้เดินทางไกล ก็เป็นทุกข์, ฉะนั้น

คุณกนก ยะธรรวณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จึงไม่ควรเป็นผู้ชื่อว่า เดินทางไกล
เพราะไปสู่นทางอันยาวนาน กล่าวคือ
วิญญูสงสารบ้าง ไม่ควรเป็นผู้ถูกความทุกข์
ดังที่กล่าวมาติดตามบ้าง.

เทศनावसानเน โส ภิกขุ ปณฺจสุ
จฺานเนสฺ ทสฺสิตเต ทุกฺเข นินฺพิพินฺทนฺโต
ปณฺจโจรมภาคิยานิ จ ปณฺจจฺุทฺธมฺภาคิ-
ยานิ จ สํโยชนานิ ปทาเลตฺวา
อรหตฺเต ปตฺติฏฺจหิตฺติ.

ในกาลอวสานแห่งพระธรรมเทศนา
ภิกษุรูปนั้นเปื้อน่ายในทุกข์ ที่พระ-
พุทธเจ้าทรงแสดง ในฐานะทั้ง ๕ ทำ
ลายสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ กับสังโยชน์
เบื้องสูง ๕ ดำรงอยู่ในความเป็น
พระอรหันต์.

วชฺชี่ปฺตุตฺตกภิกขุวตฺตุ ฉฺฉฺจ.

เรื่องภิกษุวัชชีบุตรที่ ๖ จบ.

๗. จิตตคหปติวัตถุ

๓๐๓. สทฺโธ สีเลน สมฺปนฺโน
ยโสภคสมปฺปิโต
ยํ ยํ ปเทสํ ภาชติ
ตตฺถ ตตฺถเวว ปุชฺชิตฺโต.

๗. เรื่องกฤหบดีชื่อว่าจิตตะ

๓๐๓. ผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล
เทียบพร้อมด้วยยศ และโภคสมบัติ
ย่อมคบประเทศใด ๆ ก็ตาม คนเขา
ก็บูชากันในประเทศนั้น ๆ
นั่นเทียว.

๗. จิตตคหปติวตถุ

สทฺโธ สีเลน สมฺปนฺโนติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตุฏฺทา เขตฺวเน วิหรนฺโต
จิตตคหปติ อารพฺภ กเถสิ.

วตถุ พาลวคฺเค “อสนฺตํ
ภาวมิจฺเจยฺยา”ติ คาทาวณฺณนายํ
วิตถาริตํ. คาทาปี ตตฺถเว อาคตา,
วตฺตํ เหน้ ตตฺถ “กี ปน
ภนฺเต เอตฺตสฺส ตุมฺหากํ สนฺติกํ
อากจฺจนฺตสฺสเวว ยํ สกุกาโร อูปฺปชฺชติ
อุทาทุ อณฺณตถ คจฺจนฺตสฺสาปี
อูปฺปชฺชเยยฺยา”ติ.

“อานนฺท มม สนฺติกํ อากจฺจนฺ-
ตสฺสาปี อณฺณตถ คจฺจนฺตสฺสาปี
ตสฺส อูปฺปชฺชติเยว, อยํ หิ อูปาสโก
สทฺโธ ปสนฺโน สมฺปนฺนสฺสิโล, เอวรฺุโป
ยํ ยํ ปเทสํ ภาชติ, ตตฺถ ตตฺถเวสฺส
ลามสกุกาโร นิพฺพตฺตติ”ติ วตฺวา

๗. เรื่องกฤหบดีชื่อว่าจิตตะ

พระศาสดาประทับอยู่ ณ พระ-
เชตวัน ทรงปรารภท่านจิตตคหบดี
ตรัสพระธรรมเทศานี้ เป็นต้นว่า ผู้มี
ศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล.

เรื่องข้าพเจ้าให้พิสดารแล้ว ใน
คทาพรรณนา ในพาลวรรคว่า
“พาลชน พึงปรารถนาความยกย่องซึ่ง
ไม่มีอยู่”. แม้พระคทาภิมาในพาลวรรค
นั้นเหมือนกัน, สมจริงตามที่ข้าพเจ้า
กล่าวไว้ในพาลวรรคนี้ ว่า (พระ-
อานนทเถระได้ทูลถามสมเด็จพระสัมมา-
สัมพุทธเจ้าว่า) “ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ
ก็ลามสักการะนี้ ย่อมเกิดมีแก่เขาผู้มายัง
สำนักของพระองค์เท่านั้นหรือ หรือว่า
เกิดมีแก่เขาผู้ไปที่อื่นด้วย”.

พระศาสดาตรัสตอบว่า “อานนท เมื่อ
ท่านมหาเศรษฐี ชื่อว่าจิตตะนั้น จะมา
ยังสำนักของเราก็ตาม จะไปในที่อื่น
ก็ตาม ลามสักการะก็เกิดขึ้นทั้งนั้น,
เพราะว่า อุบาสกคนนี้ มีศรัทธาเลื่อมใส
มีศีลบริบูรณ์, ผู้เช่นนี้ จะคบประเทศ

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิม คามมาห

ใด ๆ, ลามสักการะย่อมเกิดมีแก่เขา
ณ ประเทศนั้น ๆ นั้นแหละ” ได้ตรัส
พระคาถานี้ว่า

๓๐๓. “สทุธฺ สึเลน สมฺปนฺโน
ยโสภคสมฺปิโต
ยํ ยํ ปเทสํ ภาตติ
ตตฺถ ตตฺถเว ปุชฺชิตฺติ”

๓๐๓. “ผู้มีศรัทธา สมบูรณ์ด้วยศีล
เพียบพร้อมด้วยยศและโภคสมบัติ
ย่อมคบประเทศใด ๆ ก็ตาม คน
เขาก็บูชากันในประเทศนั้น ๆ
นั่นเทียว”.

ตตฺถ สทุธฺติ โลกียโลกุตฺตราย
สทุธฺาย สมฺนฺนาคโต. สึเลนาคติ
อาคารียสึลํ อนนาคารียสึลนฺติ ทฺวิธํ
สึลํ, เตสฺ อิทฺ อาคารียสึลํ
อธิปฺเปตํ, เตน สมฺนฺนาคโตติ อตฺถโก.
ยโสภคสมฺปิโตติ ยาทีโส อนนาค-
ปิณฑิกาทินํ ปณฺจอุปาสกสฺตปรีวาร-
สงฺขาโต อาคารียยโส ตาทิสเนว
ยเสน ฌนฺธณฺณาทิกโก เจว
สตฺตฺวิธอริยธฺนสงฺขาโต จ ทฺวิธ
โกโค เตน จ สมฺนฺนาคโตติ อตฺถโก.

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า ผู้มี
ศรัทธา ได้แก่ ผู้ซึ่งประกอบด้วยศรัทธา
ทั้งที่เป็นโลกียะและโลกุตระ. คำว่า
ด้วยศีล ได้แก่ ศีล ๒ อย่าง คือ
๑. ศีลของคฤหัสถ์ ๒. ศีลของพระ,
ในศีลทั้ง ๒ อย่างนั้น พระสัมมา-
สัมพุทธเจ้า ทรงประสงค์เอาศีลของ
คฤหัสถ์ในเรื่องนี้, อธิบายว่า ผู้ประกอบด้วย
ด้วยศีลของคฤหัสถ์นั้น. คำว่า ผู้เพียบ-
พร้อมด้วยยศและโภคสมบัติ หมาย-
ความว่า ผู้ประกอบด้วยยศของคฤหัสถ์
กล่าวคือ มีอุปาสก ๕๐๐ คนเป็นลูกน้อง
ของท่านอนาถบิณฑิกมหาเศรษฐีเป็นต้น
และด้วยโภคสมบัติ ๒ อย่าง มีทรัพย์

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

และข้าวเปลือกเป็นต้น และกล่าวคือ
อริยทรัพย์ทั้ง ๗ อย่าง.

ยี่ ยมฺหิตี ปุรตฺถิมาทิสฺสุ ทิสสาสุ
เอวรฺรูปุ กุลปฺตุโต ยี่ ยี่ ปเทสฺ
ภชติ, ตตฺถ ตตฺถ เอวรฺรูปเณ
ลามสกุกาเรณ ปุชฺชิตฺวา โหติติ.

คำว่า ไค ๆ หมายความว่า กุลบุตร
ผู้เช่นนี้ จะคบประเทศใด ๆ ในทิศทั้ง ๔
มีทิศเบื้องหน้าเป็นต้น, คนเขาก็พากัน
เคารพบูชา ด้วยลามสัฏการะเช่นนี้
ในประเทศนั้น ๆ ที่เดียว.

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปัตติ-
ผลาทินิ ปาปุณฺณิสฺสุติ.

ดอนอวาสานแห่งพระธรรมเทศนา
พุทธศาสนิกชนจำนวนมาก ได้บรรลุ
ธรรม ชั้นพระโสดาปัตติผลเป็นต้น.

จิตฺตคหปติวตฺถุ สตุตมฺ.

เรื่องกถุหบดีชื่อว่าจิตตะที่ ๗ จบ.

๘. จุฬาสุภททาวตฤ

๓๐๔. ทูเร สนุโต ปกาเสนฺติ
หิมานฺโตว ปพฺพโต
อสฺนุเตตฺถ น ทิสฺสนฺติ
รตฺตี ชิตฺตา ยถา สรา.

๘. เรื่องนางจุฬาสุภัทธา

๓๐๔. สัตบุรุษ ย่อมปรากฏไกลมาก
เหมือนนภุเขาคิมพานต์ (ส่วน)
อสัตบุรุษ ย่อมไม่ปรากฏ ณ ที่นี้
เหมือนคนยิงลูกศรไปในเวลากลาง-
คืน.

๘. จุฬสุภททาวตฤ

ทุเร สนุโต ปกาเสนุติติ อิม
 ฐมมเทสนนํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
 อนาถปิณฑิกสฺส ฐิตโร จุฬสุภทท
 นาม อารพภ กเถสิ.

อนาถปิณฑิกสฺส กิร ทหฺรกาลโต
 ปฏฺจาย อุกฺคนครวาสี อุกฺโค นาม
 เสฏฺฐิปุตฺโต สหายโก อโหสิ. เต
 เอกาจฺริยกุลฺเล สิปปํ อุกฺคณฺหนฺตา
 อญฺญมณฺณํ กตฺติกํ กรีสุ “อมุหากํ
 วยปฺปตฺตกาเล ปุตฺตฐิตาสฺ ชาทาสฺ,
 โย ปุตฺตสฺส อตฺถาย ฐิตโร วาเรติ,
 เตเน ตสฺส ฐิตา ทาทพฺพา”ติ.
 เต อุกฺโกปิ วยปฺปตฺตา อตฺตโน
 อตฺตโน นฺครเ เสฏฺฐิฏฺฐาเน ปติฏฺฐหีสุ.
 เอกสฺมี สมเย อุกฺคเสฏฺฐี วณิซฺชํ
 ปโยเชนุโต ปญฺจหิ สกฏฺฐเตหิ
 สาวตฺถี อคมาสิ.

อนาถปิณฑิกโก อตฺตโน ฐิตโร
 จุฬสุภททํ อามนฺเตตฺวา “อมุม

๘. เรื่องนางจุฬสุภทรา

พระศาสดาประทับอยู่ ณ พระ-
 เขตวัน ทรงปรารภนางจุฬสุภทรา
 ธิดาของท่านมหาเศรษฐี ชื่อว่าอนาถ-
 ปิณฑิกะ ตรัสพระธรรมเทศานี้
 เป็นต้นว่า สัตบุรุษ ย่อมปรากฏไปไกล.

มีเรื่องเล่ากันมาว่า ตั้งแต่สมัยที่
 ท่านอนาถปิณฑิกมหาเศรษฐียังหนุ่มแน่น
 ได้มีลูกชายท่านเศรษฐีชื่อว่าอุคคะเป็น
 คนอุคคนคร เป็นเพื่อนกัน. คนทั้ง ๒
 นั้น เล่าเรียนศิลปะ ณ สำนักเรียน
 อาจารย์เดียวกัน ได้ทำกติกากันว่า
 “เวลาพวกเราเติบโตใหญ่ขึ้น เมื่อมีบุตรธิดา
 เกิดแล้ว, ควรมอบธิดาให้แก่ผู้ที่มาขอ
 ธิดาไป เพื่อประโยชน์แก่ลูกชาย”. ท่าน
 ทั้ง ๒ แม้เหล่านั้น เจริญวัยแล้ว ดำรง
 อยู่ในตำแหน่งเศรษฐี ในเมืองของตน ๆ.
 สมัยหนึ่ง ท่านอุคคะเศรษฐีประกอบ
 การค้าขาย ได้ไปเมืองสาวัตถีด้วยเกวียน
 ๕๐๐ เล่ม.

ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ได้เรียกนาง-
 จุฬสุภทราลูกสาวของตนมา แล้วสั่งว่า

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปีตา เต อุกคเสฏฐิ นาม อาคโต,
 ตสฺส กตฺตพฺพกิจฺจํ ตว ภาโร”ติ
 อาณาเปสิ. सा “सारु”ติ
 ปฏิสฺสฺสณิตฺวา ตสฺส อาคตทิวสโต
 ปฏฺจาย สหฺตถเนว สุพฺพญชฺนาทินิ
 สมฺปาเทติ, มาลาคนฺธวิเลปนาทินิ
 อภิสงฺกโรติ, โภชนกาเล ตสฺส
 นฺหาโนทกํ ปฏฺยาทาเปตฺวา นฺหาน-
 กาลโต ปฏฺจาย สพฺพกิจฺจานิ
 สารุํ กโรติ.

อุกคเสฏฐิ ตสฺสา อจารสมฺปตฺติ
 ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต เอกทิวสํ
 อนาถปิณฑิกเณ สทฺธิ สุขกถาย
 นิสินฺโน “มยฺ ทหฺรกาเล เอวํ
 นาม กตฺกํ กริมฺหา”ติ สาเรตฺวา
 จุฬสุภทฺทํ อตฺตโน ปฺตตสฺสตุถาย
 วาเรสิ.

โส ปน ปกตฺยา มิจฺฉาทิฏฺฐิโก,
 ตสฺมา ทสฺพลสฺส ตมตฺถํ อโรเจตฺวา
 สตุถารา อุกคเสฏฐิโน อุปนิสฺสยํ
 ทิสฺวา อนฺนญฺญาโต, ภริยาย สทฺธิ
 มนฺเตตฺวา ตสฺส วจฺนํ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา

“ลูก พ่อของเจ้าชื่อว่าอุกคเศรษฐีมาแล้ว,
 กิจที่ควรทำต่อท่าน เป็นหน้าที่ของเจ้า
 นะ”. เธอก็รับคำของคุณพ่อว่า “ได้จ๊ะ”
 ตั้งแต่วันที่ท่านอุกคเศรษฐีมาถึง ก็
 จัดแจงสำหรับกับข้าวเป็นต้น ด้วยฝีมือ
 ตัวเอง, ตกแต่งดอกไม้ น้ำหอมและ
 เครื่องลูบไล้เป็นต้น, เวลารับประทานอาหาร
 ก็จัดเตรียมน้ำอาบเพื่อท่าน
 เริ่มตั้งแต่การอาบน้ำ เป็นต้นไป ทำกิจ
 ทุกอย่างให้ดีที่สุด.

ท่านอุกคเศรษฐีเห็นคุณสมบัติคือ
 มารยาทของเธอแล้ว มีจิตเลื่อมใส
 วันหนึ่ง จึงนั่งสนทนาเรื่องสุขกับท่าน
 อนาถปิณฑิกเศรษฐี คิดได้ว่า “สมัย
 เรายังหนุ่มอยู่ได้ร่วมกันทำกตีกาอย่างนี้”
 แล้วได้ขออนางจุฬสุภัทราให้บุตรของตน.

ก็ตามปกติแล้ว ท่านอุกคเศรษฐีนั้น เป็น
 มิจฉาทิฐิ, เพราะฉะนั้น ท่านอนาถ-
 ปิณฑิกเศรษฐี จึงกราบทูลเรื่องนั้น
 แแต่พระทศพล อันพระศาสดาทรงเห็น
 อุปนิสสัยสมบัติของท่านอุกคเศรษฐี จึง

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทิวส์ จเปตวา, ธีตรํ วิสาขํ
 ทตฺวา อฺยุโยเชนฺโต ธนฺนชยเสฏฺฐี วย
 มหนฺตํ สกฺกาเร กตฺวา สุกฺกทํ
 อามนฺเตตฺวา “อมฺม สสฺสุรฺกฺเล
 วสนฺติยา นาม อนฺโต อคฺคิ พหิ
 น นีหริตพฺโพ”ติ ธนฺนชยเสฏฺฐินา
 วิสาขาย ทินฺนเนเยเนว ทส โอวาเท
 ทตฺวา อฺยุโยเชนฺโต “สเจ เม
 คตฺตฺวาเน ธีตุ โทโส อฺปฺปชฺชติ,
 ตฺมุเหหิ โสเชตพฺโพ”ติ อฏฺฐ กุฏฺฐมฺพิเก
 ปาฏฺฐิโกเค คเหตฺวา, ตสฺสา อฺยุโยชน-
 ทิวเส พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสํมสฺส
 มหาทานํ ทตฺวา, ปุริมภาเว ธีตรา
 กทานํ สุจฺริทานํ ผลวิภูตี โลกสฺส
 ปากฏฺฐิ กตฺวา ทสฺเสนฺโต วย
 มหนฺเตน สกฺกาเรน ธีตรํ อฺยุโยเชสิ.
 ตสฺสา อนฺปฺพพฺเพน อุกฺคณฺครํ
 ปตฺตกาเล สสฺสุรฺกฺเลน สทฺธิ มหาชน
 ปจฺจुकฺคมนํ อกาสิ.

ทรงอนุญาต, ได้ปรึกษากับภริยาเรียบร้อย
 จึงรับคำของท่านเศรษฐีนั้น กำหนดวัน,
 จัดทำเครื่องสักการะอย่างใหญ่โต
 เหมือนธัญชัยเศรษฐีให้นางวิสาขาคูธิดา
 แล้วส่งไป ได้เรียกลูกสาวสุกัทธามา
 แล้วได้ให้โอวาท ๑๐ ข้อ ตามนัยเดียวกัน
 กับที่ธัญชัยเศรษฐีให้แก่นางวิสาขา
 นั้นแล้วว่า “ลูก ธรรมดาลูกสะใภ้ ผู้อยู่
 ในตระกูลพ่อครัว ไม่ควรที่จะนำเอาไฟ
 ภายในออกไปภายนอก” พอจะส่งไป
 จึงมอบกุฎุมพี ให้เป็นผู้รับรองทั้ง ๘ คน
 ด้วยสั่งว่า “ถ้าโทษเกิดขึ้น ในที่ที่
 ลูกสาวเราไป, พวกท่านจะต้องชำระ
 สะสางให้ได้” ในวันที่ส่งลูกสาวไป
 ได้ถวายทานใหญ่โต แต่ภิกษุสงฆ์ มี
 พระพุทธเจ้าเป็นประธาน, ก็ส่งธิดาไป
 ด้วยเครื่องสักการะใหญ่โต เหมือน
 กับจะแสดงชนิดแห่งผลสุจริต ที่ลูกสาว
 ได้กระทำมาแล้วในภพก่อน ให้ปรากฏ
 ต่อชาวโลก. เวลานั้นไปถึงอุคคณคร
 โดยลำดับ มหาชนพร้อมกับตระกูล
 พ่อครัว ได้ทำการต้อนรับ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สาปปี อุตตโน สิริวิภาว ปากฏ
 กาดุ วิสาขา วย สกลนครสุ
 อุตตนา ทสเสนดี รณ จตุวา นคร
 ปวิสิตวา นาคเรหิ เปลิต ปณณาการ
 คเหตุวา อนุรูปวเสน เตล เตล
 เปเสนดี สกลนคร อุตตโน คุณหิ
 เอกพทฐ อกาสิ. มงคลทิวสาทีสุ
 ปนสุสา สสุโร อเจลกาน สกการ
 กโรนุโต “อาคนุตวา อมหากิ สมณ
 วนทตุ”ติ เปเสสิ.

สา ลชชชาย นคเค ปสสิตุ
 อสกโกนุติ คนตุ น อิจจติ. โส
 ปุนปุน เปเสตวาปิ ตาย ปฏิกุขิตโต
 กุชฌิตวา “นีหรณ นน”ติ อาห.
 สา “น สกกา มม อการณน
 โทล อโรเปตุน”ติ กุฎุมพีเก
 ปกโกสาเปตวา ตมตถ อโรเจสิ.
 เต ตสุสา นิตุโทสภาว ฌตวา
 เสฎฐิ สณณาเปสุ. โส “อย มม
 สมณ ‘อหิริกา’ติ น วนทตี”ติ

นางจุฬามณีนั้น ปรากฏตัวต่อ
 ชาวพระนคร เหมือนกับนางวิสาขา
 เพื่อทำคุณสมบัติคือความสวยงามของตน
 ให้ปรากฏ ยืนอยู่บนรถ เข้าไปสู่
 พระนคร รับเอาของขวัญที่ชาวพระนคร
 ส่งมาให้ แล้วก็ส่งไปให้แก่ชาวพระนคร
 เหล่านั้น ๆ ด้วยสามารถสิ่งของที่สมควร
 ได้ทำพระนครทั้งสิ้น ติดเนื่องกันเป็น
 แนวเดียว ด้วยคุณสมบัติของตนเอง.
 ก็ในวันมงคลเป็นต้น พ่อผัวของเธอ
 กระทำสักการะแด่พวกซีเปลือย ได้ส่ง
 ไปว่า “ขอให้นางจงมาไหว้สมณะทั้ง-
 หลายของพวกเรา”.

นางไม่อาจที่จะมองนักบวชเปลือยกายได้
 เพราะละอาย จึงไม่ต้องการที่จะไป.
 พ่อผัวนั้น แม้จะส่งไปซ้ำแล้วซ้ำเล่า ก็
 ยังถูกนางปฏิเสธ โกรธแล้ว พุดว่า
 “จงนำหญิงคนนั้นออกไป”. นางก็คิดว่า
 “พ่อผัวไม่อาจจะยกโทษแก่เราได้ โดย
 มิใช่เหตุ” สั่งให้เรียกกุฎุมพีมาแล้ว
 แจ้งความนั้น. กุฎุมพีเหล่านั้น ก็ทราบ
 ว่านางไม่มีโทษ แล้วเกลี้ยกล่อมให้ท่าน
 เศรษฐียินยอม. เศรษฐีนั้นก็ได้ออกแก่

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภரியาย อารโหเจสิ.

สา “กีสสา นุ โข อิมิสสา
สมณา, อติวिय เน ปสฺสตี”ติ ตํ
ปกุโกสาเปตฺวา อาห

“กีสสา สมณา ตฺยหํ
พาพฺหํ โข เน ปสฺสตี
กีสลา กีสมาจารา
ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิตา”ติ.

อถสฺสา สุกฺกทา พุทฺธานญฺเจว
พุทฺธสาวกานญฺจ กุณฺเ ปกาเสนตี

“สนฺตินฺทุริยา สนฺตมานสา
สนฺตํ เตสํ คตํ จิตํ
โอกฺขิตตจกฺขุ มิตภาณี
ตาทิสสา สมณา มม
กายกมฺมํ สฺจิจิ เตสํ

ภรรยาว่า “หญิงนี้ไม่ไหว พวกสมณะ
ของเรา ด้วยคิดว่า ‘เป็นคนไม่มี
ยางอาย’”.

แม่ผัวนั้น ก็คิดว่า “สมณะทั้งหลาย
ของลูกสะใภ้คนนี้ เป็นอย่างไรหนอ,
เธอช่างสรรเสริญพวกเขาเหลือเกิน”
แล้วให้เรียกลูกสะใภ้มาหา กล่าวว่า

“สมณะทั้งหลายของเธอเป็นอย่าง-
ไร เธอจึงสรรเสริญพวกเขา
นักหนา พวกเขามีศีล มีสมาจาร-
วัตรอย่างไร เธออันเราถามแล้ว
จงบอกความเป็นไปนั้นแก่เรา”.

ที่นั่น นางสุกัทธาจึงประกาศคุณสมบัติ
ของพระพุทธเจ้า และสาวกของพระ-
พุทธเจ้าทั้งหลายทีเดียว แก่แม่ผัวนั้น
ทำให้แม่ผัวชื่นชมยินดี ด้วยคำพูดอย่างนี้
เป็นต้นว่า

“พวกท่านมีอินทรีย์สงบเสงี่ยม มี
จิตใจสงบเย็น ท่านจะยืน เดิน ก็
สงบเรียบร้อย ทอดสายตาลงต่ำ
พูดแต่น้อย สมณะของฉัน เป็น
เช่นนี้ กายกรรมของท่าน ก็

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วาจากมมัม อนาคตวิล
 มโนกรรมมัม สุกุสัทธา
 ตาทิสสา สมณนา มม
 วิมลลา สงขมุตตตภา
 สุกุสัทธา อนุตตรพาทิรา
 ปุณณนา สุกุสัทธา ฐมเมหิ
 ตาทิสสา สมณนา มม
 ลาภาน อุนนโต โลโก
 อลาภาน จ โอนโต
 ลาภาลาภาน เอกกฐา
 ตาทิสสา สมณนา มม
 ยเสน อุนนโต โลโก
 อยเสน จ โอนโต
 ยสายเสน เอกกฐา
 ตาทิสสา สมณนา มม
 ปัสสาย อุนนโต โลโก
 นินทายาปี จ โอนโต
 สสมา นินทาปัสสาสุ
 ตาทิสสา สมณนา มม
 สุขเสน อุนนโต โลโก
 ทุกเขนาปี จ โอนโต
 อกมปา สุขทุกเขสุ
 ตาทิสสา สมณนา มมา"ติ.
 เอวมาทีหิ วจเนหิ สสสุ โตเสสิ.

สะอาด วชิกรรม ก็ไม่มัวหมอง
 มโนกรรม ก็บริสุทธิ์หมดจด พวก
 สมณะของฉัน เป็นเช่นนี้ ท่านไม่
 มีมลทิน มีรัศมีดุจสังข์และแก้ว-
 มุกดา เป็นผู้บริสุทธิ์ทั้งภายใน
 ภายนอก สมบูรณ์ด้วยธรรมอัน
 สะอาด สมณะของฉัน เป็นเช่นนี้
 โลกฟุ้งขึ้น เพราะลาภ ฟุ้งลง
 เพราะความไม่มีลาภ ท่านตั้งอยู่
 ในภาวะอย่างเดียว เพราะลาภ
 และความไม่มีลาภ สมณะของฉัน
 เป็นเช่นนี้ โลกฟุ้งขึ้น เพราะยศ
 ฟุ้งลง เพราะความไม่มียศ ท่าน
 ตั้งอยู่ ในภาวะอย่างเดียว เพราะ
 ยศและความไม่มียศ สมณะของฉัน
 เป็นเช่นนี้ โลกฟุ้งขึ้น เพราะการ
 สรรเสริญ และฟุ้งลง เพราะการ
 นินทา ท่านเป็นผู้เสมอ ในนินทา
 และสรรเสริญ สมณะของฉัน เป็น
 เช่นนี้ โลกฟุ้งขึ้นเพราะสุข และ
 ฟุ้งลง เพราะทุกข์ ท่านเป็นผู้ไม่
 หวั่นไหว ในสุขทุกข์ สมณะของ
 ฉัน เป็นเช่นนี้".

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อถ นํ “สกุกา ตว สมณ
อมุหากปิ ทสเสตฺถ”ติ วตฺวา “สกุกา”ติ
วุตฺเต, “เตนหิ ยถา มยํ เต
ปสฺสาม, ตถา กโรหิ”ติ อห. ส
“สาธู”ติ พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสํมสฺส
มหาทานํ สชฺเชตฺวา อุปฺริปาสาทตเล
จตฺวา เขตวนาภิมุขี สกุจจ
ปณฺจปติฏฺฐิตฺเตน วนฺทิตฺวา พุทฺธคฺุณ
อวชฺชิตฺวา คณฺฐวาสปฺปผุเปหิ ปุชฺ
กตฺวา “ภนฺเต สุวตฺตนาถ พุทฺธปฺปมุข
ภิกฺขุสํมํ นิมนฺเตมิ, อิมินา เม
สณฺญาเนน สตฺถา นิมนฺติตฺถาว
ชานาตุ”ติ วตฺวา สุมนฺปฺปผานํ อฏฺฐ
มุฏฺฐิโย อากาเส ขิปี. ปฺปผานิ
คณฺฐวา จตฺปฺริสมชฺเฒ ฐมมํ
เทเสนฺตสฺส สตฺถโน อุปฺริ มาลาวิตานํ
หุตฺวา อฏฺฐจฺสุ.

ตสฺมี ขณฺเ อนาถปิณฺฑติโกปี ฐมฺมกถํ
สุตฺวา สุวตฺตนาถ สตฺถารํ นิมนฺเตสิ.

ขณะนั้น แม่ฟัวพูดกับนางว่า “เจ้า
สามารถแสดงสมณะของเธอ แม่แก่
พวกเราไหม” เมื่อลูกสะใภ้ตอบว่า
“สามารถ” กล่าวว่า “ถ้ากระนั้นเจ้า
จงทำโดยวิธีที่ทำให้พวกเราเห็นท่านเหล่านั้น”.
ลูกสะใภ้รับคำว่า “ดีละ”
แล้วได้จัดเตรียมมหาทานแด่ภิกษุสงฆ์ มี
พระพุทธเจ้าเป็นประธาน ได้ยืนอยู่บน
พื้นปราสาท หันหน้าไปทางพระเชตะวัน
ไหว้ด้วยความเคารพด้วยเบญจางค-
ประดิษฐ์ ระลึกถึงพระพุทธคุณ ทำการ
บูชาด้วยของหอม เครื่องหอม ดอกไม้
และรูปเทียน แล้วเรียนว่า “ท่านเจ้าคะ
วันพรุ่งนี้ฉันนิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้า
เป็นประมุข, ขอพระศาสดาจงทราบว่
หม่อมฉันทูลนิมนต์แล้ว ด้วยสัญญาณนี้”
ได้ชดก่าดอกมะลิทั้ง ๘ ก่า ขึ้นไปบน
อากาศ. ดอกไม้ทั้งหลายลอยไปเป็น
พदानดอกไม้ ก็น้อยเหนือพระเศียร
พระศาสดา ซึ่งกำลังทรงเทศนาธรรม
ณ ท่ามกลางบริษัททั้ง ๔.

ขณะนั้น แม่ท่านเศรษฐีอนาถปิณฺฑติกะ
ก็ฟังธรรมกถาอยู่ด้วย เลยกราบนิมนต์
พระศาสดา เพื่อฉันในวันรุ่งขึ้น.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สดดา “อิฐุตถิ มยา คหปติ
 สุวาตนาย ภตตณ”ติ วตวา “ภนฺเต
 มยา ปุเรตรํ อากโต นตฺถิ, กสฺส
 นฺ ไซ โว อิฐุตถน”ติ วุตฺเต,
 “จุฬสุภทฺทาย คหปติ นิมนฺตฺโต”ติ
 วตวา, “นฺนุ ภนฺเต สุภทฺทา ทูเร
 วสฺติ อิตฺโต วิสฺติโยชนสฺตมตฺตเก”ติ
 วุตฺเต, “อาม คหปติ, ทูเร วสนฺดาปี
 หิ สปุปริสา อภิมุเข จิตา วย
 ปกาเสนฺติ”ติ วตวา อิมํ คาถมาห

พระศาสดาตรัสว่า “คฤหบดี อาตมา
 ได้รับภัตตรเพื่อฉันวันพรุ่งนี้ไว้แล้ว” เมื่อ
 ท่านเศรษฐีทูลว่า “ไม่มีใครมาก่อน
 ข้าพระองค์ พระเจ้าข้า, แล้วพระองค์
 ทรงรับคำนิมนต์ของใครหรือหนอ”
 ตรัสว่า “จุฬสุภัทรา เป็นคนนิมนต์
 อาตมา ท่านคฤหบดี” เมื่อท่านเศรษฐี
 ทูลอีกครั้งว่า “นางสุภัทราเขาอยู่ไกล
 จากนี้ประมาณ ๑๒๐ โยชน์ มิใช่หรือ
 พระเจ้าข้า” ตรัสว่า “ใช่แล้ว ท่าน-
 คฤหบดี เพราะว่า สัตบุรุษทั้งหลาย
 ถึงจะอยู่ไกล ก็ปรากฏเหมือนยืนอยู่ตรง-
 หน้า” แล้วได้ตรัสพระคาถานี้ว่า

๓๐๔. “ทูเร สนฺโต ปกาเสนฺติ
 หิมวณฺโตว ปพฺพโต
 อสนฺเตตฺถ น ทิสฺสนฺติ
 รตฺตี ชิตฺตา ยถา สรา”ติ.

๓๐๔. “สัตบุรุษ ย่อมปรากฏไกลมาก
 เหมือนภูเขาคิมพานต์ (ส่วน)
 อสัตบุรุษ ย่อมไม่ปรากฏ ณ ที่นี้
 เหมือนคนยิงลูกศรไปในเวลากลาง-
 ค่ำ”.

ตตฺถ สนฺโตติ รากาทีนํ สนฺตตาย
 พุทฺธาทโย สนฺโต นาม. อิท ปน
 ปุพฺพพุทฺเชสุ กตาทิการา อุตฺสนน-
 กุสลมฺูลา ภาวิตภาวนา สดฺดา

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สัตบุรุษ
 เป็นต้น ได้แก่ นักปราชญ์ทั้งหลายมี
 พระพุทธเจ้าเป็นต้น ชื่อว่า สัตบุรุษ
 เพราะกิเลสมีรากะเป็นต้น สงบแล้ว.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“สนฺโต”ติ อธิปฺเปตา. ปกาเสนฺตฺติ
 ทูเร จิตาปี พุทฺธานํ ฅาณปถํ
 อากจฺจนฺตา ปากฺกา โหนฺติ.
 หิมวฺนฺโตวาทิ ยถา หิ ตฺโยชน-
 สหสฺสวิตฺถโต ปญฺจโยชนสตฺพฺเพโธ
 จตฺตราสีตฺติยา กุฏฺฐสฺหสฺเสหิ ปฏฺิมนฺทฺติโต
 หิมวฺนฺตปฺพุทฺโต ทูเร จิตานํปี
 อภิมุเข จิตฺโต วย ปกาเสติ,
 เอวํ ปกาเสนฺตฺติ อตฺถโก. อสนฺเตตฺถาติ
 ทิฏฺฐธมฺมครุกา วิตฺถนฺนปฺรโลกา
 อามิสจกฺขุกา ซีวิตฺถถาย ปพฺพชิตา
 พาลปฺคฺคฺลา อสนฺโต นาม. เต
 เอตฺถ พุทฺธานํ ทกฺขิณฺสฺส
 ชาณฺมณฺทลสฺส สนฺติเก นิสินฺนาปี
 น ทิสฺสนฺติ น ปญฺญายนฺติ.

ก็ในพระคาถานี้ พระผู้มีพระภาคทรง
 ประสงค์เอาหมู่สัตว์ ผู้มีบุญญาธิการทำ
 ไว้แล้วในพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อน ๆ
 หนาแน่นไปด้วยกุศลมูล เจริญภาวนาว่า
 “เป็นสัตบุรุษ”. คำว่า ย่อมปรากฏ
 ได้แก่ ถึงผู้ที่ยืนอยู่ที่ไกล เมื่อมาสู่คลอง
 แห่งพระญาณของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
 ชื่อว่าย่อมปรากฏ. คำว่า ภูเขาหิมพานต์
 ความว่า เหมือนอย่างว่า ภูเขาหิมพานต์
 โดยส่วนกว้างได้ ๓,๐๐๐ โยชน์ ส่วนสูง
 ๕๐๐ โยชน์ ประดับด้วยยอด ๘๔,๐๐๐
 ยอด ย่อมปรากฏแม้แก่ชนทั้งหลายผู้ยืน
 อยู่ที่ไกล เหมือนตั้งอยู่เฉพะหน้า จันใด,
 สัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมปรากฏ จันนั้น.
 คำว่า อสัตบุรุษ ไม่ปรากฏอยู่ที่นี้ หมาย-
 ความว่า พาลชนผู้หนักในปัจจุบัณชาติ
 ผ่านพ้นปรโลกแล้ว เฟ่งแต่อามิส บวช
 เพื่อเลี้ยงชีพ ชื่อว่า อสัตบุรุษ. อสัตบุรุษ
 เหล่านั้น แม้นั่งอยู่ ณ ที่นี้ คือ ณ ที่ไกล
 แห่งมณฑล พระชานูเบื้องขวาของพระ-
 พุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมมองไม่เห็น คือ
 ไม่ปรากฏ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

รตฺตี จิตฺตาติ รตฺตี จตฺตฺรํคสมนฺนาคเต
อนฺธกาเร จิตฺตา สรา วิย. ตถารูปฺสฺส
อุปฺนิสฺสยภูตฺสฺส ปุพฺพเหตุโน อภาเวน
น ปณฺณายนฺตีติ อตฺถโก.

เทสฺนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติ-
ผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสุ.

สกุโกปิ โข เทวราชา
“สตถารา จุฬสุภทฺทาย นิมนฺตํ
อิทฺวาสิตฺน”ติ ญตฺวา วิสฺสกมฺม-
เทวปฺตฺติ อาณาเปสิ “ปณฺจ
กฺุฏาการสตานิ นิมนฺนิตฺวา เสว
พุทฺธปฺมุขํ ภิภฺขุสฺมํ อุกฺคนครํ
เนหิ”ติ. โส ปุณฺทิวเส ปณฺจสตานิ
กฺุฏาการานิ นิมนฺนิตฺวา เชตวน-

คำว่่า เหมือนคนยิงลูกศรไปในเวลา
กลางคืน หมายความว่า เหมือนกับ
ลูกศรที่คนเขายิงไป ในตอนกลางคืน
คือ ในที่มืด ซึ่งประกอบด้วยองค์ ๕.^๑
อธิบายว่า อสัตบุรุษ ย่อมไม่ปรากฏ
เพราะไม่มีเหตุเบื้องต้นที่เป็นอุปนิสัย
เช่นนั้น.

ตอนอวสานแห่งพระธรรมเทศนา
ชนจำนวนมากได้บรรลุพระโสดาปัตติผล
เป็นต้น.

ฝ่ายท้าวสักกะผู้เป็นเจ้าแห่งเทพ
ทรงทราบว่า “พระศาสดาทรงรับคำ-
นิมนต์ของนางจุฬสุภัทราแล้ว” ทรง
บัญชาวิษณุกรรมเทพบุตรว่า “ท่านจง
เนรมิตเรือนยอด ๕๐๐ หลัง วันพรุ่งนี้
จงนำเอาพระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น
ประธานสู่อุกคนคร”. วันรุ่งขึ้น วิษณุ-
กรรมเทพบุตรนั้นก็ได้นะรมิตเรือนยอด

^๑ ๑) วันแรม ๑๔-๑๕ ค่ำ
๒) เทียงกิน
๓) คงทึบ
๔) ก้อนเมฆ.

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๐
-
ธรรมบท.ป-ท.๗-๑๘

ทวารเว อฏฐาสี. สตถา อัจฉินิตวา
วิสุทฐชี่ณาสวานันเยว ปณจ สตานี
อาทาย สปรีวาโร กุฎฐาคาเรสุ
นีสีทิตวา อุกุณครี อคมาลี.

๕๐๐ หลัง ยืนอยู่ที่ประตูพระเชตะวัน.
พระศาสดาทรงคัดเลือกเอาเฉพาะพระ-
ชี่ณาสพผู้บริสุทธิ์เท่านั้น ๕๐๐ รูป
พร้อมกับบริวาร ประทับนั่ง ณ
เรือนยอด ได้เสด็จพุทธดำเนินสู่อุคคนคร.

อุคคเสฏฐีปี สปรีวาโร สุภททาย
ทินนเนน ตถาคตสส อากมนมคค
โอลิเกนโต สตถาริ มหนุเตน
สิริวิภาเวน อากจจนตํ ทิสวา
ปสนนมนโส หุตวา มาลาทีหิ
สภการิ กโรนโต สมปฏิจฉิตวา
วนุทิตวา มหาทานํ ทตวา ปุณปุณ
นิมนเตตวา สตถาหิ มหาทานํ
อทาลี. สตถาปิสส สปพายํ
สลลภเขตวา ฐมมํ เทเสสิ. ตํ
อาที กตวา จตุราสีติยา
ปาณสสสนนํ ฐมมาภิสสมโย อโหสิ.
สตถา สุภททาย อนุคคหนตถ
“อิเชว โหหิ”ติ อนุรุตถเถระ
นิวตตะเปตวา สาวตถิเมว อคมาลี.
ตโต ปฏฐาย ตํ นครี สทฐ
ปสนนํ อโหสีติ.

ฝ่ายอุคคเศรษฐีพร้อมด้วยบริวาร ก็มองดู
หนทางที่พระตถาคตจะเสด็จมา ตามนัย
ที่นางสุภัทธาให้ไว้ มองเห็นพระศาสดา
ผู้ซึ่งกำลังเสด็จพุทธดำเนินมาด้วยพระ-
สิริสมบัติอันใหญ่หลวง มีใจเลื่อมใส
ถวายสักการะด้วยดอกไม้เป็นต้น ถวาย
การต้อนรับ แล้วก็ถวายบังคม ถวาย
มหาทานเสร็จแล้ว ก็กราบนิมนต์มาอีก
ได้ถวายมหาทานตลอด ๗ วัน. แม้พระ-
ศาสดาก็ทรงกำหนดถึงธรรมะที่เหมาะสม
แก่เศรษฐีนั้น ทรงแสดงธรรมโปรด.
จำนวนคนทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ คน นับ
ตั้งแต่ท่านเศรษฐีนั้นเป็นต้นมา ได้บรรลุ
ธรรมแล้ว. เพื่อที่จะสงเคราะห์นางสุภัทธา
พระศาสดาจึงรับสั่งให้พระอนุรุตเถระ
กลับ ด้วยพุทธดำรัสว่า “เธอจงอยู่ที่นี้
แหละ” เสด็จพุทธดำเนินไปยังพระนคร

คุณกนก ยะธาวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วรรค)

๘. เรื่องนางจูฬสุภัทรา

๒๘๘

สาวัดก็ทันที. นับแต่นั้นมา พระนครนั้น
ได้มีผู้คน ศรีทธาเลื่อมใสแล้ว.

จูฬสุภททาวตฤ อภฺจมนํ.

เรื่องนางจูฬสุภัทราที่ ๘ จบ.

๘. เอกวิหาริตุเถรวตฺถุ

๓๐๕. เอกาสนํ เอกเสยฺยํ
เอโก จรมตฺนุทิตํ
เอโก ทมยมตฺตานํ
วนนฺเต รमितฺเต สียา.

๘. เรื่องพระเถระชื่อเอกวิหารี

๓๐๕. ภิกษุ ฟังเสพที่นั่งที่นอนคนเดียว
ไม่เกียดจรั้น เทียวไปคนเดียว
ฝึกตนคนเดียว ยินดียิ่งในราวป่า.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๕. เอกวิหาริตุเถรวตฺถุ

เอกาสนฺนฺติ อิมํ ฌมฺมทฺสณฺํ
สตฺถฺวา ฌตฺวเน วิหรนฺโต เอก-
วิหาริตฺถเณรํ นาม อารพฺภ กเถสิ.

โส กิร “เอโก ว นิสิตฺติ
เอโก ว จงฺกมฺติ เอโกว ติฏฺฐตฺติ”ติ
จตุปริสฺนฺตเร ปากฺกฺว อโหสิ. อถ
นํ ภิกฺขุ “ภนฺเต เอวฺรุโป นามายํ
เถโร”ติ ตถาคตฺสฺส อโรโรเจสุ. สตฺถฺวา
“สาธฺ สุสาธฺ”ติ สาธฺกาโร ทตฺวา
“ภิกฺขุณา นาม วิวิตฺเตน ภวิตฺตพฺพนฺ”ติ
วิเวเก อานิสฺสํ กเถตฺวา อิมํ
คากฺมาห

๓๐๕. “เอกาสนํ เอกเสยฺยํ
เอโก จรมตฺนฺทิตฺโต
เอโก ทมฺยมตฺตฺตานํ
วณฺนฺเต รมิโต ลียา”ติ.

ตตฺถ เอกาสนํ เอกเสยฺยณฺฺติ
ภิกฺขุสฺสทฺสฺสมชฺฌเป มุลกมฺมฏฺจานํ
อวิชฺหิตฺวา เตเนว มนสิกาเรน
นิสินฺนฺสฺส อาสนํ เอกาสนํ

๕. เรื่องพระเถระชื่อเอกวิหารี

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตวัน
ทรงปรารภพระเถระชื่อเอกวิหารี ตรัส
พระธรรมเทศนาเห็นว่า ที่นั่งคนเดียว
เป็นต้น.

ข่าวว่า พระเถระนั้น ปราภฏ
ในระหว่างบริษัททั้ง ๔ ว่า “ท่าน นั่ง
เดินจงกรม ยืน คนเดียว”. ครั้งนั้น
พวกภิกษุกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระตถาคต
ว่า “พระเถระรูปนี้ เป็นเช่นนี้ พระ-
เจ้าข้า”. พระศาสดาประทานสาธุกาโรว่า
“ดีละ ๑” พลาจตรัสว่า “ธรรมดาคือว่า
ภิกษุ ควรเป็นผู้สงบ” ตรัสถึงอานิสงส์
ความสงบ ตรัสพระคาถานี้ว่า

๓๐๕. “ภิกษุ พึงเสพที่นั่ง ที่นอนคนเดียว
ไม่เกียดคร้าน เทียวไปคนเดียว
ฝึกตนคนเดียว ยินดียิ่งในราวป่า”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ที่นั่ง
ที่นอนคนเดียว ความว่า การนั่งแห่ง
ภิกษุผู้หนึ่งท่ามกลางภิกษุตั้งพัน ด้วยการ
ไม่ละมุลกรรมฐาน ใส่ใจไว้เสมอเช่นนั้นแล

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบท.บ-ท.๗-๑๕

นาม. โลหปราสาทสทิสเปปี จ
 ปาสาทเท ภิกษุสหัสสมชฌเมปี ปณตเต
 วิจิตรปัจจุตถุรณุปธาเน มหารเห
 สยเน สตี อุปฐุจเปตวา ทกขิณน
 ปสเสน มุลกมมฐฐานมนสิกาเรน
 นิปนนสส ภิกษุโน เสຍยา
 เอกเสຍยา นาม. เอวรูปี เอกาสนนญจ
 เอกเสຍยญจ ภเชถาติ อตโถ.
 อตนุทีโตติ ชงมพล์ นิสสาย
 ชีวิตกปุปเนน อกุสีโต หุตวา
 สพพิริยาปเถสุ เอโกว จรนโตติ
 อตโถ. เอโก ทมยมตตทานนุติ
 รตติฐฐานาทีสุ กมมฐฐานัน อนุ-
 ยญชิตวา มคคผลลาธิคมนวเสน
 เอกโกว หุตวา อตตานัน ทเมนโตติ
 อตโถ. วนนุเต รมีโต สียาติ
 เอวมตตทานัน ทเมนโต อิตถิปุริส-
 สททาทีหิ วิวิตตวนสนนทเขยว อภิรโต
 ภเวยย. น หิ สกุกา อากิณน-
 วิหารินา เอว อตตานัน ทเมตุนุติ
 อตโถ.

ชื่อว่า ที่นั่งคนเดียว. . . การนอนแห่งภิกษุ
 ผู้ตั้งสติเข้าไว้ นอนบนที่นอนมีค่ามาก
 รองด้วยเครื่องปูลาดอันวิจิตร อันเขา
 ปูลาดไว้ในปราสาทเชนกับโลหะปราสาท
 ก็ดี ในท่ามกลางภิกษุพันหนึ่งก็ดี
 ด้วยมนสิการมูลกรรมฐาน โดยข้างขวา
 ชื่อว่าการนอนแห่งคนเดียว. ภิกษุ
 ควรเสพที่นั่งที่นอนคนเดียวเช่นนี้. คำว่า
 ไม่เกียดคร้าน ความว่า ไม่เกียดคร้าน
 อาศัยกำลังแข็งเสียงชีพ เทียวไปผู้เดียว
 ทุก ๆ อิริยาบถ. คำว่า ฝึกตนคนเดียว
 ความว่า ฝึกตนคนเดียว โดยวิธีบำเพ็ญ
 กรรมฐาน ณ สถานที่พักกลางคืน
 เป็นต้น บรรลุผล. คำว่า ยินดี
 ในราวป่า ความว่า ภิกษุเมื่อฝึกตน
 เช่นนั้น ก็ชื่อว่า ยินดียิ่ง ในราวป่า
 ซึ่งปราศจากเสียงสตรีและบุรุษ เป็นต้น.
 เพราะภิกษุมีปกติอยู่พลุกพล่าน ไม่อาจ
 ฝึกตนได้อย่างนั้น.

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทศनावसानะ พหู โสตาปัตติ-
ผลาทีนินิ ปาปุณิสสุ. ตโต ปฏุจาย
มหาชโน เอกวิหารเมว ปตฺถเตตฺติ.

เวลาจบเทศนา ชนเป็นจำนวนมาก
บรรลุโสตาปัตติผลเป็นต้น. ตั้งแต่นั้น
มหาชน ก็ปรารถนาอยู่เพียงผู้เดียว
ดังนี้แล.

เอกวิหาริตฺถเถรวตฺถุ นวมํ.

เรื่องพระเถระชื่อเอกวิหารีที่ ๕ จบ.

ปภิกฺขุณฺณกวกุคฺควณฺณนา นิฏฺฐิตา.

พรรณนาปภิกษุวรรค จบ.

เอกวิสตีโม วคฺโค.

วรรคที่ ๒๑ จบ.

๒๒. นีรยวคฺค

๑. สุนฺทรีปริพฺพาชิกาตฺถ

๓๐๖. อภุตวาที นีรยํ อูเปติ
โย วาปี กตฺวา น กโรมิจฺจาห
อุโภปี เต เปจฺจ สฺมา ภวนฺติ
นิหีนกมฺมา มนุชา ปรตฺถ.

๒๒. นีรยวรรค

๑. เรื่องนางปริพาชิกาชื่อ สุนทรี

๓๐๖. คนมักพูดคำไม่จริง ย่อมเข้าถึง
นรก หรือผู้ที่ทำแล้ว กลับบอกว่า
ข้าพเจ้ามิได้ทำ แม้ทั้ง ๒ คน เป็น
มนุษย์มีกรรมเลวทราม ละไปโลก-
อื่น ก็ต้องเสมอกัน.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๒. นีรยวคฺควณฺณา

๑. สุนฺทรีปริพฺพาชิกาตฺถุ

อภฺตวาทีติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ
สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต สุนฺทรี-
ปริพฺพาชิกํ อารพฺภ กเถสิ.

“เตน โข ปน สมเยน ภควา
สกุทโต โหติ ครุกโต มานีโต
ปุชฺติโต”ติ วตฺถุ วิตฺถารโต อุตฺถานे
อาคตเมว. อยํ ปเนตฺถ สงฺเขโป
ภควโต กิร ภิกฺขุสงฺฆสฺส จ
ปญฺจนฺนํ มหานทฺินํ มโหฆสทิสเ
ลามสกุททาเร อุปฺปนฺเน หตฺลาม-
สกุททาเร อญฺญตฺติตฺถิยา สุริยฺยคฺคฺคฺค-
กาเล ขชฺโชปนกา วิย นิปฺปภา
เอกโต สนนฺนิปตฺติตฺวา มนฺตยีสฺสุ “มยํ
สมณฺสสฺส โคตมสฺส อูปฺปนฺนกาลโต
ปฏฺจาย หตฺลามสกุททาเร, น โน
โกจิ อตฺถิภาวํปี ชานาติ, เกน นุ
โข สทฺฐี เอกโต หุตฺวา สมณฺสส
โคตมสฺส อวณฺณํ อูปฺปาเทตฺวา
ลามสกุททาเร อญฺญตฺติตฺถิยา”ติ.

๒๒. พรณณานิรยวรรค

๑. เรื่องนางปริพาชิกาชื่อสุนทรี

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตวัน
ทรงปรารภปริพาชิกาชื่อสุนทรี ตรัส
พระธรรมเทศนานี้ว่า มักพูดคำไม่จริง.

เรื่องมาแล้ว ในอุทานกถาโดย
พิสดาร นั้นแล้วว่า “กัสมัยฺนัณฺณแล ชน
สักการะ เคารพ นับถือ บูชา พระผู้มี
พระภาคเป็นจำนวนมาก”. ส่วนใจความ
ย่อเรื่องนี้มีดังนี้ ทราบว่า เมื่อลามและ
สักการะเช่นกับห้วงน้ำใหญ่แห่งมหานที
๕ สาย เกิดขึ้นแก่พระผู้มีพระภาคและ
ภิกษุสงฆ์ พวกอัญญเดียรถีย์เสื่อมลาม-
สักการะ อับแสงประหนึ่งหิ้งห้อยครา
พระอาทิตย์ขึ้น ร่วมปรึกษาหารือกันว่า
“ตั้งแต่พระสมณโคตมอุบัติขึ้น พวกเรา
ก็เสื่อมลามสักการะ, ใคร ๆ ไม่ทราบ
เลยว่าพวกเรายังอยู่, พวกเราวมกัน
กับใครหนอแล ยังโทษให้เกิดแก่พระ-
สมณโคตม ทำลามสักการะขอให้
เสื่อมสูญ”.

อถ เนสํ เอตทโหสิ “สุนฺทรียา สทฺธิ
เอกโต หุตฺวา สกุกฺกนิสฺสามา”ติ.

เต เอกทิวสํ สุนฺทรี ติตฺตติยารามํ
ปวิสิตฺวา วนฺทิตฺวา จิตํ นาลปีสุ.
สา ปุณฺณปุณฺณํ สมุลฺลปฺนฺตีปิ ปฏฺิวจฺฉ
อลภิตฺวา “อปี อยฺยา เกนจิ
วิเหจิตา”ติ ปุจฺฉิ. “ภคินี สมณํ
โคตมํ อเมห วิเหเจตฺวา หตฺลามา-
สกุกกาเร กตฺวา วิจฺรนฺตํ น ปสฺสสี”ติ
“มยา เอตฺถ ก็ กาคุํ วฏฺฏตี”ติ.
“ตฺวํ โข ภคินี อภีรฺูปา
โสภคฺคปฺปตฺตา สมณสฺส โคตมสฺส
อยสํ อารोเปตฺวา มหาชนํ กถํ
คาหาเปตฺวา หตฺลามาสกุกการํ กโรหิ”ติ.
สา “สาธู”ติ สมปฺปฏิจฺฉิตฺวา
ปฏฺกนฺตฺวา ตโต ปฏฺจาย มาลา-
คณฺฐวิเลปนกปฺปรกฏฺกผลาทิณี คเหตฺวา
สายํ มหาชนสฺส สตฺถุ ฐมฺมเทสนํ
สุตฺวา นครปฺปวิสนกาเล เขตฺวานาภิมุขี
คจฺฉติ. “กหํ คจฺฉสี”ติ ปฏฺจา
“สมณสฺส โคตมสฺส สนฺติกํ อหํ
เตน สทฺธิ เอกคณฺฐกฺุญฺยํ วสามิ”ติ

ครั้งนั้น... อัญญเดียรทีย์เหล่านั้น ได้มี
ความคิดนี้ว่า “พวกเราสมคบนางสุนทร
ก็จักสามารถ”.

วันหนึ่ง พวกเขาแกล้งไม่สนทนากับ
นางสุนทร ซึ่งเข้าไปติดตियาราม ยืน
ไหว้อยู่. นางพูดคุยรำไป ก็ไม่ได้
คำตอบ จึงถามว่า “ใคร ๆ เบียดเบียน
พระคุณเจ้า หรือ”. เดียรทีย์กล่าวว่า
“น้องหญิง เธอไม่เห็นสมณโคตมเที่ยว
เบียดเบียนพวกเรา ทำให้เสื่อมลาภ-
สักการะหรือ”. นางสุนทรถามว่า
“ในเรื่องนี้ ดิฉันควรทำอะไรดี”.
เดียรทีย์กล่าวว่า “น้องหญิง เธอสดสวย
งามเลิศ จงกล่าวโทษพระสมณโคตม
ให้มหาชนเชื่อคำ ทำให้เสื่อมลาภ-
สักการะ”. นางสุนทรรับคำว่า “ดีละ”
หลีกไป ตั้งแต่นั้นมา ตกเย็น เวลา
มหาชนฟังพระธรรมเทศนาของพระ-
ศาสดาแล้ว กลับเข้าพระนคร เดินถือ
ระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้
การบูร และของเผ็ดร้อนเป็นต้น
ป้ายหน้าตรงพระเชตวัน ถูกมหาชน
ถามว่า “ไปไหน” ก็ตอบว่า “ฉันไป

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วตวา อมฤตตรสมิ ดิตตติยาราม
 วสิตวา ปาโตว เขตวนมคค
 โอตริตวา นคราภิมุขี กจจติ,
 “สุนทรีย กหิ คตาสี”ติ ปฏจา
 “สมณน โคตเมน สหุธิ เอกคนธกุฎีย
 วสิตวา ตัง กิเลสรัตติยา รมาเปตวา
 อาคตมุหิ”ติ วทติ.

สำนักพระสมณโคดม อยู่พระคันธกุฎี
 เดียวกันกับพระองค์” พักในดิตตติยาราม
 บางแห่ง เข้าตรู ก็เดินทางไปพระเชตวัน
 มุ่งหน้ากลับพระนคร ถูกถามว่า “ไป
 ไหนมาสุนทรีย” ก็ตอบว่า “ฉันพัก
 พระคันธกุฎีเดียวกันกับพระสมณโคดม
 ทำให้ท่านยินดีแล้ว ด้วยความยินดีเพราะ
 กิเลสจึงกลับมา”.

ตโต ดิตตติยา กติปาหจจเยน
 ชุตตานัง กหาปणे ทตวา “คจจณ
 สุนทรีย มาเรตวา สมณสสุ โคตมสสุ
 คนธกุฎีสมีเป มาลากจวรรณตเร
 นิกุชิปีตวา เอกา”ติ วทิสฺสุ เต
 ตถา อกัสมฺ. ตโต ดิตตติยา “สุนทรีย
 น ปสฺสามา”ติ โกลาหลํ กตวา
 รณฺโวย อาโรเจตวา “กหิ โว
 อาสงฺกา”ติ วุตฺตา “อิมเ ทิวเส
 เขตวเน วสติ, ตตรสฺสา ปวตฺตี น
 ชานามา”ติ. วตวา “เตนหิ คจจณ,
 นัง วิจินฺตา”ติ รณฺญา อนุญญาตา
 อตฺตโน อุปฏจาเก คเหตุวา เขตวัน
 คนฺตวา วิจินฺตา มาลากจวรรณตเร
 ตัง ทิสฺวา มณฺจกํ อาโรเปตวา

จากวันนั้นมาอีก ๒-๓ วัน พวก
 เดียรถียให้กหาปณะแก่พวกนักเลง
 บอกว่า “พวกท่านจงไปฆ่านางสุนทรีย
 หมกไว้ระหว่างกองหยากเยื่อระเบียบ
 ดอกไม้ ใกล้พระคันธกุฎีพระสมณโคดม
 ค่อยกลับมา”. พวกนักเลงเหล่านั้น ได้ทำ
 เช่นนั้น. ลำดับนั้น พวกเดียรถียก่อ
 ความโกลาหลขึ้นว่า “พวกเราไม่พบ
 นางสุนทรีย” กราบทูลพระราชา ถูก
 พระราชาตรัสถามว่า “พวกท่านสงสัย
 ที่ไหน” จึงทูลว่า “ช่วงวันเท่านั้น
 นางสุนทรียอยู่ ณ พระเชตวัน, อาตมภาพ
 ไม่รู้ข่าวคราวนาง ที่พระเชตวันเลย”
 อันพระราชาทรงอนุญาตว่า “ถ้ากระนั้น
 พวกท่านไปค้นพระเชตวันดูเถิด” พา

คุณภน ก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นครํ ปวิสิตฺวา “สมณฺสฺส โคตมฺสฺส
 สาวกา ‘สตถารา กตํ ปาปกมฺมํ
 ปฏิจฺฉาเทสฺสามา’ติ สุนฺหรี มาเรตฺวา
 มาลากจวฺรณฺตเร นิกฺขิปีสุ”ติ รณฺโณ
 อาโรเจสุ. ราชา “เตนหิ คจฺฉน
 นครํ อาหิณฺทถา”ติ อาห.

เต นครวิถิสฺสุ “ปฺสฺสถ สมณานํ
 สกฺยปฺตฺติยานํ กมฺมน”ติ อาทีนึ
 วตฺวา ปุณฺ รณฺโณ นิเวสนทฺวารํ
 อคมํสุ. ราชา สุนฺหรียา สรีรํ
 อามกฺสฺसानเ อฏฺฐกํ อาโรเปตฺวา
 รกฺษาเปสิ. สาวตฺถีวาสิโน จเปตฺวา
 อริยสาวเก เสสา เยภฺยุเยน “ปฺสฺสถ
 สมณานํ สกฺยปฺตฺติยานํ กมฺมน”ติ
 วตฺวา อนฺโตเนคเรปี พหิเนคเรปี
 อรณฺเณสุปี ภิกฺขุ อกฺโกสฺนฺดา
 วิจฺรณฺติ.

ภิกฺขุ ตํ ปวตฺติ ตถาคตฺสฺส
 อาโรเจสุ. สตฺถา “เตนหิ ตฺมุหฺปี

พวกอุปัฏฐากของตนไปค้นพระเชตวัน
 พบนางสุนทรินั้น ระหว่างกองหยากเยื่อ
 ระเบียบดอกไม้ จึงหามขึ้นเตียง เข้าไป
 พระนคร กราบทูลพระราชาวา “สาวก
 ของพระสมณโคดม ชำนางสุนทรี
 หมกไว้ระหว่างกองหยากเยื่อระเบียบ
 ดอกไม้ ด้วยคิดว่า ‘จักช่วยปกปิด
 กรรมลามกที่พระศาสดากระทำ’. พระ-
 ราชตรัสว่า “ถ้าเช่นนั้น พวกท่าน
 จงเที่ยวไปทั่วพระนครเถิด”.

ในทั่วนนพระนครทุกสาย พวกเดียรถีย์
 พากันกล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย จงดู
 กรรมพวกสมณศากยบุตร” เป็นต้น ไป
 ประดูพระราชานิเวศน์อีก. พระราชา
 รับสั่งให้หามสรีระนางสุนทรีใส่แคร่รักษา
 ไว้ในป่าช้าผีดิบ. ยกเว้นพระอริยสาวก
 ชาวเมืองสาวตฺถีที่เหลือ ส่วนมาก
 ต่างพูดเป็นต้นว่า “ขอพวกท่านจงดูกรรม
 พระสมณศากยบุตร” เทียวดำพวกภิกษุ
 ภายในพระนครบ้าง ภายนอกพระนคร
 บ้าง ในป่าบ้าง.

พวกภิกษุกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระตถาคต.
 พระศาสดาตรัสว่า “ถ้าเช่นนั้น พวกเธอ

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต มนุสเส เอวํ ปฏิโจเทธา”ติ
วตฺวา อิมํ คาทมาห

๓๐๖. “อภุตวาที นิรยํ อูเปติ
โย วาปี กตฺวา น กโรมิจฺจาห
อุโภปี เต เปจฺจ สมา ภวนฺติ
นิหีนกมฺมา มนุชา ปรตฺถา”ติ.

ตตฺถ อภุตวาทีติ ปรสฺส โทสํ
อทิสฺวา ว มุสาวาทํ กตฺวา ตฺจฺเจน
ปรํ อพฺภาจิกฺขนฺโต. กตฺวาติ โย วา
ปน ปาปกมฺมํ กตฺวา “นาหํ เอตํ
กโรมิ”ติ อห. เปจฺจ สมา ภวนฺติติ
เต อุโภปี ชนา ปรโลกํ คนฺตฺวา
นิรยํ อุกมเนน คติยา สมา ภวนฺติ,
คติเยว เหนสํ ปริจฺฉินฺนา, อายุ
ปน เหนสํ น ปริจฺฉินฺนํ, พหุ
หิ ปาปกมฺมํ กตฺวา จิรํ นิรเย
ปจฺจนฺติ, ปริตตํ กตฺวา อปฺปมตฺตกเมว
กาลํ, ยสฺมา ปน เตสํ อุกินฺนํ
ลามกเมว กมฺมํ, เตน วุตฺตํ
“นิหีนกมฺมา มนุชา ปรตฺถา”ติ.
ปรตฺถาติ ปทสฺส ปน ปรโต
เปจฺจปเทน สมฺพนฺโร. เปจฺจ ปรตฺถ

จงใจทกลับพวกมนุษย์เหล่านั้น อย่างนี้”
ตรัสพระศาสดานี้ว่า

๓๐๖. “คนมักพูดคำไม่จริง ย่อมเข้าถึง
นรก หรือผู้ที่ทำแล้ว กลับบอกว่า
ข้าพเจ้า มิได้ทำ แม้ทั้ง ๒ คน
เป็นมนุษย์ มีกรรมเลวทราม ละ
ไปโลกอื่น ก็ต้องเสมอกัน”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มัก
พูดคำไม่จริง ความว่า ไม่เห็นโทษผู้อื่น
ทำมั่วสาบาท กล่าวต่อผู้อื่นด้วยคำเปล่า.
คำว่า กระทำแล้ว ความว่า ก็หรือว่า
ผู้ใดก่อกรรมชั่ว กลับพูดว่า “ข้าพเจ้า
มิได้ทำกรรมนั้น”. คำว่า ทั้ง ๒
ละโลกนี้ไป ก็ต้องเสมอกัน ความว่า
ทั้ง ๒ คนไปโลกอื่น ก็ต้องเสมอกัน
ด้วยคติเพราะการเข้าถึงนรก, ท่านผู้รู้
กำหนด คติชนเหล่านั้นไว้, แต่มิได้
กำหนดอายุของพวกเขา, เพราะทำ
บาปกรรมมาก ไหมในนรกนาน, ทำ
บาปน้อยก็ถูกไฟไหม้ ตลอดกาลเพียง
เล็กน้อย, ก็เพราะกรรมชั่วของชนทั้ง ๒
เหล่านั้น ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคจึง
ตรัสว่า “เป็นมนุษย์ มีกรรมชั่ว ละไป

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิโต คนตุวา เต นิหีนกมมา
 ปรโลกे समा गानुत्ति ओतुगे.
 तेसनावसाने पणु सोतापत्तिफलानी
 पापुणीसुति.

ราชา “सुनुरिया ओनुयेहि
 मारितावा चानाठा”ति प्रुसे
 ओयुयेसेसि. ओत ते रुतुता तेहि
 गहापणेहि सुरं पिवनुता ओनुममणुं
 गलहं गरीसु. ओगे ओगं ओह “दुवं
 सुनुरी ओकपुपहारेनेव मारेतुवा
 मालागज्वरनुतेरे निकुषिपितुवा ततो
 लतुठगहापणेहि सुरं पिवसि, होतु”ति.
 राखपुरिसा ते रुतुते कहेतुवा रणुणे
 तसुसेसुं.

ओत ने राखा “दुमेहि सा
 मारिता”ति पुजुणि. “ओम तेवा”ति
 “गेन मारापिता”ति “ओनुजितुतियेहि
 तेवा”ति. राखा तितुतिये पकुโกसापेतुवा
 “ओजुणुत दुमेह ओवं वतनुता नकरं
 ओहिणुठत ‘ओयं सुनुरी समणुसु

โลกอื่น”. ก็บทว่า ปรตฤ พิงสัมพันธ
 ด้วยบทว่า เปจจะ ช้างหน้า. อธิบายว่า
 ชนทำกรรมชั่ว ละไปโลกอื่น คือ ไป
 จากโลกนี้ ก็เสมอกัน ณ ปรโลก.
 เวลาจบเทศนา ชนจำนวนมากบรรล
 โสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล.

พระราชาทรงส่งราชบุรุษไป
 ด้วยรับสั่งว่า “พวกเจ้า จงรู้ว่าคนอื่น
 ชำนางสุนทร”. ครั้งนั้น พวกนักเลง
 เหล่านั้น ตีมีสุราด้วยกหาปณะเหล่านั้น
 ทำการทะเลาะกัน. คนหนึ่งพูดกับอีก
 คนหนึ่งว่า “แกชำนางสุนทร ด้วยการ
 ประหารทีเดียว หมกไว้ระหว่างกอง
 หยากเยื่อระเบียบดอกไม้ ใช้กหาปณะที่
 ได้จากการประหารนั้น ชื้อสุราตีมี,
 ยกเลิกเรื่องนั้นเสียเถิด”. พวกราชบุรุษ
 จับนักเลงเหล่านั้น แสดงแด่พระราช.

ครั้งนั้น พระราชาตรัสถามนักเลง
 เหล่านั้นว่า “พวกท่านชำนางสุนทร
 หรือ”. พวกนักเลงกราบทูลว่า “ข้าแต่-
 สมมติเทพ พระเจ้าข้า”. พระราชา
 ตรัสถามว่า “ใคร สั่งพวกเธอให้ฆ่า”.
 พวกนักเลงกราบทูลว่า “พวกอัญญเดียรถีย์

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โคตมสุส อวณณ อโรเปตูกาเมหิ
 อเมหิ มารราปิตา, เนว สมณสุส
 โคตมสุส สาวกานํ โทโส อตฺถิ,
 อมฺหากํ เอว โทโส”ติ: เต ตถา
 กริสฺสุ. พาลมหาชโน ตทา สทฺทหิ.
 ติตฺถิยาปิ ธุดฺดาปิ ปุริสวรทณฺทํ
 ปาปุณฺสีสุ. ตโต ปฏฺจาย พุทฺธานํ
 สกฺกาโร มหา อโหสีติ.

พระเจ้าข้า”. พระราชาธิบดีสั่งให้เรียก
 พวกเดียรถีย์มา ทรงบังคับว่า “พวกท่าน
 จงเที่ยวประกาศทั่วพระนคร อย่างนี้ว่า
 ‘พวกข้าพเจ้า ใครยกโทษพระสมณโคตม
 ฆ่านางสุนทรนี้แล้ว, พระสาวกของ
 สมณโคตม ไม่มีโทษ, ข้าพเจ้าเท่านั้น
 มีโทษ’. พวกเดียรถีย์ได้ทำเช่นนั้น.
 ครานั้น มหาชนผู้เขลา ก็เชื่อ. พวก
 เดียรถีย์ก็ดี พวกนักเลงก็ดี ได้รับโทษ
 ฐานฆ่าคนตาย. ตั้งแต่นั้น พระพุทธเจ้า
 ได้มีสักการะมาก ดังนี้แล.

สุนทรปริพาชกาวัตถุ ปจมี.

เรื่องนางปริพาชกาชื่อสุนทรที่ ๑ จบ.

๒. ทุกุขปีพิตสตุตวตุถุ

๓๐๗. กาสาวกนุจา พหโว
ปาปธมมา อสณฺณตา
ปาปา ปาเปหิ กมฺเมหิ
นิริยํ เต อูปฺปชฺชเร.

๒. เรื่องสัตว์ถูกทักข์ เบียดเบียน

๓๐๗. ชนจำนวนมาก ใช้ผ้ากาสาจะ
พันคอ มีกรรมลามก ไม่สำรวม
เพราะกรรมลามก พวกเขาผู้ลามก
ย่อมเข้าถึงนรก.

๒. ทุกข์ปีพิศตตตตตต

กาสาวกณฐาติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ
สตฺถา เขตฺวานเน วิหรนฺโต ทุกฺจจริต-
ผลานุกาเวน ปีพิเต สตฺเต อารพฺภ
กเถสิ.

อายุสฺมา หิ มหาโมคฺคัลลาโน
ลกฺขณตฺถเเรน สทุธิ คิซฺฌกฺกุฎฺฐา
ปพฺพตา โอรุหนฺโต อฏฺฐิสงฺขลิก-
เปตาทินํ อตฺตภาเว ทิสฺวา สิตํ
กโรนฺโต ลกฺขณตฺถเเรน สิตการณํ
ปฏฺฐโจ “อกาโล อาวุโส อิมสฺส
ปณฺหสฺส; ตถาคตสฺส สนฺติเก มํ
ปฺจุเจยฺยาสี”ติ วตฺวา ตถาคตสฺส
สนฺติเก เถเรน ปฏฺฐโจ อฏฺฐิสงฺขลิก-
เปตาทินํ ทิฏฺฐภาวํ อัจฺจิกฺขิตฺวา
“อิธานํ อาวุโส คิซฺฌกฺกุฎฺฐา ปพฺพตา
โอรุหนฺโต อทุทสํ ภิกฺขุ เวหาสํ
คจฺฉนฺตํ, ตสฺส กาโยปิ อาทิตฺโต
โหตี”ติ อาทินา นเยน สทุธิ
ปตฺตจิวรกายพฺนุชฺฌนาทึหิ ทฺยฺหฺมาเน
ปณฺจ สหฺมมิกเก อารุเจสิ.

๒. เรื่องสัตว์ถูกทุกข์เบียดเบียน

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตวัน
ทรงปรารภหมู่สัตว์ ถูกอานุภาพผลทุกข์
เบียดเบียน ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า
ใช้ผ้ากาสาვეพันคอ เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ท่านพระมหา-
โมคคัลลานะพร้อมกับพระลักขณเถระ
ลงจากภูเขาคิชฌกูฏ เห็นอัตภาพเปรตมี
โครงกระดูกเป็นต้น จึงยิ้มแย้ม ถูก
พระลักขณเถระถามถึงเหตุยิ้มแย้ม ก็
กล่าวว่า “ผู้มีอายุ เวลานี้ ไม่เหมาะ
ตอบปัญหานี้, พึงถามผม ณ สำนัก
พระตถาคตเถิด” ถูกพระเถระถามใน
สำนักพระตถาคต (อีก) จึงบอกว่าตน
เห็นเปรตมีแต่โครงกระดูกเป็นต้น บอกกับ
สหธรรมิก ๕ รูป ซึ่งเราร้อนอยู่กับ
บาตรจิวรและประคดเป็นต้น โดยนัยว่า
“ผู้มีอายุ ผมลงจากภูเขาคิชฌกูฏได้เห็น
ภิกษุในพุทธศาสนานี้ เหาะไป, แม้
ร่างกายของภิกษุนั้น ก็เราร้อน” เป็นต้น.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สดกา เตสํ กสฺสปทสฺพลสฺส สาสเน
ปพฺพชิตฺวา ปพฺพชฺชาย อนุรูปํ กาคุ
อสกฺโกนฺदानํ ปาปภาวํ อัจฺฉิตฺวา
ตสฺมี ขณฺเ ตตฺถ นิสินฺนํ
ปาปภิกฺขุณฺํ ทุจฺฉริตกมฺมสฺส วิปากํ
ทสฺเสนฺโต อิมํ คากมาห

๓๐๗. “กาสาวกณฺฐา พหฺว
ปาปธฺมา อสฺสณฺดา
ปาปา ปาเปหิ กมฺเมหิ
นิรยํ เต อุปฺปชฺชเร”ติ.

ตตฺถ กาสาวกณฺฐาติ กาสาเว
ปฺลิวะจิตกณฺฐา. ปาปธฺมาติ ลามกธฺมา.
อสฺสณฺดาติ กายาทิสฺสณฺดมวิริหิตา,
ตถารูปา ปาปปฺกุกฺลา อตฺตนา
กเตหิ อกฺุสลกมฺเมหิ นิรยํ อุปฺปชฺชนฺติ,
เต ตตฺถ ปจิตฺวา ตโต จุตา
ปฏฺกาวเสเสน เปเตสฺสุปิ เอวํ ปจฺจนฺตีติ
อตฺโต.

พระศาสดาตรัสบอกว่า สัตว์เหล่านั้น
บวชในศาสนาพระกัสสปทศพล ไม่
อาจทำกรรมสมควรแก่การบรรพชา
ลามก เมื่อจะทรงแสดงผลแห่งทุจริตกรรม
แห่งภิกษุชู้ ซึ่งนั่งในที่นั้น ขณะนั้น
จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

๓๐๗. “ชนจำนวนมาก ใช้ผ้ากาสา
พันคอ มีกรรมลามก ไม่สำรวม
เพราะกรรมลามก พวกเขาผู้ลามก
ย่อมเข้าถึงนรก”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ใช้ผ้า
กาสาพันคอ ได้แก่ พันคอด้วยผ้า
กาสา. คำว่า มีกรรมลามก คือ มี
กรรมทรม. คำว่า ไม่สำรวม คือ
ปราศจากการสำรวมทางกายเป็นต้น.
อธิบายว่า คนลามกเช่นนั้นเข้าถึงนรก
เพราะอกุศลกรรมที่ตนทำไว้, เพราะ
ผลกรรมยังเหลือ พวกเขาจึงไหม้ใน
นรกนั้น พันนรกนั้นแล้ว ก็ไหม้ แม้ใน
เปรตวิสัยอีก.

วรรค)

๒. เรื่องสัตว์ถูกทุกข์เบียดเบียน

๓๐๕

เทศนาว่าสาเน พหู โสตาปัตติ-
ผลาทีนิ ปาปุณีสติ.

เวลาจบเทศนา ชนจำนวนมาก
บรรลุโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล.

ทุกขปีฬิตสตุตตวตถุ ทุติยัม.

เรื่องสัตว์ถูกทุกข์เบียดเบียน ที่ ๒

จบ.

๓. วกุคฺคุมุทาตีรียภิกขุวตฺถุ

๓๐๘. เสยฺโย อโยคุโพ ภูตฺโต
ตตฺโต อคฺคิสฺสึบโม
ยณฺเจ ภูณฺเชยฺย ทุสฺสีโล
รฏฺฐปิณฺฑํ อสณฺณโต.

๓. เรื่องภิกษุอยู่ฝั่งแม่น้ำชื่อ วกุคฺคุมุทา

๓๐๘. ภิกษุบริโหมคก่อนเหล็กร้อน เปรียบ
ด้วยเปลวไฟ ยังดีกว่า ภิกษุทุศีล
ไม่สำรวม บริโหมคก่อนข้าวขาว
แฉ้วนแฉ้วน จะประเสริฐอะไร.

๓. วัคคุมุทาตีรียภิกษุวตถุ

เสยโย อโยคุโพติ อิมั
ธมฺมเทสนันํ สตุถา เวสาลิยํ นิสฺสาย
มหาวเน วิหรนฺโต วัคคุมุทาตีรีย
ภิกฺขุ อารพฺภา กเถสิ. วตถุ
อุตฺตริมนุสฺสธมฺมปาราชิกเก อาคตเมว.

ตทา हि สตุถา เต ภิกฺขุ
“กึ ปน ตุมฺเห ภิกฺขเว อุทฺรสุสตุถาย
คิหิณํ อญฺญมญฺญสฺส อุตฺตริมนุสฺส-
ธมฺมสฺส วณฺณํ ภาสิตุถา”ติ วตฺวา
เตहि “อาม ภนฺเต”ติ วุตฺเต, เต
ภิกฺขุ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา
อิมํ คาทมาห

๓๐๘. เสยโย อโยคุโพ ภูตฺโต
ตตฺโต อคฺคิสิชูปโม
ยญฺเจ ภูฏเชยฺย ทฺสฺสิโล
รฏฺฐปิณฺฑํ อสญฺญโตติ.

๓. เรื่องภิกษุอยู่ฝั่งแม่น้ำชื่อ
วัคคุมุทา

พระศาสดา เสด็จอาศัยเมืองไพสาลี
ประทับ ณ มหาวัน ทรงปรารภเหล่า
ภิกษุ ผู้อยู่ฝั่งแม่น้ำชื่อวัคคุมุทา ตรัส
พระธรรมเทศนานี้ว่า ภิกษุบริโภค
ก้อนเหล็กร้อนยังดีกว่า เป็นต้น. เรื่อง
มาในอุตฺตริมนุสฺสธมฺมปาราชิกสิกขาบท.

ก็ กาลนั้น พระศาสดาตรัสกับ
พวกภิกษุเหล่านั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย
เพื่อให้อิมํทอง พวกเธอก็พากันกล่าว
อวดอุตฺตริมนุสฺสธมฺมของกันและกัน แก่
พวกคฤหัสถ์หรือ” เมื่อพวกภิกษุ
กราบทูลว่า “ขอรับ พระเจ้าข้า”
ทรงดำหนิภิกษุเหล่านั้น หลายประการ
ตรัสพระคาถานี้ว่า

๓๐๘. ภิกษุบริโภคก้อนเหล็กร้อนเปรียบ
ด้วยเปลวไฟ ยังดีกว่า ภิกษุ
ทุศีล ไม่สำรวม บริโภคก้อนข้าว
ขาวแวนแคว้น จะประเสริฐ
อะไร.

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ ยถเจ ภูษเชยยาติ ยํ
 ทุสฺสึโล นิสฺสึลปฺกคฺโล กายาทีหิ
 อสณฺณโต รฏฺฐวาสิหิ สทฺธาย ทินฺนํ
 รฏฺฐปิณฺฑํ “สมณฺณมฺหิ”ติ ปฏฺิชา นนฺโต
 คเหตุวา ภูษเชยฺย, ตโต อาทิตฺโต
 อคฺคิวนฺโณ อโยคฺโพ ภูตฺโต เสยฺโย
 สุนฺทรตโร. กิการณา? ตปฺปจฺจยา หิ
 เอโก อตฺตภาโว ฌายเยยฺย, ทุสฺสึโล
 ปน สทฺธาเทยฺยํ ภูษชิตฺวา อเนกานิปี
 ชาตีสตานิ นิริเย ปจฺเจยฺยาติ อตฺถโก.

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตฺติ-
 ผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุติ.

วคฺคฺมุทาทิรียภิกฺขุวตฺถุ ตติยํ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า บริโภค
 ก่อนข้าวขาวแฉ้วแฉ้วจะประเสริฐอะไร
 ความว่า ภิกษุบริโภคก่อนเหล็กร้อน มีสี
 ประหนึ่งไฟ ประเสริฐกว่า คือดีกว่า
 การที่ภิกษุทุศีลคือไร้ศีล ไม่สำรวมกาย
 เป็นต้น ปฏิญาณอยู่ว่า “เราเป็นสมณะ”
 จะพึงรับก่อนข้าวของข้าวแฉ้วแฉ้ว อัน
 ข้าวแฉ้วแฉ้วถวายแล้วด้วยศรัทธา(มา)
 บริโภค. ถามว่า เพราะเหตุไร. แก้วว่า
 เพราะว่าการบริโภคก่อนเหล็กเป็นปัจจัย
 ถูกไฟไหม้ เพียงอัฐภาพเดียว, แต่ผู้ทุศีล
 บริโภคก่อนข้าว ซึ่งเขาถวายด้วยศรัทธา
 ต้องไหม้ในนรก หลายร้อยชาติ.

เวลาจบเทศนา ชนจำนวนมาก
 บรรลุโสดาปัตติผล เป็นต้น ดังนี้แล.

เรื่องภิกษุอยู่ฝั่งแม่น้ำชื่อวคฺคฺมุทา ที่ ๓
 จบ.

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. เขมกเสฏฐิปุตุตวตตุ

๓๐๙. จตุตาริ จานานิ นโร ปมตฺโต
อาปชฺชติ ปรรหารูปเสวี
อปุณฺณลามภํ น นิกามเสยฺยํ
นินฺทํ ตติยํ นิริยํ จตฺตถ

๓๑๐. อปุณฺณลาโภ จ คติ จ ปาปีกา
ภิตฺตสฺส ภิตาย รติ จ โถกิกา
ราชา จ ทนฺทํ กรุกํ ปณฺเติ
ตสฺมา นโร ปรรหารํ น เสเว.

๔. เรื่องบุตรเศรษฐีชื่อเขมกะ

๓๐๙. นรชน ผู้ประมาท เสพภรรยาผู้อื่น
ย่อมถึงฐานะ ๔ อย่าง คือ ครั้งแรก
ได้รับบาป ครั้งสอง การนอนอัน
ตนไม่พึงประสงค์ ครั้งสาม ถูก
นินทา ครั้งสี่ ตกนรก

๓๑๐. การได้สิ่งที่มีโทษภัย คติอันลามก
ความยินดีของบุรุษผู้กลัวกับสตรีผู้
กลัว มีประมาณน้อย และพระ-
ราชา ลงอาญาอย่างหนัก เพราะ
เหตุนั้น นรชน ไม่ควรเสพภรรยา
ผู้อื่น.

๔. เขมกเสฏฐิปุตุตตฤ

จตุตตริ ชานานิติ อิมิ
 ฌมมเทสนัน สตุตถา เขตวเน วิหรนโต
 อนาถปิณฑิกสสุ ภาคินเญยัม เขมกัม
 นาม เสฏฐิปุตุตต์ อารพุก กเถสิ.

โส กิร อภิรุโป อโหสิ.
 เยภุญเยน อิตถิโย ตัม ทิสวา
 รากาภิภูตทา สกภาเวน สณจตุตต์
 นาสกขิสสุ. โสปี พรทารกมมาริโต
 ว อโหสิ. อถ นัม รตติ ราชปุริสา
 คเหตุวา รณโณ ทสเสสสุ. ราชา
 “มหาเสฏฐิสสุ ลชชามี”ติ ตัม กิณจ
 อวตวา วิสสุชชปาเปสิ. โส ปน
 เหว วิรมิ. อถ นัม ทุตติปี ตติยปี
 ราชปุริสา คเหตุวา รณโณ ทสเสสสุ.
 ราชา วิสสุชชปาเปสิเยว. มหาเสฏฐิ
 ตัม ปวตติ สตุตวา ตัม อาทาย
 สตุตตุ สนตีกัม คนตวา ตัม ปวตติ
 อาโรเจตวา “ภนุเต อิมสสุ ฌมมัม
 เทเสถา”ติ อาห.

๔. เรื่องบุตรเศรษฐีชื่อเขมกะ

พระศาสดาประทับอยู่ ณ พระ-
 เขตวัน ทรงปรารภบุตรเศรษฐีชื่อเขมกะ
 หลานอนาถปิณฑิกเศรษฐี ตรัส
 พระธรรมเทศานี้ว่า ฐานะ ๔ อย่าง
 เป็นต้น.

ทราบว่าเป็นคน
 รูปหล่อ. ส่วนมากพวกสตรีพบเขา
 ถูกความกำหนัดครอบงำ ไม่อาจดำรง
 ตามภาวะของตนได้. แม้เขาก็ชอบยินดี
 คบหาภรรยาคนอื่นเช่นกัน. คราต่อมา
 เวลากลางคืน ราชบุรุษจับกุมเขา แสดง
 แด่พระราชา. พระราชาทรงดำริว่า “เรา
 ละอายมหาเศรษฐี” จึงมีตรัสอะไร ๆ
 รับสั่งให้ปล่อยเขาไป. ฝ่ายนายเขมกะ
 นั้น ก็มีได้วันเลยทีเดียว. ต่อมา
 พวกราชบุรุษก็จับกุมเขาแสดงแด่พระ-
 ราชา แม้ ๒-๓ ครั้ง. พระราชารับสั่ง
 ให้ปล่อยเช่นเคย. มหาเศรษฐีทราบ
 เรื่องนั้นแล้ว พาเขาไปเฝ้าพระศาสดา
 กราบทูลเรื่องนั้น ทูลว่า “ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ ขอจงแสดงธรรมโปรดนายเขมกะ
 นี้ด้วยเถิด”.

คุณกนก ยะธาวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สดุตา ดสฺส สํเวคกถํ กถตฺวา
ปรทวารเสวนาย โทสํ ทสฺเสนฺโต
อิมา คาทา อภาสิ

พระศาสดาตรัสถ้อยคำ ทำให้เขาสังเวช
เมื่อทรงแสดงโทษการเสพภรรยาคนอื่น
ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

๓๐๙. จตฺตารี จานานิ นโร ปมตฺโต
อาปชฺชตี ปรทารูปเสวี
อปฺปญฺญลาภํ น นิกามเสยฺยํ
นินทํ ตติยํ นิริยํ จตฺตถํ

๓๐๙. นรชน ผู้ประมาท เสพภรรยา
ผู้อื่น ย่อมถึงฐานะ ๔ อย่าง คือ
ครั้งแรก ได้รับบาป ครั้งสอง
การนอนอันตนไม่พึงประสงค์ ครั้ง
สามถูกนินทา ครั้งสี่ตกนรก

๓๑๐. อปฺปญฺญลาโภ จ คตี จ ปาปิกา
ภิตสฺส ภิตาย รตี จ โถกิกา
ราชา จ ทณฺทํ ครุกํ ปณฺเฑติ
ตสฺมา นโร ปรทารํ น เสเวติ.

๓๑๐. การได้สิ่งที่ไม่ใช่บุญ คติอันลามก
ความยินดีของบุรุษผู้กลัว กับสตรี
ผู้กลัว มีประมาณน้อย และพระ-
ราชา ลงอาญาอย่างหนัก เพราะ
เหตุนั้น นรชนไม่ควรเสพภรรยา
ผู้อื่น.

ตตฺถ จานานีติ ทุกฺขการณานิ.
ปมตฺโตติ สติโวสฺสคฺเคน สมนฺนาคโต.
อาปชฺชตีติ ปาปฺพนาติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ฐานะ
ทั้งหลาย ได้แก่ เหตุความทุกข์. คำว่า
ผู้ประมาท ได้แก่ ผู้ประกอบด้วย
การปล่อยสติ. คำว่า ย่อมประสบ คือ
ย่อมถึง.

ปรทารูปเสวีติ ปรสฺส ทารํ
อุปเสวนฺโต อุปฺปถจारी. อปฺปญฺญลาภนฺติ
อกุสลลาภํ. น นิกามเสยฺยนฺติ ยถา

คำว่า ชอบเสพภรรยาผู้อื่น ความว่า
เมื่อเข้าไปเสพภรรยาผู้อื่น ชื่อว่า
ประพฤตินอกทาง. คำว่า ได้รับบาป

ธรรมบท.ป-ท.๗-๒๐

คุณภน ก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิจฺจติ, เอวํ เสยฺยํ อลภิตฺวา อนิจฺจติ
 ปริตฺตกเมว กาลํ เสยฺยํ ลภติ.
 อปฺปญฺจลาโภ จาติ เอวํ ตสฺส อยญฺจ
 อปฺปญฺจลาโภ เตน จ อปฺปญฺเณน
 นิรยสงฺขาทา ปาปิกา คติ โหติ. รติ
 จ โถกิกาทิ ยา ตสฺส ภิตฺตสฺส ภิตาย
 อิตฺถิยา สทฺธิ รติ, สาปิ โถกิกา
 ปริตฺตา โหติ. ครุณฺติ ราชา จ
 หตฺถจฺเจทาทิวเสน ครุกํ ทณฺฑํ
 ปณฺเติ. ตสฺมาติ ยสฺมา พรทาร์
 เสวนฺโต เอตานิ อปฺปญฺญาทีนิ
 ปาปฺญาติ, ตสฺมา พรทาร์ น
 เสเวยฺยาติ อตุโถ.

เทสนาวसानเน เขมโก โสตา-
 ปตฺติผล ปติฏฺฐหิ. ตโต ปฏฺฐาย
 มหาชน สฺขํ วิตินาเมสิ.

“กั ปนฺสฺส ปุพฺพกมฺมนฺ”ติ. “โส
 กิร กสฺสปฺพุทฺธกาเล อุตฺตมมฺลโล
 หุตฺวา เทว สุวณฺณปตฺตานิ

คือ ได้รับอกุศล. คำว่า การนอน
 อันตนไม่พึงประสงค์ ความว่า เขา
 ไม่ได้นอนตามที่ตนปรารถนา ได้การ-
 นอนเพียงนิดเดียว ซึ่งตนไม่ต้องการเลย.
 คำว่า ได้สิ่งที่ไม่ใช่บุญ ความว่า
 การได้สิ่งที่มีใช่บุญนี้ และคติอันลามก
 คือนรก เพราะสิ่งไม่ใช่บุญนั้น ย่อมมี
 แก่เขาอย่างนี้. คำว่า มีความยินดี
 นิดหน่อย ความว่า ความยินดีของบุรุษ
 ผู้กล้านั้น กับด้วยสตรีผู้กล้า มีประมาณ
 น้อย คือ นิดหน่อย. คำว่า อย่างหนัก
 ความว่า พระราชาลงโทษอย่างหนัก
 ด้วยอำนาจการตัดมือเป็นต้น. คำว่า
 เพราะฉะนั้น ความว่า เพราะบุคคล
 ผู้เสพภรรยาผู้อื่น ต้องได้รับกรรม มีสิ่ง
 มีใช่บุญเป็นต้นเหล่านั้น, ฉะนั้น นรชน
 ไม่ควรเสพภรรยา ผู้อื่น.

เวลาจบเทศนา นายเขมกะดำรงอยู่
 ในโสดาปัตติผล. ตั้งแต่นั้นมา มหาชน
 ยังกาลเวลาให้ผ่านไปอย่างสบาย.

ถามว่า “กักรรมเก่าของนายเขมกะนั้น
 เป็นอย่างไร”. แก้วว่า “ทราบมาว่า
 สมัยพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ เขา

คุณกนก ะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทสพลสุต กามัญจนฎเป อโรเปตวา
 ปตถน จเปสิ “จเปตวา ชาติ-
 สาลโหิติตุโย อวเสสา มํ ทิสฺวา
 รชนตุ”ติ. อิทมสุส ปุพฺพกมฺมนฺติ.
 เตน ตํ นิพฺพตฺตฎฺฐาเน ทิสฺวา
 ปเรสํ อิตฺติโย สกฺภาเวน สณฺจาทุ
 นาสกฺขีสุติ.

เป็นนักมวยชั้นยอดเยี่ยม ยกรงทอง
 ๒ แผ่น บักไว้ ณ สฎฺพทองคำพระทศพล
 ปรารภนาว่า “เว้นสตรีญาตีสาลโหิต
 สตรีที่เหลือ เห็นเราแล้วจงกำหนด”. นี้
 คือ กรรมเก่าของเขา. เพราะเหตุนั้น
 สตรีของชายอื่นพบเขา ณ ที่เขาเกิด
 จึงไม่อาจอยู่ตามสภาพของตนได้.

เขมกเสฏฺฐิจิปฺตุตฺตวตฺต จตฺตถ.

เรื่องบุตรเศรษฐีชื่อเขมกะที่ ๔ จบ.

คุณนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๕. ทุพฺพจกิกฺขุวตฺตฺถุ

๓๑๑. กุโส ยถา ทุกฺคหิตโต
หตฺถเมวานุกนฺตติ
สามณฺณํ ทุปฺปรามภูจํ
นिरยายุปกทฺตมฺติ
๓๑๒. ยงฺกิญฺจิจิ สิทฺถิํ กมฺมํ
สงฺกิลิฏฺจณฺจ ยํ วตํ
สงฺกสฺสรํ พุรฺหมจฺริยํ
น ตํ โหติ มหปฺพลํ
๓๑๓. กยิรา เจ กยิราเถนํ
ทพฺพเมนํ ปฺรกกฺกเม
สิทฺธิโล หิ ปฺริพฺพาโช
ภิกฺขุโย อาภิรเต รชํ.

๕. เรื่องภิกษุว่ายาก

๓๑๑. คุณเครื่องเป็นสมณะที่บุคคลลุ่มลุ่ม
ไม่ดี ย่อมคร่าเข้าไปในนรกเหมือน
หญ้าคาคนจับไม่ดี ก็ขาดมือ
ฉะนั้น กรรม ๓ อย่างนั้น คือ
๓๑๒. ๑ การงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่ย่อ-
หย่อน ๒ วัตรที่เศร้าหมอง
๓ พรหมจรรย์ที่ระลึกด้วยความ-
รังเกียจ ไม่มีผลมาก
๓๑๓. หากบุคคล จะพึงทำ ก็ควรทำ
กรรมนั้น ควรบากบั่น (เพื่อทำ)
กรรมนั้นให้มั่น เพราะสมณธรรม
เครื่องละเว้นที่ย่อหย่อน ยิ่งเกลียด
ชูลึกลง.

๕. ทุพฺพจภิกขุวตฺตฺถ

กุโส ยถาติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ
สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต อญฺญตรํ
ทุพฺพจภิกขุํ อารพฺภ กเถสิ.

เอโก กิร ภิกขุ อสญฺจิจฺจ
เอกํ ติณฺ ฌินฺทิตฺวา กุกฺกฺจฺเจ
อุปฺปนฺเน เอกํ ภิกขุํ อุปสงฺกมิตฺวา
“อาวุโส โย ติณฺ ฌินฺทิตฺ, ตสฺส
กิ โหตี”ติ อตฺตนา กตฺถาวํ
อาโรเจตฺวา ปุจฺฉิ. อถ นํ อิตโร
“ตฺวํ ติณฺสฺส ฌินฺนการณา ‘กิญฺจ
โหตี’ติ สญฺญํ กโรสิ, น เอตฺถ
กิญฺจ โหตี, เทเสตฺวา ปน
มุจฺจสี”ติ สยฺปิ อุภอหิ หตฺถเหหิ
ติณฺ ลฺลฺลฺจิตฺวา อคฺคเหสิ. ภิกขุ ตํ
ปวตฺตี สตฺถุ อโรเจสฺ. สตฺถา
ตํ ภิกขุํ อเนกปริยาเยน วิครหิตฺวา
ฐมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คาถา อภาสิ

๓๑๑. กุโส ยถา ทฺคฺคหิตฺโต
หตฺถเมวานุกฺนฺตติ

๕. เรื่องภิกษุว่ายาก

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตวัน
ทรงปรารภภิกษุว่ายาก รูปใดรูปหนึ่ง
ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า เหมือน
หย้ากา ฉะนั้น เป็นต้น.

ทราบมาว่า ภิกษุรูปหนึ่งไม่ตั้งใจ
เด็ดหญ้าต้นหนึ่งขาด เมื่อเกิดความ
รังเกียจ เข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง บอกสิ่ง
ที่ตนทำ พลาถถามว่า “ผู้มีอายุ ภิกษุ
เด็ดหญ้าขาด มีโทษอะไร”. ครานั้น
ภิกษุนอกนี้ บอกกับเธอว่า “เพราะ
เหตุเด็ดหญ้า ท่านทำความเข้าใจว่า
‘มีโทษอะไร ๆ’, เรื่องนี้ ไม่มีโทษอะไร
ท่านแสดงคืน ก็พ้นได้” ตนเองก็ใช้
มือทั้ง ๒ ถอนหญ้ากำไว้. พวกภิกษุ
กราบทูลเรื่องราวนั้นแต่พระศาสดา.
พระศาสดาทรงตำหนิภิกษุนั้น หลาย
ประการ เมื่อทรงแสดงธรรม ทรง
ภาสิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

๓๑๑. คุณเครื่องเป็นสมณะ บุคคลลบลูกล่ำ
ไม่ตี ย่อมคร่าเข้าไปในนรกเหมือน

ธรรมบท.ป-ท.๗-๒๐

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สามัญญํ ทุปฺปรามภูจํ
นิรยาယูปกทฺตมฺติ

หญาคา คนจับไม่ดี ก็ขาดมือ
ฉะนั้น กรรม ๓ อย่างนั้น คือ

๓๑๒. ยงฺกิญฺจิจิ สิจิลํ กมฺมํ
สงฺกิลิฏฺฐณฺจ ยํ วตํ
สงฺกสฺสรํ พุรฺหมจฺริยํ
น ตํ โหติ มหฺปผลํ

๓๑๒. ๑ การงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่
ย่อหย่อน ๒ วัตรที่เศร้าหมอง
๓ พรหมจรรย์ ที่ระลึกด้วยความ
รังเกียจ ไม่มีผลมาก

๓๑๓. กยิรา เจ กยิราณนํ
ทพฺพฺหมนํ ปฺรกกฺกเม
สิทฺธิโล หิ ปฺริพฺพาโช
ภยฺโย อากิรเต รชฺนฺติ.

๓๑๓. หากบุคคล จะพึงทำ ก็ควรทำกรรม
นั้น ควรบากบั่น (เพื่อทำ) กรรมนั้น
ให้มั่น เพราะสมณธรรมเครื่องละ
เว้นที่ย่อหย่อน ยิงเกลี้ยขลุ่ยลง.

ตตฺถ กุโสติ ยงฺกิญฺจิจิ ติจิณฺธารํ
ติณฺํ อนฺตมฺโส ตาลปณฺณปิ. ยถา
โส กุโส เยน ทฺกคฺคฺหิตอ ตสฺส
หตฺถํ อนฺนฺกนฺตติ ผาเลติ, เอวเมว
สมณธมฺมสงฺฆาตํ สามัญญํปิ ขณฺท-
สิลาทิตาย ทุปฺปรามภูจํ.

ในพระคาถานั้น หญาชนิดที่มีคม
อย่างใดอย่างหนึ่งกระทั่งใบตาล ชื่อว่า
กุโส. คุณเครื่องเป็นสมณะ คือ สมณธรรม
บุคคลลุ่มคล้ำไม่ดี เพราะศีลขาดเป็นต้น
ก็เหมือนกับหญาคา คนใด จับไม่ดี
ย่อมนขาด หรือแฉลบมือ ของคนนั้น
ฉะนั้น.

นิรยาယูปกทฺตมฺตีติ นิรเย นิพฺพตฺตาเปตีติ
อตฺถโก. สิจิลนฺตติ โอิหียิตฺวา กรณฺน
สิทฺธิลคฺคฺคาหํ กตฺวา กตํ กิญฺจิจิ กมฺมํ.
สงฺกิลิฏฺฐนฺตติ เวสียาทิเกสฺสุ อโคจเรสฺสุ
จฺรณฺน สงฺกิลิฏฺฐจํ. สงฺกสฺสรนฺตติ

คำว่า คร่าเข้าไปในนรก ความว่า
ให้เกิดในนรก. คำว่า ย่อหย่อน ได้แก่
งานใด ๆ เขาก็ทำให้เป็นการถือเอา
ย่อหย่อน เพราะกระทำย่อหย่อน. คำว่า
เศร้าหมอง ความว่า ชื่อว่า เศร้าหมอง

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สงกาทิ สริตพพ์ อุโปสถกิจจาทีสุ
 อณฺวตเรน กิจฺเจน สนฺนิปติตฺปิ
 สัม ทิสฺวา “อทุธา อิม มม
 จริยํ ญตฺวา มํ อุกฺขิปิตฺกามา
 สนฺนิปติตา”ติ เอวํ อตฺตโน อาสงกาทิ
 สริตํ อุตฺตงฺกิตํ ปริสงฺกิตํ. น ตํ
 โหตีติ ตํ เอวรูปํ สมณธมฺมสงฺขาตํ
 พุรฺหมจฺริยํ ตสฺส ปุคฺคสฺส น
 มหฺปผลํ โหติ, ตสฺส อมฺหฺปผลภาเวน
 ภิกฺขาทายกานํปิสฺส น มหฺปผลํ
 โหตีติ อตฺตโก.

เพราะเที่ยวไปในอโคจร มีหญิงแพศยา
 เป็นต้น. คำว่า ระลึกด้วยความรังเกียจ
 ได้แก่ อันคนระลึกด้วยความระแวง คือ
 เห็นสงฆ์แม้ประชุมกัน ทำกิจบางอย่าง
 บรรดากิจมีทำอุโบสถ เป็นต้น ก็ระลึก
 ด้วยความสงสัยของตน คือ เคลือบแคลง
 ได้แก่ ระแวงอย่างนี้ว่า “ภิกษุเหล่านี้
 ทราบความประพฤติของเรา ประสงค์
 จะลงโทษเราแน่แท้ จึงประชุมกัน”.
 คำว่า กรรมนั้นไม่มีผลมาก ความว่า
 พรหมจรรย์ คือสมณธรรมนั้น คือเห็น
 ปานนั้น ไม่มีผลมากแก่บุคคลนั้น เพราะ
 ไม่มีผลมาก แก่เธอ ก็ไม่มีผลมาก แม้
 แก่ทายกผู้ถวายภิกษาแก่เธอ.

กยิรา เจติ ตสฺมา ยํ กมฺมํ
 กเรยฺย, ตํ กโรเตว.

คำว่า หากจะกระทำ ความว่า เพราะ
 เหตุนั้น บุคคลจะพึงทำการงานใด ก็จง
 ทำการงานนั้น จริง ๆ.

ทพฺพฺหเมณํ ปฺรกกฺกเมติ ทิรกตเมตํ
 กตฺวา อวฺภูจิตฺตสมาทาโน หุตฺวา เอตํ
 กยิรา. ปฺริพฺพาไซติ สิจฺฉิลคฺคาเหน กโต
 ขณฺฑาทิกิภาวปฺปตฺโต สมณธมฺโม.
 ภิกฺขุโยติ อพฺภนฺตเร วิชฺชมานํ
 ราครชาที เอวรูปํ สมณธมฺโม

คำว่า ควรบากบั่น (เพื่อทำ) กรรมนั้น
 ให้มัน ความว่า ทำการงานนั้นให้
 มันคง คือ เป็นผู้มีสมาทานมันคง
 ตั้งใจทำการงานนั้น. คำว่า สมณธรรม
 เครื่องละเว้น คือ สมณธรรมที่บุคคล
 ทำด้วยการถือเอาย่อหย่อน ถึงภาวะมี

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อปเนตฺตุน สกุกโกติ, อถโข ตสฺส
 อฺปรี อปรฺปิ ราครชาติ อากิริตฺติ
 อตฺโถ.

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปัตติ-
 ผลาทินิ ปาปุณฺสีสุ. โสปี ภิกฺขุ
 สํวเร จตฺวา ปจฺฉา วิปฺสฺสนํ
 วทฺฺสเมตฺวา อรหตฺตํ ปาปุณฺตี.

ทพฺพจภิกฺขุวตฺถุ ปณฺจมํ.

การขาดเป็นต้น. คำว่า โดยยิ่ง ความว่า
 สมณธรรมเช่นนั้น ไม่สามารถนำฐลี
 ซึ่งอยู่ภายใน คือรากะเป็นต้นออกได้,
 ที่แท้ กลับเกลี้ยฐลีคือรากะเป็นต้นแม้อัน
 ลงเบื้องบนผู้นั้น เสียอีก.

เวลาจบเทศนา ชนจำนวนมาก
 บรรลุโสดาปัตติผลเป็นต้น. ฝ่ายภิกษุ
 แม้นั้นดำรงอยู่ในการสำรวมระวัง ภาย-
 หลังเจริญวิปัสสนา บรรลุพระอรหัต
 ดังนี้แล.

เรื่องภิกษุว่ายาก ที่ ๕ จบ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๖. อิสุสถาปกตอิถิวตถุ

๓๑๔. อกตํ ทุกกฏํ เสຍโย
ปจฺจนา ตปฺปติ ทุกกฏํ
กตญจ สุกตํ เสຍโย
ยํ กตฺวา นานุตปฺปติ.

๖. เรื่องหญิงจีหิง

๓๑๔. ไม่ทำกรรมชั่วเสียเลยดีกว่า(เพราะ)
กรรมชั่ว ย่อมเผาผลาญภายหลัง
บุคคลทำกรรมใด ไม่เดือดร้อน
ภายหลัง กรรมนั้นอันคนทำแล้ว
ทำดีแล้ว เป็นกรรมประเสริฐ.

๖. อีสสาปกตอิตถิวตถุ

อกตนุติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตุถา
เซตวเน วิหรนฺโต อณฺณตฺรํ อีสสาปกตํ
อิตถี อารพฺภ กเถสิ.

ตสฺสา กิร สามิโก เอกาย
เคหทาสิยา สทุธิ สนฺถวํ อกาลิ.
สา อีสสาปกตา ตํ ทาสี หตฺถปาเทสุ
พนฺธิตฺวา ตสฺสา กณฺณนาสํ
ฉินฺหิตฺวา เอกสฺมี ตุจฺจนพฺภ
ปกฺขิปิตฺวา ทวารํ ปิพฺหิตฺวา ตสฺส
กมฺมสฺส อตตนา กตฺถาวํ ปฏฺิจฺฉาเทตฺตุ
“เอหิ อยฺเย, วิหารํ คนฺตฺวา
ฐมฺมํ สุนฺนิสฺสามา”ติ สามิกํ อาทาย
วิหารํ คนฺตฺวา ฐมฺมํ สุนฺนติ
นีสิตฺติ. อถสฺสา อาคนฺตฺกา ฅาตกา
เคหํ อาคนฺตฺวา ทวารํ วิวริตฺวา
ตํ วิปฺปการํ ทิสฺวา ทาสี โมจยีสฺสุ.

สา วิหารํ คนฺตฺวา จตฺุปริสฺมชฺฉ
ตมตฺถํ ทสฺพลสฺส อาโรเจสิ. สตุถา
ตสฺสา วจฺนํ สุตฺวา “ทฺุจฺจริตํ นาม
“อิทํ เม อณฺเณ ชนา น ชานนฺติ”ติ

๖. เรื่องหญิงขี้หึง

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตะวัน
ทรงปรารภหญิงขี้หึง คนใดคนหนึ่ง
ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า “ไม่ทำกรรมชั่ว
เป็นต้น.

ทราบว่า สามีนางได้ทำความ
เซยชิดกับหญิงรับใช้ภายในเรือนคนหนึ่ง.
หญิงขี้หึงนั้น มัดมือมัดเท้านางทาสีนั้น
ตัดหูและจมูกของเธอ ขังไว้ ณ ห้องเปล่า
แห่งหนึ่ง ปิดประตู เพื่อปกปิดกรรมนั้น
ที่ตนทำไว้ จึงชักชวนว่า “มาเถิด นาย,
พวกเราไปวัดฟังธรรมกัน” พาสามีไปวัด
นั่งฟังธรรม. ครานั้น พวกญาติซึ่งเป็น
แขกนาง มาเรือน เปิดประตูเห็นอาการ
แปลกนั้น จึงช่วยแก้หญิงรับใช้นั้น.

หญิงรับใช้นั้นไปวัด กราบทูลเนื้อความ
นั้น แต่พระทศพลท่ามกลางบริษัท ๔.
พระศาสดาทรงสดับคำหญิงรับใช้นั้น
ตรัสว่า “บุคคลไม่ควรทำทุจริตเพียง

คุณกนก ยะธรรวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุปมตทุตกัปี น กาศัพพ์, อณณสุมิ
 อชานนุเตปิ . สุจจิตเมว กาศัพพ์,
 ปฏิจณาเตตวา กตปิ หิ ทุจจิริตํ
 นาม ปจันนุตาปี กโรติ, สุจิริตํ
 ปาโมชชเมว ชเนติ”ติ วตวา อิมํ
 คาถมาห

เล็กน้อย ด้วยเข้าใจว่า ‘คนอื่นไม่รู้
 กรรมนี้ของเรา’ ส่วนสุจริตถึงคนอื่นไม่รู้
 ก็ควรทำ เพราะสุจริตถึงคนทำอย่างปิดบัง
 ย่อมทำการเผาผลาญภายหลัง ส่วน
 สุจริต ทำให้เกิดความปราโมทย์ฝ่ายเดียว”
 ตรัสพระคาถานี้ว่า

๓๑๔. อกตํ ทุกกฏํ เสຍโย
 ปจณา ตปฺปตี ทุกกฏํ
 กตญจ สุกตํ เสຍโย
 ยํ กตวา นานุตปฺปตีติ.

๓๑๔ ไม่ทำกรรมชั่วเสียเลยดีกว่า(เพราะ)
 กรรมชั่ว ย่อมเผาผลาญภายหลัง
 บุคคลทำกรรมใด ไม่เดือดร้อน
 ภายหลัง กรรมนั้น อันคนทำแล้ว
 ทำดีแล้ว เป็นกรรมประเสริฐ.

ตตถ ทุกกฏนฺติ สาวชฺชํ
 อปายสํวตฺตนิกํ กมฺมํ อกตเมว
 เสຍโย วรํ อุตฺตมํ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า กรรมชั่ว
 ความว่า กรรมมีโทษทำสัตว์ให้ตกอบาย
 ไม่ทำเสียเลยดีกว่า คือ ประเสริฐ ได้แก่
 ยอดเยี่ยมกว่า.

ปจณา ตปฺปตีติ ตํ หิ อนุส-
 สิริตานุสสิริตกาเล ตปฺปตีเยว. สุกตนฺติ
 อนวชฺชํ ปน สุขุทฺธยํ สุกฺติสํวตฺตนิกเมว
 กมฺมํ กตํ เสຍโย. ยํ กตวาติ
 ยํ กมฺมํ กตวา ปจณา อนุสฺสสรณ-
 กาเล น ตปฺปตี นานุตปฺปตี
 โสมนสฺสชาโต ว โหติ, ตํ กตํ

คำว่า **เดือดร้อนภายหลัง** ความว่า
 เพราะกรรมนั้นตามเผาผลาญทุกราว
 ที่ระลึกถึง ๆ. คำว่า **ทำดีแล้ว** ความว่า
 กรรมที่คนทำไว้โทษ มีสุขเป็นกำไร
 ทำสัตว์ให้ไปสุคติอย่างดีवादีกว่า. คำว่า
ทำกรรมใด ความว่า บุคคลทำกรรมใด
 ไม่เดือดร้อนภายหลัง คือ เวลานั้นถึง

ธรรมบท.ป-ท.๗-๒๑

วรนฺติ อตฺถโก.

ชื่อว่า ไม่ตามเดือดร้อน คือ เกิดเฉพาะ
โสมนัสอย่างเดียว กรรมที่คนทำนั้น
ประเสริฐกว่า.

เทสนาวसानะ อูปาสโก จ สา
จ อิตฺถิ โสตาปัตติผละ ปติฏฺฐหิสุ.
ตณฺจ ปน ทาสี ตตฺถ ภูชิสฺสํ
กตฺวา ธมฺมจารินี กริสฺสติ.

เวลาจบเทศนา อุบาสกและหญิงนั้น
ดำรงอยู่ในโสตาปัตติผล. ณ ที่นั้น
เหล่าชนใต้ตัวนางทาสีนั้นให้กลับเป็นไท
ทำให้เป็นหญิงชอบประพฤดิธรรม ดังนี้
แล.

อิสฺสาปกตอิตฺถิวตฺถุ จญฺจํ.

เรื่องหญิงขี้หึง ที่ ๖ จบ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๗. อากนุตฺตกภิกขุขวตฺตฺ

๓๑๕. นครี ยถา ปจฺจนฺตํ
 คฺตฺตํ สนฺตรพาหิรํ
 เอวํ โคเปถ อตฺตานํ
 ขโณ โว มา อฺปจฺจคา
 ขณาตีตา หิ โสจฺนติ
 นिरยมฺหิ สมปฺปิตา.

๗. เรื่องภิกษุผู้จรรยา

๓๑๕. ท่านทั้งหลาย ควรรักษาตนเหมือน
พวกมนุษย์ป้องกันเมืองชายแดนทั้ง
ภายในทั้งภายนอก ฉะนั้น ขณะ
อย่าสว่างเลยพวกท่าน เพราะชน
ปล่อยให้ขณะสว่างเลยไป ก็
เบียดเสียดกัน เศร้าโศก ในนรก.

๗. อากนฺตฺกภิกฺขุวตฺตฺ

นกริ ยถาติ อิมิ ฐมฺมเทสนํ
 สตุฏา เขตวเน วิหรนฺโต สมุพฺพฺเล
 อากนฺตฺเก ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ.

เต กิร เอกสฺมี ปจฺจนฺเต
 วสฺสํ อุปคนฺตฺวา ปจฺมมาเส สุขํ
 วิหริสฺสุ. มชฺฌิมมาเส โจรา อากนฺตฺวา
 เตสํ โคจรคามํ ปหริตฺวา กรมเร
 คเหตุวา อคมํสุ. ตโต ปฏฺจาย
 มนุสฺสา โจรานํ ปฏิพาหนตฺถาย
 ตํ ปจฺจนฺตฺนกริ อภิสงฺขโรนฺตฺวา เต
 ภิกฺขุ สกฺกจฺจํ อุปฏฺจาทฺตุ โอกาสํ
 น ลภิสฺสุ. เต อผาสฺกํ วสฺสํ
 วสิตฺวา วุตฺถวสฺสา สตุฏฺ ทสฺสนาย
 สาวตฺถิ คนฺตฺวา สตุฏฺวาริ วนฺทิตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสิตฺสุ.

สตุฏา เตหิ สทฺธิ กตฺตฺปฏฺฐิสนฺตฺวาโร
 “กิ ภิกฺขเว สุขํ วสิตฺตา”ติ
 ปุจฺฉิตฺวา “ภนฺเต มยํ ปจฺมมาสเมว

๗. เรื่องภิกษุผู้จรรยา

พระศาสดา ประทับ ณ พระ-
 เขตวัน ทรงปรารภภิกษุผู้จรรยาหลายรูป
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า เหมือน
 พวกมนุษย์ป้องกันเมืองชายแดน ฉะนั้น
 เป็นต้น.

ทราบว่ ภิกษุเหล่านั้นจำพรรษา
 ณ เมืองชายแดนแห่งหนึ่ง เดือนแรก
 อยู่อย่างสบาย. พอกลางเดือน พวกโจร
 มาปล้นสะดมหมู่บ้านเป็นที่โคจรของภิกษุ
 เหล่านั้น จับชาวบ้านไปเป็นเชลย
 จำนวนมาก. ตั้งแต่นั้นเพื่อป้องกัน
 พวกโจร พวกมนุษย์ต่างช่วยกันซ่อมแซม
 เมืองชายแดนนั้น ไม่ได้โอกาสบำรุงภิกษุ
 เหล่านั้น โดยเคารพ. ภิกษุเหล่านั้น
 อยู่จำพรรษาอย่างลำบาก ออกพรรษา
 แล้วเดินทางไปกรุงสาวัตถี เพื่อเข้าเฝ้า
 พระศาสดา ถวายบังคมพระศาสดา นั่ง
 ณ ที่เหมาะสมข้างหนึ่ง.

พระศาสดาทรงทำปฏิสันถารกับภิกษุ
 เหล่านั้น ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 พวกเธอ อยู่สบายดีหรือ” เมื่อภิกษุ

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สุขี วสิมฺหา, มชฺฌิมมาเส โจรา
 คามํ ปหริสฺสุ, ตโต ปฏฺจาย
 มนุสฺสา นครํ อภิสงฺขโรนฺตา สกุกจฺจํ
 อปฏฺจาทฺตุํ โอบาสํ น ลภิสฺสุ,
 ตสฺมา อผาสกํ วสฺสํ วสิมฺหา”ติ
 วุตฺเต “อลํ ภิกฺขเว, มา จินฺตยิตฺถ,
 ผาสฺวิหาโร นาม นิจฺจกาลํ
 ทูลฺลโก, ภิกฺขุณา นาม, ยถา เต
 มนุสฺสา นครํ โคปยิสฺสุ, เอวํ
 อตฺตภาวเมว โคปยิตฺตุํ วฏฺฏติ”ติ
 วตฺวา อิมํ คาทมาห

กราบทูลว่า “พระเจ้าข้า เดือนแรก
 พวกข้าพระองค์ก็อยู่สบายดี, พอกลาง-
 เดือน พวกโจรปล้นสะดมหมู่บ้าน, ตั้งแต่
 นั้น พวกมนุษย์พากันซ่อมแซมเมือง
 ไม่ได้โอกาสบำรุง โดยเคารพ, ดังนั้น
 พวกข้าพระองค์จึงจำพรรษาอย่าง
 ลำบาก” จึงตรัสว่า “ช่างเถอะ ภิกษุ
 ทั้งหลาย พวกเธออย่าคิดเลย, ชื่อว่า
 การอยู่แบบสบายเป็นนิตย์ หาได้ยาก,
 ธรรมดาภิกษุควรรักษาอัตภาพนั้นแล
 เหมือนมนุษย์เหล่านั้นคุ้มครองนคร
 ฉะนั้น” ตรัสพระคาถานี้ว่า

๓๑๕. นครํ ยถา ปจฺจนตํ
 คฺคตํ สนฺตรพาหิรํ
 เอวํ โคเปถ อตฺตานํ
 ขณฺเ โว มา อฺปจฺจคา
 ขณาตีตา หิ โสจฺนติ
 นiryมฺหิ สมปฺปีตาติ.

๓๑๕. ท่านทั้งหลาย ควรรักษาตนเหมือน
 พวกมนุษย์ ป้องกันเมืองชายแดน
 ทั้งภายในทั้งภายนอก ฉะนั้น
 ขณะอย่างลวงเลยพวกท่าน เพราะ
 ชนปล่อยให้ขณะลวงเลยไป ก็
 เบียดเสียดกัน เสร้าโคกในนรก.

ตตฺถ สนฺตรพาหิรฺนฺติ ภิกฺขเว
 ยถา เตหิ มนุสฺเสหิ ตํ ปจฺจนตฺตนครํ
 ทวารปาการาทีนํ ทิรานิ กโรนฺเตหิ
 สอนฺตรํ อฏฺฎาลกปริขาทีนํ ทิรานิ
 กโรนฺเตหิ สพาหิรฺนฺติ สนฺตรพาหิรํ

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า ทั้ง
 ภายในทั้งภายนอก เป็นต้น ความว่า
 ภิกษุทั้งหลาย ปัจฉันตนครนั้น มนุษย์
 เหล่านั้น ช่วยกันสร้างประตูและกำแพง
 เป็นต้น ให้แข็งแรง ชื่อว่า สร้าง

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คฤๅณิ กตัง, เอวัง ตุมฺเห หิ
 สติ อปฺภุจฺจาเปตฺวา อชฺฌตฺติกาณิ ฉ
 ทวารานิ ปิทฺทิตฺวา ทวารรฺกฺขิกัง
 สติ อวิสุสฺสชฺเชตฺวา ยถา คยฺหมานานิ
 พาหิรานิ ฉ อายตฺนानิ อชฺฌตฺติกาณั
 อุปฺฆาตฺยา สํวตฺตฺนฺติ, ตถา
 อคฺค
 ตานิ ทิรานิ กตฺวา
 เตสํ อปฺปเวสฺยา ทวารรฺกฺขิกัง สติ
 อปฺปหาย วิจรฺนฺตา อตฺตฺตฺตฺนํ
 โคเปถาติ อตฺตฺตฺตฺนํ.

ขโณ โว มา อุปฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 หิ เอวัง อตฺตฺตฺนํ น โคเปติ, ตํ
 ปุคฺคํ “อัย พุทฺธฺบุปฺปาทกฺขโณ
 มชฺฌิมปฺเทเส อุปฺปตฺติกฺขโณ สมฺมา-
 ทิฏฺฐิยา ปฏฺฐิตฺทกฺขโณ ฉนฺน-
 มายตฺนํ อเวกฺลฺลกฺขโณ”ติ สพฺโพปิ
 อัย ขโณ อติกฺกมฺติ, โส ขโณ
 ตุมฺเห มา อติกฺกมฺตฺ.

ขณฺทิตฺตฺติ ยฺเย หิ ตํ ขณฺ อติตฺตา,
 เต จ ปุคฺคฺเล โส ขโณ อติโต,

ภายในเมืองชายแดน เขาสร้างป้อมและ
 คูเป็นต้นให้แข็งแรง ชื่อว่าสร้างภายนอก
 เพราะเหตุนั้น พวกมนุษย์จึงได้ชื่อว่า
 พวกกันป้องกัน คือสร้างภายในภายนอก
 เมืองชายแดน ให้แข็งแรง ฉะนั้น, ก็
 พวกท่านตั้งสติปิดประตูภายในทั้ง ๖ ไม่
 ละสติซึ่งรักษาทวาร ทำอายตนะภายใน
 ทั้ง ๖ นั้น ให้มั่นคง ด้วยการไม่ถือเอา
 โดยประการที่อายตนะภายนอก ๖ ซึ่ง
 ยึดถือเป็นไป เพื่อขจัดอายตนะภายใน
 เสีย ไม่ละสติซึ่งรักษาทวาร เพื่อ
 ไม่ให้อายตนะภายนอกเหล่านั้นเข้าไป
 ประพฤติอยู่ ชื่อว่า รักษาตนไว้ ฉะนั้น.

คำว่า **ขณะอย่าล่องเลย** พวกท่าน ความว่า
 ขณะทั้งหมดนี้ คือ “ขณะที่พระพุทธเจ้า
 บังเกิด ขณะบังเกิด ณ มัชฌิมประเทศ
 ขณะได้สัมมาทิฐิ ขณะอายตนะทั้ง ๖
 ไม่ขาดแคลน” ล่องเลยบุคคลผู้ไม่คุ้ม-
 ครองตนอย่างนี้, ขณะนั้นอย่าล่องพวก
 ท่าน.

คำว่า **ปล่อยให้ขณะล่องเลยไปเสีย** เป็นต้น
 ความว่า ก็คนเหล่าใด ล่องเลยขณะนั้น

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต นีรยัมหิ สมปปีตา หตุวา และขณะนั้น ก็ล่วงเลยคนเหล่านั้น
 ตตถ นินพตตติตฺวา โสจนฺตีสติ อตฺถเ. พวกเขาต้องเบียดเสียดในนรก คือ
 บังเกิดในนรกนั้น เสร้าโคกอยู่.

เทศนาว่าसानเน เต ภิกฺขุ เวลาจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้นเกิด-
 อุปฺปนฺนสํเวคา อรหตุเต ปติฏฺฐหีสฺสูติ. สังเวช ตั้งอยู่ในอรหัตผล ดังนี้แล.

อากันตฺกภิกฺขุวตฺถุ สตฺตมฺ. เรื่องภิกษุผู้จรรยา ที่ ๗ จบ.

๘. นิคฺคณฺฐวตฺถุ

๓๑๖. อลชฺชิตาเย ลชฺชนฺติ
 ลชฺชิตาเย น ลชฺชเร
 มิจฺฉาทิฏฺฐิสมาทานา
 สตุตา คจฺจนฺติ ทุคฺคตี

๓๑๗. อภเย ภยทสฺสึโน
 ภเย จ อภยทสฺสึโน
 มิจฺฉาทิฏฺฐิสมาทานา
 สตุตา คจฺจนฺติ ทุคฺคตี.

๘. เรื่องนิกรณต์

๓๑๖. หมูสัตว์ ละอาย สิ่งไม่ควรละอาย
 ไม่ละอาย สิ่งควรละอาย สมာทาน
 มิจฉาทิฐิ ย่อมถึงทุกติ

๓๑๗. หมูสัตว์ มักเห็นสิ่งไม่ควรกลัวว่า
 ควรกลัว เห็นสิ่งควรกลัวว่าไม่
 ควรกลัว สมာทานมิจฉาทิฐิ ย่อม
 ถึงทุกติ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๘. นิคฺคณฺชวตฺถุ

อลชฺชิตาเยติ อิมํ ฌมฺมเทสํ
 สตุฏฺฐา เขตฺวเน วิหรนฺโต นิคฺคณฺเจ
 อารพฺภา กเถสิ.

เอกสมฺมึ หิ ทิวเส ภิกฺขุ
 นิคฺคณฺเจ ทิสฺวา กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ
 “อาวุโส สพฺพโส อปฺปฏิจฺจนฺเนหิ
 อเจลกฺเห อิมํ นิคฺคณฺจฺจา วรตฺรา,
 เย เอกํ ปุริมปสฺสํปี ตาว
 ปฏิจฺจนฺเตหฺติ, สหิริกา มณฺเฑ
 เอเต”ติ. ตํ สุตฺวา นิคฺคณฺจฺจา “น
 มยํ เอเตน การณฺเนน ปฏิจฺจนฺเตม,
 ‘ปัสฺสุรชาทโย ปน ปุคฺคลา เอว
 ชีวิตินฺทฺริยปฺปฏิพฺพฺธา, เอวเมเต โน
 น ภิกฺขุภาชเนสฺสุ มา ปตีสฺสูติ
 อิมินา การณฺเนน ปฏิจฺจนฺเตมา”ติ
 วตฺวา เตหิ สทฺธิ วาทปฺปฏิวาทวเสน
 พหุํ กถํ กรีสฺสุ. ภิกฺขุ สตุฏฺฐารํ
 อุตฺตมํมิตฺวา นิสินฺนกาเส ตํ ปวตฺติ
 อารโจะสฺสุ.

๘. เรื่องนิครนถ์

พระศาสดา ประทับ ณ พระ-
 เขตวัน ทรงปรารภพวกนิครนถ์ ตรัส
 พระธรรมเทศนาเห็นว่า สิ่งไม่ควรละอาย
 เป็นต้น.

ความพิสดารว่า วันหนึ่ง พวกภิกษุ
 เห็นพวกนิครนถ์แล้ว สนทนากันว่า
 “ผู้มีอายุ พวกนิครนถ์เหล่านี้ คง
 ประเสริฐกว่าพวกชีเปลือย ซึ่งไม่ปกปิด
 โดยประการทั้งปวง, เพราะพวกนิครนถ์
 ถึงปกปิดเพียงข้างหน้าข้างเดียว ก็ยังมี
 ความละอายอยู่บ้าง”. พวกนิครนถ์
 พึงคํานั้นแล้ว กล่าวว่่า “พวกเรา
 มิได้ปกปิดเพราะเหตุนั้น, แต่ปกปิด
 เพราะเหตุนี้ คือ ‘กับบุคคลมีฝุ่นและธุลี
 เป็นต้น เกี่ยวข้องกับชีวิตินทรีย์เช่นนั้น
 ขอฝุ่นและธุลีเป็นต้นเหล่านั้น อย่าตกลง
 ในภาชนะภิกษาพวกเรา” พุคฺคยฺได้ตอบ
 วาทะกัณกับภิกษุเหล่านั้นมากมาย.
 พวกภิกษุกราบทูลเรื่องราวนั้น(กะพระ-
 ศาสดา) ในเวลาที่พวกเธอเข้าไปเฝ้า
 พระศาสดา นั่งอยู่แล้ว.

ธรรมบท.ป-ท.๗-๒๑

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตถา “ภิกขเว อลชชิตพเพ
 ลชชิตวา ลชชิตพเพ อลชชมานา
 นาม ทุกฺคตฺติปรายนาว โหนฺติ”ติ
 วตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คากา
 อภาสิ

พระศาสดาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 หมู่สัตว์ที่ละอายสิ่งที่ไม่ควรละอาย ไม่
 ละอายสิ่งที่ควรละอายมีทุกคติเป็นเบื้องหน้า
 แน่แท้” เมื่อทรงแสดงธรรม ได้ภาสิต
 พระคาถาเหล่านี้ว่า

๓๑๖. อลชชิตายเย ลชชนฺติ
 ลชชิตายเย น ลชชเร
 มิจฺฉาทิฏฺฐิสมาทานา
 สตฺตา คจฺจนฺติ ทุกฺคตฺติ

๓๑๖. หมู่สัตว์ ละอายสิ่งไม่ควรละอาย
 ไม่ละอายสิ่งควรละอาย สมাতาน
 มิจฉาทิฐิ ย่อมถึงทุกคติ

๓๑๗. อภายเย ภยทสฺสสินโน
 ภายเย จ อภยทสฺสสินโน
 มิจฺฉาทิฏฺฐิสมาทานา
 สตฺตา คจฺจนฺติ ทุกฺคตฺตินฺติ.

๓๑๗. หมู่สัตว์ มักเห็นสิ่งไม่ควรกลัวว่า
 กลัว เห็นสิ่งควรกลัวว่า ไม่
 กลัว กลัว สมাতานมิจฉาทิฐิ ย่อม
 ถึงทุกคติ.

ตตฺถ อลชชิตายเยติ อลชชิตพเพน
 ภิกฺขวาทาสนเนน. ภิกฺขวาทาสนํ หิ
 อลชชิตพพํ นาม, เต ปน ตํ
 ปฏิจฺฉาทเหตุวา วิจฺรนฺตา เตน ลชชนฺติ
 นาม. ลชชิตายเยติ อปฺปฏิจฺฉนฺเนน
 หิริโกปินฺงเคน. หิริโกปินฺงคณฺหิ
 ลชชิตพพํ นาม. เต ปน ตํ
 อปฺปฏิจฺฉาทเหตุวา วิจฺรนฺตา ลชชิตายเย
 น ลชชนฺติ นาม.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สิ่ง
 ไม่ควรละอาย ความว่า เพราะภาชนะ-
 ภิกษาไม่ควรละอาย. ความจริง
 ภาชนะภิกษา ชื่อว่าสิ่งไม่ควรละอาย,
 ก็หมู่สัตว์เหล่านั้นปกปิดภาชนะภิกษานั้น
 เทียวไป ชื่อว่าละอายเพราะภาชนะภิกษา
 อันไม่ควรละอายนั้น. คำว่า สิ่งที่ควร
 ละอาย ความว่า เพราะอวัยวะที่ทำ-
 ให้เกิดความละอาย ซึ่งมีได้ปกปิด.

คุณกนก ยะธาวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ความจริง อวัยวะที่ทำให้เกิดความละอาย
ชื่อว่า สิ่งไม่ควรละอาย. ก็หมู่มสัตว์
เหล่านั้น ไม่ปกปิดอวัยวะที่ทำให้เกิด-
ความละอายนั้น เทียบไป ชื่อว่า ไม่
ละอายสิ่งไม่ควรละอาย.

เตน เตสํ อลชฺชิตพฺเพน ลชฺชตํ
ลชฺชิตพฺเพน อลชฺชตํ ตุจฺจคฺคกฺคณภาเวน
จ อญฺญตาคคฺคณภาเวน จ มิจฺฉาทิฏฺฐิ
โหติ, ตํ สมายทิตฺวา วิจรณฺตา
เต มิจฺฉาทิฏฺฐิสมาทานา สตุตฺตา
นิริยาทิเมทํ ทุคฺคตํ คจฺจนฺตํ อตฺตโก.

เพราะเหตุนั้น มิจฉาทิฐิ ย่อมมีแก่สัตว์
เหล่านั้น ผู้ละอายสิ่งไม่ควรละอาย ไม่
ละอายสิ่งไม่ควรละอาย เพราะยึดถือเปล่า
และเพราะยึดถือเป็นอย่างอื่น, สัตว์
เหล่านั้น สมายทานมิจฉาทิฐินั้น เทียบไป
ชื่อว่า สมายทานมิจฉาทิฐิ ย่อมถึงทุกคติ
อันต่างด้วยอบายมีนรกเป็นต้น.

อมเยติ ภิกฺขุภาชณํ นิสฺสาย
ราคโทสโมหมานทิฏฺฐิกิเลสํทุจฺจริตฺถายานํ
อนุปฺปชฺชนโต ภิกฺขุภาชณํ อภยํ
นาม. ภเยน ตํ ปฏิจฺฉาทนฺตฺตา ปน
อมเย ภยทสฺสโน นาม. หิริโกปินฺงคํ
ปน นิสฺสาย รากาทินํ อนุปฺปชฺชนโต
ตํ ภยํ นาม. ตสฺส อปฺปฏิจฺฉาทนฺน
ภเย จ อภยทสฺสโน. ตสฺส อญฺญตฺตา
จ คคฺคณสฺส สมายทิณฺนตฺตา มิจฺฉา-
ทิฏฺฐิสมาทานา สตุตฺตา ทุคฺคตํ
คจฺจนฺตํ อตฺตโก.

คำว่า สิ่งไม่ควรกลัวเป็นต้น ความว่า
เพราะกิเลสคือ รากะ โทสะ โมหะ
มานะ ทิฐิ และภยคือทุจจริต มีได้อาศัย
ภาชนะภิกษาเกิด ภาชนะภิกษา จึง
ชื่อว่า สิ่งไม่ควรกลัว. ก็เพราะกลัว
หมู่มสัตว์ จึงปกปิดภาชนะภิกษานั้น จึงได้
ชื่อว่า เห็นสิ่งไม่ควรกลัวว่าควรกลัว.
ก็เพราะกิเลสมีรากะเป็นต้น เกิดขึ้นได้
เพราะอาศัยอวัยวะที่เป็นเหตุให้เกิด
ความละอาย อวัยวะทำให้เกิดความ
ละอายนั้น จึงชื่อว่า สิ่งควรกลัว.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบท.ป-ท.๗-๒๑

๕. ติตถุณีสาวกตถุ

๓๑๘. อวชเช วชชมติโน
วชเช อวชชทสฺสีโน
มิจฺฉาทิฏฺฐิสมาทานา
สตุตฺตา คจฺฉนฺติ ทฺถุคฺคตี
๓๑๙. วชชญจ วชชโต ญตฺวา
อวชชญจ อวชชโต
สมฺมาทิฏฺฐิสมาทานา
สตุตฺตา คจฺฉนฺติ สฺสุคฺคตี.

๕. เรื่องสาวกเดียรฉิย

๓๑๘. หมู่สัตว ฐุธรรมไมมีโทษว่ามีโทษ
มักมอเห็นธรรมที่มีโทษว่าไม่มีโทษ
ถือมิจฉาทิฐืออย่างมั่นคง ย่อมไปสู
ทุกติ
๓๑๙. หมู่สัตวฐุธรรมมีโทษ โดยเป็นธรรม
มีโทษ ฐุธรรมไมมีโทษ โดยเป็น
ธรรมไมมีโทษ ถือสมฺมาทิฐืออย่าง
มั่นคง ย่อมไปสูสุคฺคตี.

๕. ติตฺถียสาวกตฺถุ

อวชฺเชติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา
 เชตวเน วิหรนฺโต ติตฺถียสาวเก
 อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมฺมิ หิ สมเย อญฺญติตฺถีย-
 สาวกา อตฺตโน ปุตฺเต สมฺมาทิจฺจิกานํ
 อูปาสกานํ ปุตฺเตหิ สทฺธิ สปริวารे
 กิพฺมานะ ทิสฺวา เกหํ อาคตกาเล
 “น โว สมณะ สกฺยปุตฺติยา
 วนฺทิตพฺพา, นาปิ เตสํ วิหารํ
 ปริสิตพฺพน”ติ สปถํ การยิสฺสุ.
 เต เอกทิวสํ เชตวนวิหารสฺส
 พหิทฺวารโกฏฺฐกสามนฺเต กิพฺนฺตา
 ปิปลาสิตา อหฺเสสุ. อเถกํ อูปาสกทากรกํ
 “ตฺวํ คนฺตฺวา เอตฺถ ปาณียํ ปิวิตฺวา
 อมฺหากํปิ ออาหาราหิ”ติ วิหารํ
 ปหิณฺสีสุ. โส วิหารํ ปริสิตฺวา
 สตฺถารํ วนฺทิตฺวา ตมตฺถํ อารโจะสิ.

อถ นํ สตฺถา “ตฺวเมว ปาณียํ
 ปิวิตฺวา คนฺตฺวา อิตเรปิ ปาณียํ

๕. เรื่องสาวกเดียรฉิย

พระศาสดา ประทับ ณ พระ-
 เชตวัน ทรงปรารภพวกสาวกเดียรฉิย
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า **ธรรมไม่มีโทษ**
 เป็นต้น.

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง พวก
 สาวกอัญฉิยเห็นพวกลูกตน พร้อม
 บริวาร เล่นอยู่กับพวกลูกอุบาสก-
 สัมมาทิจฺจ เวลาลูกกลับเรือน ให้ทำ
 ปฏินฺญาว่า “พวกเจ้าไม่ควรไหว้
 พวกสมณศากยบุตร ไม่ควรเข้าไป
 แม้กระทั่งวิหารของสมณะเหล่านั้น”.
 วันหนึ่ง ลูกพวกอัญฉิยเหล่านั้น
 กำลังเล่นใกล้ซุ้มประตูนอกพระวิหาร
 เชตวัน เกิดกระหายน้ำ. ที่นั้น พวกเขา
 ส่งเด็กอุบาสกคนหนึ่งไปวิหาร ด้วยสั่งว่า
 “เจ้าเข้าไปวิหาร ดื่มน้ำที่นั่นแล้วนำมา
 ให้พวกเราบ้าง”. เด็กคนนั้นเข้าไป
 วิหาร ถวายบังคมพระศาสดา กราบ-
 ทูลเรื่องนั้น.

ครานั้น พระศาสดาตรัสกับเด็กนั้นว่า
 “เฉพาเจ้าเท่านั้น ดื่มน้ำแล้ว กลับไป

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปิวณฑุทาย อิเชว เปเสหิ”ติ อาห.
โส ตถา อภาสิ. เต อาคนตุวา
ปานียํ ปิวีสุ.

สตถา เต ปกโกสาเปตฺวา เตสํ
สปุปายํ ฐมฺมกถํ กถेतฺวา เต
อจลสทุเช กตฺวา สรณฺเนสฺสุ จ
สีเลสุ จ ปติฏฺฐาเปสิ. เต สกานิ
เคหานิ คนฺตุวา ตมตถํ มาตาปิตูนํ
อาโรเจสุ. อถ เหนสํ มาตาปิตโร
“ปุตฺตกา โน วิปฺนฺนทิกฺขจิกา ชาตา”ติ
โทมนสฺสปุปุตฺตา ปรีเทวิสฺสุ. อถ
เหนสํ เจกา ปฏิวีสฺสกา มนุสฺสา
อาคนตุวา โทมนสฺสวูปสมนตุทาย
ฐมฺมํ กถยีสฺสุ. เต เตสํ กถํ สุตฺวา
“อิมเ ทารเก สมณฺสฺส โคตมสฺเสว
นียฺยาเทสฺสามา”ติ มหนฺเตน ฌาติ-
คณฺเณ สทุธิ วิหารํ นยีสฺสุ.

สตถา เตสํ อาสยํ โอลิเกตฺวา
ฐมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คธา อภาสิ

จงส่งพวกเด็กแก่นอกนี้มาเพื่อต้องการ
ดื่มน้ำในที่นี้เถียว”. เขาได้ทำเช่นนั้น.
พวกเด็กเหล่านั้นพากันมาดื่มน้ำแล้ว.

พระศาสดารับสั่งให้เรียกพวกเด็กเหล่านั้น
มา ตรัสธรรมกถา เป็นที่สบายแก่เด็ก
เหล่านั้น ทรงทำพวกเด็กเหล่านั้น ให้มี
ศรัทธามั่นคง ให้ดำรงมั่นในสภาวะและ
ศีล. พวกเด็กกลับไปเรือนของตน
บอกความนั้นแก่มารดาบิดา. ครั้งนั้น
มารดาบิดาพวกเขาเสียใจ ร่ำไรรว่า “ลูก
พวกเราเห็นผิดเสียแล้ว”. ที่นั้น คน
กุ่มเคยเป็นคนฉลาด มากกล่าวธรรม
เพื่อต้องการบรรเทาความเสียใจแก่พวก
เขา. มารดาบิดาเหล่านั้น พึงถ้อยคำ
คนกุ่มเคย จึงกล่าวว่า “พวกเรา
มอบพวกเด็กเหล่านี้ ให้พระสมณโคตม
เสียดีกว่า” พร้อมหมู่ญาติจำนวนมาก
พาไปวิหาร.

พระศาสดาทรงตรวจดูอาสยะคนเหล่านั้น
เมื่อทรงแสดงธรรม ได้ทรงภาสิตพระ-
คาถาเหล่านี้ว่า

คุณกนก ยะธาวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓๑๘. “อวชเช วชชมติโน
 วชเช อวชชทสฺสีโน
 มิจฺฉาทิฏฺฐิสมาทานา
 สตฺตทา คจฺฉนฺติ ทฺถุคฺคตี

๓๑๙. วชชญจ วชชโต ฌตฺวา
 อวชชญจ อวชชโต
 สมฺมาทิฏฺฐิสมาทานา
 สตฺตทา คจฺฉนฺติ สฺสคฺคินฺ”ติ.

ตตฺถ อวชฺเชติ ทสฺวตฺตฺถุกาย
 สมฺมาทิฏฺฐิยา ตสฺสา อฺปนฺนิสฺสยญฺญเต
 ธมฺเม จ. วชฺชมติโนติ “วชฺช
 อิทนฺ”ติ อฺปนฺนมนฺติโน. ทสฺวตฺตฺถุ-
 มิจฺฉาทิฏฺฐิสงฺขาเต ปนฺ ตสฺสา
 อฺปนฺนิสฺสยธมฺมสงฺขาเต จ วชฺเช
 อวชฺชทสฺสีโน.

เอตฺติสฺสา อวชฺชํ วชฺชโต วชฺชญจ
 อวชฺชโต ฌตฺวา คหณฺสงฺขาตาย
 มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมฺมาทินฺนตฺตทา มิจฺฉา-
 ทิฏฺฐิสมาทานา สตฺตทา ทฺถุคฺคตี
 คจฺฉนฺตีติ อตฺถโถ. ทฺถุคฺคิกาย
 วุตฺตวิปริยาเยน อตฺถโถ เวทิตฺพุโพ.

๓๑๘. “หมู่สัตว์ ฐรรรมไม่มีโทษ ว่ามีโทษ
 มักมองเห็นธรรมที่มีโทษ ว่าไม่มี
 โทษ ถือมิจฉาทิฐฐิอย่างมั่นคง
 ย่อมไปสู่ทุกคติ

๓๑๙. หมู่สัตว์ ฐรรรมมีโทษ โดยเป็น
 ธรรมมีโทษ ฐรรรมไม่มีโทษ
 โดยเป็นธรรมไม่มีโทษ ถือสมฺมา-
 ทิฐฐิอย่างมั่นคง ย่อมไปสู่ทุกคติ”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ธรรม
 ไม่มีโทษ คือสมฺมาทิฐฐิ มีวตฺถุ ๑๐
 ประการ และธรรมเป็นอุปนิสฺยสมฺมา-
 ทิฐฐินั้น คำว่า ฐรรรมมีโทษ ได้แก่
 เกิดความรู้ว่า “นี้มีโทษ”. แต่สัตว์
 เหล่านั้น ชอบเห็นธรรมมีโทษ คือ
 มิจฉาทิฐฐิมิวตฺถุ ๑๐ และธรรมเป็นอุปนิสฺย
 แห่งมิจฉาทิฐฐินั้นว่า ไม่มีโทษ.

อธิบายว่า สัตว์ทั้งหลาย ชื่อว่า ถือ
 มิจฉาทิฐฐิอย่างดี เพราะสมฺมาทาน
 มิจฉาทิฐฐินั้น คือ ฐรรรมไม่มีโทษ
 โดยเป็นธรรมมีโทษ ธรรมมีโทษ โดย
 เป็นธรรมไม่มีโทษ แล้วยึดถือมั่น ย่อม
 ไปสู่ทุกคติ. บัณฑิตพึงทราบใจความ
 พระคาถาที่ ๒ ตรงข้ามกับที่กล่าวมา.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทศนาว่าสาเน สพฺเพปิ เต เวลาจบเทศนา คนแม่ทั้งหมด
 ตีสุ สรณฺสุ ปติฏฺจาย อปราปรึ เหล่านั้น ดำรงมั่นในสภาวะ ๓ พัง
 ฌมมํ สุนฺนตา โสตาปตฺติผล ธรรมกัณฑ์อื่นอีก ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล
 ปติฏฺจหิสุติ. ดังนี้แล.

ติตฺถิยสาวกาวตฺถุ นวม.

เรื่องสาวกเดียรฉัตร ที่ ๘ จบ.

นิริยวคฺคฺวณฺณนา นิฏฺจिता.

พรรณานานิรยวรรค จบ.

ทฺวาวิสฺติโม วคฺโค.

วรรคที่ ๒๒ จบ.

๓๓๗๒๒.๒-๗.๗-๒๒

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๓. นากวคค

๑. อตฺตโน วตฺถุ

๓๒๐. อหํ นาโคว สงฺกामะ
จาปาโต ปตฺติํ สรํ
อติวากุยังฺ ติตฺติกฺขิสฺสํ
ทุสฺสีโล หิ พหุชฺชโน

๓๒๑. ทนฺตํ นยฺนติ สมิติ
ทนฺตํ ราชาภิริหติ
ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ
โยติวากุยังฺ ติตฺติกฺขติ

๓๒๒. วรมสฺสตรา ทนฺตา
อาชานียา จ สินฺธวา
กฺุญฺชรา จ มหานาคา
อตฺตทนฺโต ตโต วรํ.

๒๓. นากวรรค

๑. เรื่องของพระองค์

๓๒๐. เราจักอดกลั้นคำล่วงเกิน ดุจช้าง
อดทนถูกรศรหลุดจากแล่ง ใน
สงคราม ฉะนั้น เพราะคนทุศีลมี
จำนวนมาก

๓๒๑. พวกชน นำสัตว์พาหนะที่ฝึกแล้ว
เข้าสู่ที่ประชุม พระราชาเสด็จ
ทรงสัตว์ที่ฝึกแล้ว บรรดาหมู่
มนุษย์ คนที่อดกลั้นคำล่วงเกิน
ฝึกตนแล้ว ประเสริฐสุด,

๓๒๒. ม้าอัศจรรย์ดี ม้าสินธพตัวอาชา-
ไนยก็ดี ช้างใหญ่ ชนิดกุกุญชรก็ดี
ซึ่งฝึกแล้วเป็นสัตว์ประเสริฐ แต่คน
ฝึกตนแล้ว ประเสริฐกว่าสัตว์พิเศษ
นั้น.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๓. นาคควคควณณา

๑. อตุตโน วัตตุ

อหัง นาคโควาติ อิมม ฐมมเทสนัน
 สตุถา โกสมุพีย วิหรนุโต อตุตทานัน
 อวารพุก กเถสิ. วัตตุ อปุปมาทวคคสุส
 อาทิกาถาวณณนาย วิตุถาริตเมว.
 วุตตัม เหนตุ อตุตถ

“มาคนทียา ตาส กิณจิก กาดตุ
 อสกุกณิตวา ‘สมณสสุ โคตมสเสว
 กตตพพ กสิสสามิตี นาคกรานัน
 ลณจัน ทตวา ‘สมณ โคตม
 อนโตนครัน ปริสิตวา วิจันนตุ
 ทาสกมมกรโปริเสหิ สทธี อุกโกสิตวา
 ปริภาสิตวา ‘ปลาเปถา’ติ อาห.

มิจฉาทิฏฐิกวา ติสสุ รตเนสสุ อปุปสนนา
 อนโตนครัน ปริฏฐัน สตุถารัน
 อนูปนธิตวา “โจโรสิ พาลสิ
 มุโพหสิ โอฏฐโรสิ โคโณสิ คทุโรสิ

๒๓. พรณนานาควรรค

๑. เรื่องของพระองค์

พระศาสดาประทับ ณ เมือง-
 โกสัมพี ทรงปรารภถึงพระองค์เอง
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า เราดูช่าง
 เป็นต้น. ข้าพเจ้ากล่าวเรื่องไว้อย่าง
 พิสดาร ในการพรรณนาพระคาถาแรก
 แห่งอัปมาทวรรค. ความจริง ในที่นั้น
 ข้าพเจ้ากล่าวไว้ ดังนี้ว่า

“พระนางมาคนทียา ไม่อาจทำ
 อะไร หญิง ๕๐๐ คน มีพระนางสามาวดี
 เป็นหัวหน้าได้ จึงดำริว่า ‘เราต้องทำ
 กิจที่ควรทำ แก่สมณโคตมให้ได้’ ให้
 คำจ้างชาวพระนคร พลาถกล่าวว่
 ‘พวกท่านร่วมกับทาสและกรรมกรผู้ชาย
 จงดำ บริภาษพระสมณโคตม ซึ่งเสด็จ
 เทียวไปภายในพระนครให้หนีไป’.

พวกเห็นผิดไม่เลื่อมใสพระรัตนตรัย ได้
 ติดตามพระศาสดาซึ่งเสด็จเข้าภายใน
 พระนคร ดำ บริภาษ โดยใช้คำดำ ๑๐
 ประการ คือ “๑ เจ้าเป็นโจร ๒ เจ้า

เนรยิกอสี ตีรจจนาคโตสิ, นตฺถิ
 ตฺยหํ สุกฺติ, ทฺยหํ สุกฺติเยว ตฺยหํ
 ปาฏิกงฺขา”ติ ทสฺหิ อฏฺโถสวตฺถุหิ
 อฏฺโถสฺนฺติ ปรีภาสฺนฺติ. ตํ สุตฺวา
 อายสฺมา อานนฺโท สตฺถาโร
 เอตทวโจ “ภนฺเต อิมํ นาคฺรา
 อเมห อฏฺโถสฺนฺติ ปรีภาสฺนฺติ, อิตฺถิ
 อณฺเฑตฺถ กจฺจมา”ติ. “กฺุหิ
 อานนฺทา”ติ. “อณฺเฑ นคฺโร ภนฺเต”ติ.
 “ตตฺถ มนุสฺเสสฺสุ อฏฺโถสฺนฺเตสฺสุ
 ปรีภาสฺนฺเตสฺสุ ปุณฺ กตฺถ คมิสฺสาม
 อานนฺทา”ติ.

“ตโตปิ อณฺเฑ นคฺโร ภนฺเต”ติ.
 “ตตฺถ มนุสฺเสสฺสุ อฏฺโถสฺนฺเตสฺสุ
 ปรีภาสฺนฺเตสฺสุ กฺุหิ กจฺจมา
 อานนฺทา”ติ. “ตโตปิ อณฺเฑ นคฺโร
 ภนฺเต”ติ. “อานนฺท น เอวํ กาคฺตุ
 วฏฺฏติ, ยตฺถ อธิกรณํ อฺุปฺปนฺนํ,
 ตตฺถเวว ตสฺมี วุสฺนฺเต อณฺเฑ
 คนฺตุ วฏฺฏติ, เก ปน เต
 อานนฺท อฏฺโถสฺนฺติ”ติ.

เป็นคนโง่ ๓ เจ้าเป็นคนหลงงมงาย
 ๔ เจ้าเป็นอูฐ ๕ เจ้าเป็นโค ๖ เจ้า
 เป็นลา ๗ เจ้าเป็นสัตว์นรก ๘ เจ้าเป็น
 สัตว์ดิรัจฉาน ๙ สำหรับเจ้าไม่มีสุคติ
 ๑๐ เจ้าหวังได้เฉพาะทุกคติเท่านั้น”. ท่าน
 พระอานนทส์ดับค้ำนั้นแล้วกราบทูล
 ค้ำนั้นกะพระศาสดาว่า “ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ ชาวนครเหล่านี้ดำ บริภาษ
 พวกเรา, พวกเราหนีไปที่อื่น จากที่นี้
 เกิด”. พระศาสดาตรัสถามว่า “ไปไหน
 อานนทส์”. พระอานนทส์กราบทูลว่า “ไป
 นครอื่น พระเจ้าข้า”. พระศาสดาตรัสว่า
 “เมื่อพวกมนุษย์ที่นั่น ดำอยู่ บริภาษอยู่
 จะไปที่ไหนอีก อานนทส์”.

พระอานนทส์กราบทูลว่า “ไปนครอื่น
 จากนครแมนั้นอีก พระเจ้าข้า”. พระ-
 ศาสดาตรัสถามว่า “เมื่อพวกมนุษย์ที่
 นั้น ยังดำ ยังบริภาษ พวกเราจะไปไหน
 อีกเล่าอานนทส์”. พระอานนทส์กราบทูลว่า
 “ไปนครอื่น จากนครแมนั้นอีก พระ-
 เจ้าข้า”. พระศาสดาตรัสว่า “อานนทส์
 ไม่ควรทำเช่นนั้น, เมื่ออธิกรณนั้นสงบ
 ณ สถานที่เป็นที่เกิดขึ้นแห่งอธิกรณ จะ

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ภนุเต ทาสกมมกเร อูปาทาย
 สพเพ อุกุโกสนุติ”ติ. “อหิ อานนท
 สงคามิ โอตินุณหตติสทิส, สงคามิ
 โอตินุณหตติโน หิ จตุหิ ทิสหิ
 อากเต สเร สหิตุ ภาโร, ตเถว
 พหุหิปี ทุสสิเลหิ กตติกถานัน สหน
 นาม มยหิ ภาโร”ติ วตุวา อตุตทานัน
 อารพุก ฐมมึ เทเสนโต นาควกุเค
 อีมา คากา อภาสิ

๓๒๐. “อหิ นาโคว สงคามเม
 จาปาโต ปติตัง สร
 อติวากุยั ติติกุขิสสัง
 ทุสสิโล หิ พหุชชโน

๓๒๑. ทนุตัง นยनुติ สมิติ
 ทนุตัง ราชากิริหติ
 ทนุโต เสฏฐโจ มนุสเสสุ
 โยติวากุยั ติติกุขติ

ไปที่อื่นจึงจะสมควร, อานนท์ พวกคน
 เหล่านั้น เหล่าไหน ด่า”.

พระอานนท์กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ ด่ากันหมดทุกคน กระทั่งทาส
 และกรรมกร”. พระศาสดาตรัสว่า
 “อานนท์ เราเป็นเช่นช้างเข้าสู่สงคราม,
 การอดทนถ้อยคำที่คนทุศีลจำนวนมาก
 ด่าว่า เป็นภาระของเรา, เหมือนการ
 อดทนลูกศร ซึ่งมาทั้ง ๔ ทิศ เป็นภาระ
 ของช้าง ตัวเข้าสู่สงคราม” เมื่อปรารภ
 พระองค์ แสดงธรรม ได้ทรงภาษิต
 พระคาถาเหล่านี้ในนาควรรคว่า

๓๒๐. “เรา จักอดกลั้นคำล่วงเกิน ดุจช้าง
 อดทนลูกศร หลุดจากแล่ง ใน
 สงคราม ฉะนั้น เพราะคนทุศีล
 มีจำนวนมาก

๓๒๑. พวกชน นำสัตว์พาหนะที่ฝึกแล้ว
 เข้าสู่ที่ประชุม พระราชาเสด็จ
 ทรงสัตว์ที่ฝึกแล้ว บรรดาหมู่
 มนุษย์ คนที่อดกลั้นคำล่วงเกิน
 ฝึกตนแล้ว ประเสริฐสุด

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓๒๒. วรมสฺสตรา ทนฺตา
 อาชานียา จ สินฺธวา.
 กุญฺชรา จ มหานาคา
 อตฺตทนฺโต ตโต วรณฺ"ติ.

ตตฺถ นาโควาติ หตฺถิ วย.
 จาปาโต ปตฺติทฺตฺติ ธนฺโต มุตฺตํ.
 อติวากฺยนฺติ อฏฺฐอนฺริยโวหารวเสน
 ปวตฺตํ วิตฺตฺกมวจนฺ. ติตฺติกฺขิสฺสนฺติ
 ยถา สงฺคามาวจโร สฺทนฺโต
 มหานาคो ขโม สตฺติปฺปหาราทินฺ
 จาปาโต มุจฺจิตฺวา อตฺตนิ ปตฺติเต
 สเร อวิหณฺณมาโน ติตฺติกฺขติ, เอวเมว
 เอวรूपิ อติวากฺยํ ติตฺติกฺขิสฺสํ
 สหิสฺสสามิตฺติ อตฺตโก. ทฺสฺสึโล หิตฺติ
 อยํ หิ โลกียมหาชนो พนุ ทฺสฺสึโล
 อตฺตโน รุจิวเสน วาจํ นิจฺจนาเรตฺวา
 ฆฏฺฏนฺโต วิจฺรติ, ตตฺถ อธิวาทนํ
 อชฺฌเปกฺขนํ เม ภาวโร. สมิตฺติ
 อุตฺตยานกิปฺพามณฺฑลทาสึ หิ มหา-
 ชนมชฺฌํ คจฺจนฺตา ทนฺตเมว
 โคณชาติ วา อสฺสชาติ วา ยานะ

๓๒๒. ม้าอัสดรก็ดี ม้าสินธพตัวอาชา-
 ไนยก็ดี ช้างใหญ่ ชนิดกุญชรก็ดี
 ซึ่งฝึกแล้ว เป็นสัตว์ประเสริฐ แต่
 คนฝึกตนแล้ว ประเสริฐกว่าสัตว์
 พิเศษนั้น”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ดูก้าง
 คือ เหมือนช้าง. คำว่า หลุดจากแฉ่ง
 ได้แก่ หลุดออกจากธนู. คำว่า คำลวงเกิน
 ความว่า คำลวงเกินซึ่งเป็นไปด้วย
 อำนาจโวหารไม่ประเสริฐ ๘ ประการ.
 คำว่า จักอดกลั้น ความว่า เรา
 จักอดกลั้น คือ อดทนคำลวงเกิน เช่นนั้น
 เหมือนช้างใหญ่ ที่ฝึกหัดดี เข้าสู่สงคราม
 อดทน ไม่พรั่นพริ้งลูกศร ที่หลุดจากแฉ่ง
 แฉ่งตน ชื่อว่า ทนทานการถูกหอกแทง
 เป็นต้น ฉะนั้น. คำว่า คนทุกีล
 ความว่า เพราะโลกียมหาชนนี้ จำนวน-
 มากทุกีล เทียบเปล่งวาจาเสียดสี ตาม
 ขอบใจของตน, การอดกลั้น คือ การ
 วางเฉยในถ้อยคำนั้น เป็นภาระของเรา.
 คำว่า ที่ประชุม ความว่า ก็พวกชน
 จะไปท่ามกลางมหาชน ณ สมาคมสถาน

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โยเซตวา นยนติ.

ราชาติ ตถารูปาเนว จานานิ
 คจจนโต ราชาปิ ทนตเมว อภिरุหติ.
 มนุสเสสุติ มนุสเสสุปิ จตุหิ
 อริยมคฺเคหิ ทนฺโต นิพฺพิเสวโนว
 เสฏฺโฐ. โยตีวากุยนฺติ โย เอวรूपํ
 อติกุกมวจนํ ปุณฺนปฺปุนํ วุจฺจมานํปิ
 ติตฺติกฺขติ น ปฏฺิปปฺพรติ น วิหณฺณติ,
 เอวรूपํ ทนฺโต เสฏฺโฐติ อตฺตโก.

อสุตตราติ วพวาย คทฺรเมณ
 ชาตา. อาชานียาติ ยํ อสุตทมฺมสารทึ
 การณํ กาทเรติ, ตสฺส ชิปฺปํ
 ชานนสมตฺตภา. สินฺธฺวาทิ สินฺธฺวรวุจ
 ชาตา อสุสา. มหานาคาติ
 กุญฺชรสงฺฆาตา มหาหตฺถิโน. อตฺต-
 ทนฺโตติ เอเต อสุตตรา วา สินฺธฺวา
 วา กุญฺชฺรวา วา ทนฺตาว วรํ, น
 อทนฺตา โย ปน จตุหิ อริยมคฺเคหิ
 อตฺตโน ทนฺตตาย อตฺตทนฺโต
 นิพฺพิเสวโน, อยํ ตโตปิ วรํ,

มีอุทยานและสนามกีฬาเป็นต้น เทียมโค
 หรือม้าตัวที่ฝึกแล้วเท่านั้นที่ยานนำไป.

คำว่า พระราชา ความว่า ถึงพระราชา
 เมื่อเสด็จไป ณ สถานที่เช่นนั้นแล ก็
 ทรงสัตว์ที่ฝึกแล้วเท่านั้น. คำว่า บรรดา
 มนุษย์ ความว่า แม้บรรดามนุษย์คนที่
 ฝึกแล้ว คือ สิ้นพยศ ด้วยอริยมรรค ๔
 ประเสริฐสุด. คำว่า คนที่อดกลั้น
 คำล่วงเกิน ความว่า บุคคลใดอดกลั้น
 คือ ไม่ได้ตอบ ไม่พรั่นพริ้งคำล่วงเกิน
 เห็นปานนั้น ซึ่งคนแม้กล่าวซ้ำซาก
 ผู้ฝึกแล้ว เช่นนั้น ประเสริฐสุด.

ม้าที่เกิดจากแม่ม้าโดยพ่อลา ชื่อว่า
 ม้าอัสดร. คำว่า ผู้อาชาไนย ได้แก่
 สามารถพลันรู้เหตุที่นายสารทึผู้ฝึกม้า
 ให้ทำ. ม้าซึ่งเกิด ณ แคว้นสินธพ
 ชื่อว่า ม้าสินธพ. ช้างใหญ่ตัวกุญชร
 ชื่อว่า มหานคร. คำว่า ฝึกตนแล้ว
 เป็นต้น ความว่า ม้าอัสดรก็ดี ม้า
 สินธพก็ดี ช้างกุญชรก็ดีเหล่านั้น
 ที่ฝึกแล้ว ประเสริฐ, ยังไม่ฝึก ก็ไม่
 ประเสริฐ แต่คนฝึกตนแล้ว คือ หมดพยศ
 แล้ว เพราะฝึกตนด้วย อริยมรรค ๔

คุณกนก ยะธาวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สพฺเพหิปี เอเตหิ อุตฺตริตโรติ อตุโก. ประเสริฐกว่าม้าอัสดรเป็นต้นแม่นั้น คือ
ยิ่งกว่าสัตว์เหล่านั้นแม่ทั้งหมด.

เทสนาวसानะ ลญฺจํ คเหตฺวา เวลาจบเทศนา มหาชนซึ่งรับ
วิธีสิงฆาฏกาทีสุ จตฺวา อุกุโกสนฺโต ค่าจ้างยืนด้าตามถนนและสามแยกเป็นต้น
สพฺโพปี โส มหาชน โสตาปตฺติผลํ บรรลุโสดาปัตติผล ทุกคน ดังนี้แล.
ปาปุนฺตี.

อุตฺตโน วตฺถุ ปจฺม.

เรื่องของพระองค์ ที่ ๑ จบ.

๒. หตถาจริยปุพพกภิกขุวัตถุ

๓๒๓. น หิ เอเตหิ ยานะหิ
 คจฺเจยฺย อคตํ ทิสํ
 ยถาทตนา สุทฺถเตน
 ทนฺโต ทนฺเตน คจฺจติ.

๒. เรื่องภิกษุเคยเป็นควาญช้าง

๓๒๓. ก็บุคคล ฟังไปสู่วิศที่ไม่เคยไปด้วย
 ยานเหล่านั้น เหมือนคนฝึกตนแล้ว
 มีตนฝึกแล้ว ทรมานดีแล้ว ไปอยู่
 ฉะนั้น ไม่ได้.

๒. หตถาจริยปุพุกภิกษุขุดตุ

น หิ เอเตหิติ อิมั ชมมเทสนัน
สตถา เขตวเน วิหรนุโต เอกั
หตถาจริยปุพุกั ภิกขุ อารพุก
กเถสิ.

โส กิร เอกทิวสั อจิรวตินทิตีเร
หตถิทมกั “เอกั หตถิ ทเมสสามิ”ติ
อตตนา อิจฉิตการณั สิคุขาเปตุ
อสกโกนตุทั ทิสวา สมิเป จิตะ
ภิกขุ อามนุเตตวา อาห “อาวุโส
สเจ อัย หตถาจริโย อิมั หตถิ
อสกกุจจาเน นาม วิชฺฌเยย, ขิปฺปเมว
อิมั การณั สิคุขาเปยยา”ติ. โส
ตสฺส กถั สุตวา ตถา กตวา ตั
หตถิ สุนตุทั ทเมสิ. เต ภิกขุ ตั
ปวตุตี สตถุ อาโรเจสุ.

สตถา ตั ภิกขุ ปกุกโกสาเปตวา
“สจฺจํ กิร ตยา เอว วุตตนุ”ติ
ปุจฉิตวา “สจฺจํ ฆนฺเต”ติ วุตเต,
ตั วิครหิตวา “กินฺเต โมฆปุริส
หตถิยาเนน วา อณฺเณน วา
ทนฺเตน, น หิ เอเตหิ ยานะหิ

๒. เรื่องภิกษุเคยเป็นควาญช้าง

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตวัน
ทรงปรารภภิกษุเคยเป็นควาญช้างรูปหนึ่ง
ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า ด้วยยาน
เหล่านั้น ก็ไปไม่ได้ เป็นต้น.

ทราบว่า วันหนึ่ง ภิกษุนั้นพบ
นายควาญช้าง ซึ่งตั้งใจว่า “เราจะฝึก
ช้างสักตัว” แต่ไม่อาจให้ช้างสำเหนียก
เหตุที่ตนต้องการ ไก่ฝิ่งแม่น้ำ อจิรวดี
จึงเรียกพวกภิกษุซึ่งยืนใกล้มา กล่าวว่า
“ผู้มีอายุ หากนายหัตถาจารย์นี้
แทงช้างนี้ ในที่ชื่อโน้น, ก็จะทำให้มัน
สำเหนียกเหตุนี้ได้อย่างรวดเร็ว”. เขา
ฟังคำภิกษุนั้น ได้ทำตาม ก็ฝึกช้างนั้น
ให้เป็นช้างฝึกดีแล้ว. ภิกษุเหล่านั้น
จึงกราบทูลเรื่องราวนี้แด่พระศาสดา.

พระศาสดารับสั่งให้เรียกภิกษุนั้น
มา ตรัสถามว่า “นัยว่า เธอพูดเช่นนั้น
จริงหรือ” เมื่อภิกษุกราบทูลว่า “จริง
พระเจ้าข้า” ทรงตำหนิภิกษุนั้น ตรัสว่า
“บุรุษเปล่า เธอจะต้องการยานคือช้าง
หรือยานอื่นที่ฝึกแล้วไปทำไม, เพราะ

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อคตปุพฺพ จานํ คนฺตุ สมตฺโถ นาม
 อตฺถิ, อตฺตนา ปน สฺทนต์น
 สกฺกา อคตปุพฺพ จานํ คนฺตุ,
 ตสฺมา อตฺตนาเมว ทเมหิ, กิณฺเต
 เอเตสํ ทมเนนา”ติ วตฺวา อิมํ
 คาถมาห

๓๒๓. “น หิ เอเตหิ ยานะหิ
 กจฺเจยฺย อคตํ ทิสํ
 ยถาตฺตนา สฺทนต์น
 ทนฺโต ทนฺเตน กจฺจติ”ติ.

ตสฺสตฺโถ ยานิ เอตานิ
 หตฺถิยานาทินิ ยานานิ, น หิ
 เอเตหิ ยานะหิ โกจิ ปุคฺคโล
 สฺปิณฺนเตนาปิ อคตปุพฺพตฺตา ‘อคตนฺ’ติ
 สงฺขาทํ นิพฺพานทิสํ กจฺเจยฺย,
 ยถา ปุพฺพภาเค อินฺทริยทมเนน
 ทนฺเตน อปรภาเค อริยมคฺคภาวนาย
 สฺทนต์น อตฺตนา ทนฺโต นิพฺพิเสวโน
 สบฺปนฺนโย ปุคฺคโล ตํ อคตปุพฺพ
 ทิสํ กจฺจติ ทนฺตญฺมิ ปาปฺณาติ,
 ตสฺมา อตฺตทมนเมว เต วรรณติ.

ไม่มีใครจะชียานเหล่านั้น ไปสถานที่ไม่เคยไปได้, แต่คนมีตนฝึกแล้วอาจไปยังที่ไม่เคยไปได้, เพราะฉะนั้น เธอควรฝึกตนเท่านั้น, ไม่มีประโยชน์ที่จะฝึกสัตว์พาหนะเหล่านั้น สำหรับเธอ” ตรัสพระคาถานี้ว่า

๓๒๓. “ก็บุคคล พึ่งไปสู่ทิศที่ไม่เคยไปด้วยยานเหล่านั้น เหมือนคนฝึกตนแล้ว มีตนฝึกแล้ว ทรมานดีแล้ว ไปอยู่ ฉะนั้น ไม่ได้”.

พระคาถานั้น มีใจความว่า บุคคลใด ๆ ไปยังทิศคือพระนิพพาน ซึ่งนับว่า ‘ยังไม่ได้ไป’ เพราะไม่เคยไป แม้โดยที่สุจริตความฝัน ด้วยยาน มียานคือช้างเป็นต้น เหมือนคนฝึกตนแล้ว คือหมดพยศ มีปัญญา ไปทิศไม่เคยไปนั้น คือ บรรลุถึงภูมิฝึกตน ด้วยตนอันฝึกแล้ว ด้วยการฝึกอินทรีย์ในส่วนเบื้องต้นฝึกดีแล้ว ด้วยการเจริญอริยมรรค ในส่วนเบื้องหลัง ฉะนั้น ไม่ได้ ดังนั้น สำหรับเธอฝึกตนเองเท่านั้น จึงประเสริฐที่สุด.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทศนาว่าसानะ พหู โสตาปตติ-
ผลาทีนึ ปาปุณีสูติ.

หตุถาจริยปุพุกภิกขุขวตตุ ทุติย.

เวลาจบเทศนา ชนจำนวนมาก
บรรลุโสดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล.

เรื่องภิกษุเคยเป็นความขำที่ ๒ จบ.

๓. ปรีชิตุณพราหมณ์ปุต-

วตถุ

๓๒๔. ธนपालโก นาม กุณฺชโร
กฏุกปุปเภทโน ทุนฺนิวารโย
พทุโร กพฺพิ น ภูณฺชติ
สมรติ นาควนฺสส กุณฺชโร.

๓. เรื่องบุตรของพราหมณ์เตมา

๓๒๔. ช้างกุณฺชรชื่อธนपालกะ ตกมันจัด
ห้ามยาก ถูกขังไว้ ไม่บริโภค
ฟ่อนหญ้า ช้างกุณฺชรระลึกถึง
(แต่) นาควันของตนนั่น.

๓. ปรีชิตุณพราหมณปุตตวตถุ

ชนปาลโกติ อิมิ ฌมมเทศนํ
สตถุตา สาวตถียํ วิหรนโต อณฺเฏตรสฺส
ปรีชิตุณพราหมณสฺส ปุตเต อารพุก
กเถสิ.

สาวตถียํ กิเรโก พราหมโณ
อฏฺฐสตสหสฺสวิภาโว วยปุตตานํ
จตุณฺนํ ปุตตานํ อาวาหํ กตฺวา
จตุตาริ สตสหสฺसानิ อทาสิ. อถสฺส
พราหมณียา กาลกตฺยา ปุตฺตา
สมฺมุนฺตยีสฺสุ “สเจ อยํ อณฺเฏ
พราหมณี อานะสฺสติ, ตสฺสา กุจฺฉิยํ
นิพฺพตฺตานํ วเสน กุลํ ภิชฺชิสฺสติ,
หนฺท นํ มยํ สงฺคณฺหามา”ติ.

เต ตํ ปณฺเฑเทหิ ฌาสจฺฉาทนาทีหิ
อุปฏฺฐหนฺตฺตา หตฺถปาทานํ สมฺพา-
หนาทินิ กโรนฺตฺตา อุปฏฺฐหิตฺวา
เอกทิวสมสฺส ทิวา นิทฺททายิตฺวา
วฏฺฐิตสฺส หตฺถปาเท สมฺพาหมานา
ปฏฺิเยกุกํ ฌราวาเส อาทิหนฺวํ วตฺวา

๓. เรื่องบุตรของพราหมณ์เฒ่า

พระศาสดาประทับ ณ เมือง-
สาวตถี ทรงปรารภพวกบุตรของ
พราหมณ์เฒ่า คนใดคนหนึ่ง ตรัส
พระธรรมเทศนานี้ว่า ช้างชนปาลกะ
เป็นต้น.

ทราบว่า เมืองสาวตถี มีพราหมณ์
คนหนึ่ง มีสมบัติ ๘ แสน ทำอาวาท-
มงคลลูกชาย ซึ่งเติบโตใหญ่ทั้ง ๔ คน
มอบทรัพย์ ๔๐๐,๐๐๐ ให้. ต่อมาเมื่อ
นางพราหมณีของเขา ตายจากไป
พวกบุตรจึงปรึกษาพร้อมกันว่า “หาก
พ่อนี้ นำพราหมณีคนอื่นมา เพราะ
อำนาจบุตรซึ่งเกิดในท้องนาง ตระกูล
ก็พังทลาย, เอละ พวกเราจะช่วยกัน
สงเคราะห์ท่าน”.

พวกเขาบำรุงพราหมณ์นั้นด้วยอาหาร
เครื่องนุ่งห่มเป็นต้น อันประณีต ทำการ
นวดฝ่ามือเท้าเป็นต้น ครั้นบำรุงแล้ว
วันหนึ่ง เมื่อพราหมณ์เฒ่านั้น นอนหลับ
กลางวัน ลุกขึ้นแล้ว พากันนวดมือและ
เท้าพูดถึงโทษการครองเรือนต่าง ๆ

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“มยฺห์ คุมฺเห อิมินา นีหาเรน
 ยาวชีวํ อุกฺกุจฺหิสฺสาม, เสสธนฺปี
 โน เทธา”ติ ยาจิสฺสุ. พฺราหมฺโณ
 ปุณฺ เอะกสฺส สตสฺส สหสฺสํ ทตฺวา
 อตฺตโน นีวตฺถปารุปนมตฺตํ จเปตฺวา
 สพฺพูปโกคปริโกคํ จตฺตารโ โกฏฺจาเส
 กตฺวา นิยุยาเทสิ. ตํ เชฏฺฐปฺตฺโต
 กติปาหํ อุกฺกุจฺหิ.

อถ นํ เอกทิวสํ นหาตฺวา
 อากจฺจนฺตํ ทฺวารโกฏฺฐเก จตฺวา
 สฺนฺหา เอวมาห “กิ ตฺยา
 เชฏฺฐปฺตฺตสฺส สตํ วา สหสฺสํ วา
 อติเรกํ ทินฺนํ อตฺถิ, นนุ สพฺเพสํ
 เทว เทว สตสฺส สหสฺसानิ ทินฺนานิ,
 กิ เสสปฺตฺตานํ อมรสฺส มคฺคํ น
 ชานาสี”ติ. โสปี “นสฺส วสฺสิ”ติ
 กุชฺฌิตฺวา อญฺญสฺส อมฺริ อคฺมาสิ:

ตโตปี กติปาหจฺจเยน อิมินา ว
 อุกฺปาเยน ปลาปีโตว อญฺญสฺสาติ เอวํ
 เอกมฺเรปี ปเวสนํ อลภมาโน
 ปณฺฑฺตรงฺคปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ภิกฺขุชาย
 จรฺนฺโต กาลจฺจเยน ชฺราชิณฺโณ
 ทฺพฺโกชนทฺกฺขเสยฺยาหิ มิลาตฺสรีโร

จึงวอนว่า “พวกผมจะบำรุงพ่อ โดย
 ทำนองนี้ตลอดชีวิต, คุณพ่อแบ่งทรัพย์
 ที่ยังเหลือให้พวกผมเถิด”. พราหมณ์
 มอบทรัพย์ให้บุตรอีกคนละแสน แบ่ง
 เครื่องอุปโภค บริโภคทั้งหมดเป็น ๔ ส่วน
 มอบให้ตนเองเหลือเพียงผ้าห่มห่ม. บุตร
 หัวปี บำรุงพราหมณ์นั้น เพียง ๒-๓ วัน
 เท่านั้น.

ต่อมาวันหนึ่ง ลูกสะใภ้ยื่นใกล้ข่มประตุ
 พุดกับพราหมณ์เฒ่าซึ่งอาบน้ำแล้วเดินมา
 อย่างนี้ว่า “คุณพ่อให้ทรัพย์ตั้งร้อย
 หรือตั้งพันแก่ลูกคนหัวปีมากกว่าหรือเปล่า
 ให้บุตรทุกคน ๆ ละ ๒ แสน มิใช่หรือ,
 ไฉนคุณพ่อ จึงไม่ทราบทางแห่งเรือน
 บุตรที่เหลือบ้าง”. ฝ่ายเขาก็คุกคามว่า
 “จงฉิบหายหญิงถ่อย” โกรธจัดไปเรือน
 บุตรคนอื่น.

แต่นั้น ผ่านไป ๒-๓ วัน เขาก็ถูก
 สะใภ้ไล่โดยอุบายนี้ เช่นกัน ไปบ้าน
 บุตรคนอื่นอีก เมื่อไม่ได้เข้าเรือนหลังหนึ่ง
 อย่างนี้ด้วยประการฉะนี้ จึงบวชเป็น
 ชีปะขาว เทียวหาอาหาร เวลาว่างไป
 ทรดไตรมเพราะชรา ร่างกายเศร้าหมอง

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภิกษุชาย จรนุโต อากมม ปิฎจิกาย
 นิปนุโน นิททำ โอภกมิตวา อฏฺฐาย
 นิสินุโน ปฏิปสฺสทฺธทรรถํ อตฺตานํ
 โอลเกตฺวา ปุตุเตสฺส อตฺตโน ปติฏฺฐจํ
 อปสฺสนุโต จินฺเตสิ “สมณโณ กิร
 โคตโม อพฺภากุฏฺโฏ อุตฺตานมฺุโข
 สุขสมฺภาโส ปฏิสฺนุถารกฺุสโล, สกฺกา
 สมณํ โคตมํ อุปสงฺกมิตฺวา ปฏิสฺนุถารํ
 ลภิตฺตุนฺ”ติ. โส นิวาสนปารุปนํ
 สณฺุจเปตฺวา ภิกฺขุภาชนํ คเหตฺวา
 ทนฺุทํ อาทาย ภควโต สนฺุติกํ
 อคมาสิ. วุตฺตํปี เจตํ

“อถ โข อณฺุตโร พุราหฺมณ-
 มหาสาโล ลฺุโข ลฺุขปาวุโรเน เยน
 ภควา, เตนฺุปสงฺกมิตฺ”ติ. สตฺถา
 เอกมฺนฺุตํ นิสินฺุเนน เตนฺุ สทฺุธิ
 ปฏิสฺนุถารํ กตฺวา เอตทวโจ “กิ
 นฺุ โข พุราหฺมณ ลฺุโข ลฺุข-
 ปาวุโรเนสิ”ติ. “อิธ เม โภ โคตม
 จตฺตาโร ปุตุตา, เต มํ ทาเรหิ
 สํปุจฺฉา สมฺรา นิกฺขามาเนตฺ”ติ.

เพราะได้อาหารไม่ดี นอนก็ลำบาก
 เทียวหาอาหารกลับมา ล้มตัวลงนอนหลับ
 ลุกขึ้นนั่งมองตน ซึ่งมีความกระวน
 กระวาย ระวังแล้ว ไม่เห็นที่พึ่งของตน
 ในพวกบุตร จึงคิดว่า “ข้าว่า พระ-
 สมณโคตม ไม่เคยสยิวพระพักตร์
 เบิกบานเสมอ ตรัสไพเราะ ฉลาดเรื่อง
 ต้อนรับ, เราเข้าไปหาพระสมณโคตม
 อาจได้รับการต้อนรับ”. เขาจัดแจงนุ่งห่ม
 อย่างเรียบร้อย หยิบภาชนะภิกษา ถือก
 ไม้เท้า มุ่งไปสำนัก พระผู้มีพระภาค.
 สมจริงดังคำที่พระธรรมสังคากาจารย์
 กล่าวตั้งนี้ว่า

“ครั้งนั้นแล พุราหฺมณมหาศาล
 คนใดคนหนึ่ง เสร้าหมอง มีผ้าห่ม
 เสร้าหมอง เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค”.
 พระศาสดาทรงปฏิสนฺถารกับเขา ซึ่งนึ่ง
 ณ ข้างหนึ่ง ได้ตรัสคำนี้ว่า “พุราหฺมณ
 เหตุไร ท่านจึงเสร้าหมอง มีเสื้อผ้า
 เสร้าหมอง”. พุราหฺมณกราบทูลว่า
 “พระโคตมผู้เจริญ โลกนี้ ข้าพระองค์
 มีบุตรอยู่ ๔ คน, แต่พวกเขาถูกภรรยา
 ยุง จึงขับไล่ข้าพระองค์ออกจากเรือน”.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“เตนหิ ตูวํ พุราหมณ อีมา พระศาสดาตรัสว่า “พราหมณ์เช่นนั้น
 คาทาโย ปรียาปฺนิตฺวา สภายํ ท่านจงเรียนคาถาเหล่านี้ เมื่อมหาชน
 มหาชนกาเย สนฺนิปติเต ปุตฺเตสุ ประชุมกันในสภา เมื่อพวกบุตรนั่งแล้ว
 นิสินฺเนสุ ภาส จงกล่าววว่า

‘เยหิ ชาเตหิ นนฺทิสฺส
 เยสญจ ภาวมิจฺฉิสฺ
 เต มํ ทาเรหิ สํปุจฺฉา
 สาว วาเรนฺติ สุกฺรํ
 อสนฺตา กิร มํ ชมฺมา
 ‘ตาท ตาตา’ติ ภาสเร
 รกฺขสา ปุตฺตรูปเณ เต
 ชนฺติ วโยคตํ
 อสุสฺสว ชินฺโน นินฺโปกโค
 ชาทนา อปฺนียติ
 พาลานมฺปิ ปิตา เถโร
 ปฺราคารesu ภิภฺขติ
 ทนฺโทว กิร เม เสยฺโย
 ยญจ ปุตฺตา อนสฺสวา
 จณฺทมฺปิ โคนฺ วาเรติ
 อโถ จณฺทมฺปิ กุกฺกุรํ
 อนฺธากาเร ปุเร โหติ
 คมฺภีเร คาชเมธติ

‘เราจักผลิตเพลิง ด้วยบุตรเหล่านี้ใด
 ผู้เกิดมาแล้ว และปรารถนาความ
 เจริญแก่บุตรเหล่านี้ใด บุตรเหล่านั้น
 ถูกภรรยาอุ้ม กลับมารุกราน
 ข้าพเจ้า ดุจสุนัขรุกรานสุกร ฉะนั้น
 ทราบว่าบุตรเหล่านั้นเป็นอัสติบุรุษ
 เลวทราม เรียกข้าพเจ้าว่า ‘พ่อ ๆ’
 พวกเขา คือ รากษสแปลงร่างเป็น
 ดุจบุตร ทอดทิ้งข้าพเจ้าซึ่งแก่ชรา
 บิดาของชนพาล แก่เฒ่าต้องขอทาน
 ตามเรือนคนอื่น เหมือนม้าแก่ใช้
 งานไม่ได้ ถูกเขานำออกจากหญ้า
 เป็นเครื่องเคี้ยวกิน ฉะนั้น นัยว่า
 ไม่ทำข้าพเจ้า ยังประเสริฐกว่า
 บุตรที่ไม่เชื่อฟัง จะประเสริฐอะไร
 เพราะไม่ทำใช้กันโคดุกก็ได้ กัน
 สุนัขกัดก็ได้ คล่าทางเวลามีดก็ได้
 หยั่งลงที่ลิกก็ได้ เพราะอานุภาพ

ทณฺทสฺส อานุภาเว
ขลิตฺวา ปฏิญฺจตี”ติ.

โส ภควโต สนฺตึเก ตา
คาคาโย อุกฺกณฺหิตฺวา ตถารูป
พฺราหฺมณานํ สมากมทิวเส สพฺพา-
ลงการปฏิมณฺทิตฺเตสฺส ปุตฺเตสฺส ตํ
สภํ โอคาเหตฺวา พฺราหฺมณานํ มชฺเฌ
มหารเสสฺส อาสเนสฺส นิสินฺนเนสฺส
“อโย เม กาโล”ติ สภาย มชฺเฌ
ปวิสิตฺวา หตฺถํ อุกฺขิปิตฺวา “โก
อหํ ตุมฺหากํ คาคาโย ภาสิตฺกามา
สฺสฺสณฺสตา”ติ วตฺวา “ภาส ภาส
พฺราหฺมณ, สฺสฺสณฺมา”ติ วุตฺเต,
จิตฺโก ว อภาสิ. เตเน จ สมเยน
มนุสฺसानํ เอวํ วุตฺตํ โหติ “โย
มาตาปิตูนํ สนฺตํ ขาทนฺโต
มาตาปิตโร น โปเสติ, โส
มาเรตพฺโพ”ติ.

ตสฺมา เต พฺราหฺมณสฺส ปุตฺตา
ปิตุ ปาเทสฺส ปิติตฺวา “ซีวิตํ โน
ตาท เทหิ”ติ ยาจิสฺส. โส ปิตุ
หทยานํ มุทฺตาย “มา เม โภ
ปุตฺตเก วินาสยิตฺถ โปสิสฺสนฺตึ

ไม้เท้า คนแก่เช่นข้าพเจ้า ล้มลง
ก็ลุกขึ้นยืนได้”.

เขาเรียนคาคาเหล่านั้น ในสำนัก
พระผู้มีพระภาค ครั้นถึงวันพราหมณ์
ประชุมกันเช่นนั้น เมื่อพวกบุตรประดับ-
ประดาอสังการทุกอย่าง เดินเข้าสภานั้น
นั่งเหนืออาสนะมีค่ามาก ท่ามกลางพวก
พราหมณ์ ตกลงใจว่า “นี่ เป็นเวลา
ของเรา” เข้าไปกลางสภาชูมือขึ้น
กล่าวว่า “ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าใคร
จะกล่าวคาคาแก่พวกท่าน พวกท่านจัก
ฟังหรือเปล่า” เมื่อพวกพราหมณ์กล่าวว่า
“พูดเถิด ๆ พราหมณ์ พวกเราจักฟัง”
จึงยืนกล่าวแล้ว. ก็สมัยนั้น พวกมนุษย์
มีธรรมนิยมกันอย่างนี้ว่า “ต้องฆ่าบุตร
ผู้ใช้สอยทรัพย์ของมารดาบิดาไม่เลี้ยงดู
มารดาบิดา”.

เพราะเหตุนั้น พวกบุตรของพราหมณ์
เหล่านั้น จึงฟุบลงแทบเท้าบิดาวิงวอนว่า
“คุณพ่อครับ ไว้ชีวิตพวกผมเถิด”.
เพราะบิดามีใจอ่อนโยน เขาจึงกล่าวว่า
“ท่านผู้เจริญ อย่าให้พวกบุตรน้อย

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มนุ”ติ อาห. อถสฺส ปุตฺเต
 มนุสฺสา อาหฺสฺ “สเจ โภ
 อชฺชโต ปฏฺจาย ปิตริ น
 สมฺมาปฏิชคฺคิสฺสถ, ขมาเตสฺสาม
 โว”ติ. เต ภีตา ปิตริ ปิเจ
 นิสีทาเปตฺวา สยํ อุกฺขิปิตฺวา เคหํ
 เนตฺวา สรீรํ เตเลน อพฺภณฺชิตฺวา
 อุกฺพฺพฏฺเฏตฺวา คนฺธจฺจนฺณาทีหิ นฺหา-
 เปตฺวา พฺราหฺมณฺเอย ปกฺโกสาเปตฺวา
 “อชฺชโต ปฏฺจาย อมฺหากํ ปิตริ
 สมฺมาปฏิชคฺคถ, สเจ ปมาทํ
 อาปชฺชิสฺสถ, นิกฺคณฺหิสฺสาม โว”ติ
 วตฺวา ปณฺีตโภชนํ โภเชสฺสุ.

ข้าพเจ้าพินาศเลย พวกเขาก็กเลี้ยงดู
 ข้าพเจ้า”. ครั้งนั้น พวกมนุษย์กล่าว
 กับพวกบุตรพราหมณ์นั้นว่า “ท่าน
 ผู้เจริญ ตั้งแต่นี้ไป หากพวกท่าน
 ไม่ประทับประคองบิดาดี ๆ, พวกเรา
 ก็จักฆ่าพวกท่านเสีย”. พวกบุตรกลัว
 แล้ว อัมบิดานั่งบนตั่ง ห้ามไปเรือน
 ของตนเอง เอาน้ำมันทาตัว ชัดสีให้
 สะอาด ชะโลมด้วยของหอมและจุก
 เป็นต้น ให้เรียกพวกนางพราหมณีมา
 สั่งว่า “ตั้งแต่นี้ พวกเธอต้องประทับ
 ประคองบิดาฉันให้ดี ๆ, หากเผลอเธอ ก็
 จะข่มพวกเธอ” ให้บริโภคอาหารอย่างดี.

พฺราหฺมโณ สฺโภชนญจ สุข-
 เสยฺยญจ อากมฺม กติปาหจฺจเยน
 สญฺชาตพลโ ปิณฺนทฺริโย อตฺตภาวํ
 โอลเเกตฺวา “อโย เม สมฺปตฺติ
 สมณํ โคตมํ นิสฺสาย ลทฺธา”ติ
 ปณฺเฑณาการตฺถาย เอกํ ทฺสฺสยฺคํ
 อาทาย ภควโต สนฺติกํ คนฺตฺวา
 กตปฏิสนฺธาโร เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน ตํ
 ทฺสฺสยฺคํ ภควโต ปาทมฺุเล จเปตฺวา
 “มโย โข โภ โคตม พฺราหฺมณา

อาศัยอาหารดี และนอนสบาย
 ผ่านไป ๒-๓ วัน พราหมณ์ก็แข็งแรง
 ร่างกายเปล่งปลั่ง มองดูอัฏภาพคิดว่า
 “เราอาศัยพระสมณโคตม จึงได้สมบัตินี้”
 เพื่อประโยชน์แก่บรรณาการ จึงถือเอา
 ผ้าคู่หนึ่ง ไปสำนักพระผู้มีพระภาค
 พระองค์ต้อนรับแล้ว นั่ง ณ ข้างหนึ่ง
 วางผ้าคู่หนึ่งแทบบาทมูลพระผู้มีพระภาค
 กราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
 ข้าพระองค์เป็นพราหมณ์ แสวงหา

๒๖๓-๒๖๔-๒๖๕

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นาม อาจารย์สุส อาจารย์ธนั
 ปรีเยสาม, ปฏิกุคณฺหาตุ เม ภว
 โคตโม อาจารย์โย อาจารย์ธนฺ”ติ
 อาห. ภควา ตสฺส อนุกมฺพาย ตํ
 ปฏิกุคเหตฺวา ธมฺมํ เทเสสิ:

เทสนาวสานเ พฺราหมโณ สรณฺสุ
 ปตฺติฏฺจาย เอวมาห “โก โคตม
 มยฺหํ ปุตุเตหิ จตุตตาริ ชฺวภตฺตานิ
 ทินฺนฺทานิ, ตโต อหํ เทว ตุมฺหากํ
 ทมฺมี”ติ. อถ นํ สตุถา “กตํ
 กลฺยาณํ พฺราหมณ มยํ ปน
 รุจฺจนฺฏฺจานเมว คมิสฺสามา”ติ วตฺวา
 อฺยุโยเชสิ. พฺราหมโณ ชฺวรํ คนฺตฺวา
 ปุตุเต อาห “ตาทา สมโณ โคตโม
 มยฺหํ สหาโย, ตสฺส เม เทว
 ชฺวภตฺตานิ ทินฺนฺทานิ, ตุมฺเห
 ตสฺมี สมปฺตฺเต มา ปมชฺชิตฺตา”ติ.
 “สาธฺว ตาทา”ติ.

สตุถา ปุณทิวเส ปิณฺฑทาย
 จรฺนุโต เชฏฺจปฺตฺตสฺส ชฺวรทฺวารํ
 อคมาสิ. โส สตุถารํ ทิสฺวา
 วนฺทิตฺวา ปตฺตํ อาทาย ชฺวรํ
 ปเวเสตฺวา มหารเห ปฺลลฺงเก

ทฺรพฺยสฺวณาจารย์ เพื่ออาจารย์, ขอ
 พระโคตมผู้เจริญ ซึ่งเป็นอาจารย์ของ
 ข้าพระองค์ โปรดรับทฺรพฺยสฺวณาจารย์”.
 เพื่ออนุเคราะห์เขา พระผู้มีพระภาค
 ทรงรับผ้าคู่นั้นแล้วทรงแสดงธรรม.

เวลาจบเทศนา พฺราหมณฺ์ดำรงมั่นใน
 สรณะ กราบทูลอย่างนี้ว่า “ข้าแต่
 พระโคตมผู้เจริญ บุตรข้าพระองค์ ให้
 ภัตฺรข้าพระองค์ประจำ ๔ ที่, ขอถวาย
 พระองค์ ๒ ที่ จากภัตฺรนั้น”. ที่นั้น
 พระศาสดาตรัสกะเขาว่า “ทำดีละ
 พฺราหมณฺ์ แต่เราจะไป ณ สถานที่
 ชอบใจ” ทรงส่งเขาไป. พฺราหมณฺ์
 กลับถึงเรือนบอกพวกบุตรว่า “พ่อทั้ง-
 หลาย พระสมณโคตมเป็นเพื่อนพ่อ,
 พ่อถวายชฺวภัตฺรให้พระองค์ ๒ ที่, เมื่อ
 พระองค์เสด็จมาถึง พวกเจ้าอย่าละเลย
 ละ”. พวกบุตรรับคำว่า “ครับ พ่อ”.

วันรุ่งขึ้น พระศาสดาเสด็จบิณฑบาต
 ถึงประตูเรือนบุตรคนหัวปีของพฺราหมณฺ์.
 เขาเห็นพระศาสดาแล้วถวายบังคม รับ
 บาตร นิมนต์เสด็จเข้าบ้าน ให้
 ประทับนั่งบนบัลลังก์มีค่ามาก ได้ถวาย

คุณกนก ยะธาวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นีสีทาเปตวา ปณิตโกชน อทาสี.
 สตถา “ปุนทิวเส อิตรสสุ ปุนทิวเส
 อิตรสสา”ติ ปฏิปาฎิยา สพเพส
 ฆรานิ อคมาสิ. สพเพ เตถ
 สกุการิ อกัสุ.

อถกทิวสั ฆฏฐปุตโต มงกุล
 ปจจุปฏิจเต ปิตริ อาท “ตาท กสสุ
 มงกุลั เทมา”ติ. “นาหิ อญญั
 ชานามิ, นนุ สมโณ โคตโม
 มยหิ สหาโย”ติ. “เตนหิ นั
 สุวาตนาย ปญจหิ ภิกขุสเทหิ สทุธิ
 นิมนุเตถา”ติ วุตเต, พุราหุมนโณ
 ตถา อทาสี. สตถา ปุนทิวเส
 สปริวาริ ตสสุ เกหิ อคมาสิ. โส
 หริตูปลิตเต สพพาลงการปฏิมณฺหิตเต
 เกहे พุทฺธปุมุขิ ภิกขุสสมิ
 นีสีทาเปตวา อปโปทกมรุปายาเสน
 เจว ปณีเตน ชาทนีเยน จ โภชนีเยน
 จ ปริวสิ.

อนุตระภตตสมิเยว ปน พุราหุมนสุ
 จตฺตาริ ปุตฺตาริ สตถุ สนฺติเก
 นีสีทิตฺวา อากัสุ “โก โคตม
 มยิ อมฺหากิ ปิตริ ปฏิชคฺคาม

โภชนะอย่างดี. พระศาสดาเสด็จไป
 เรือนบุตรพราหมณ์ทั้งหมด เรียงลำดับ
 คือ “วันรุ่งขึ้น เสด็จไปเรือนบุตรนอกนี้
 อีกวัน ก็ไปเรือนบุตรคนอื่นอีก”. พวกเขา
 ทั้งหมด ได้ทำสักการะเช่นนั้นเหมือนกัน.

ต่อมาวันหนึ่ง บุตรหัวปี เมื่อถึงงานมงคล
 ก็พูดกับบิดาว่า “คุณพ่อครับ พวก
 กระผมให้มงคลใครดี”. พราหมณ์กล่าวว่า
 “พ่อไม่รู้จักคนอื่น, พระสมณโคตม
 เป็นเพื่อนพ่อ มิใช่หรือ”. เมื่อบุตรคนหัวปี
 กล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นโปรดนิมนต์พระองค์
 พร้อมภิกษุ ๕๐๐ รูป ฉันทรงนี้เถิด”
 พราหมณ์ทำเช่นนั้นแล้ว. วันรุ่งขึ้น
 พระศาสดาพร้อมบริวาร เสด็จไปบ้าน
 เขา. เขานิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้า
 เป็นประธาน ให้นั่งภายในเรือน ซึ่งใช้
 ใยมัยสดฉาบทา ประดับตกแต่งอย่างดี
 อังคาสด้วยมรุปายาสแขน ของเคี้ยวของ
 บริโภคอย่างดี.

ก็ ระหว่างภัตตรนั้นเอง บุตรพราหมณ์
 ทั้ง ๔ คน นั่ง ณ สำนักพระศาสดา
 กราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
 พวกข้าพระองค์ ประคับประคองบิดา

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นปฺปมชฺชาม, ปสฺสทิมสฺส อตฺตภาวนุ”ติ.

สตฺถา “กลฺยาณํ โว กตํ,
มาตาปิตุโปสนํ นาม โปราณก-
ปณฺหิตานํ อัจฉินฺณเมวา”ติ วตฺวา
“ตสฺส นาคสฺส วิปฺปวาเสน วิรุพฺพหา
สฺสลุทฺติโย จ กุญฺชา จา”ติ อิมํ
เอกาทสนิปาเต มาตุโปสกนาคชาตกํ
วิตฺถาเรณ กเถตฺวา อิมํ คากํ
อภาสิ

๓๒๔. “ธนฺपालโก นาม กุญฺชโร
กุกฺกปฺปเภทโน ทุนฺนิวารโย
พทฺโธ กพฺพิ น กุญฺชติ
สุมฺรติ นาควนสฺส กุญฺชโร”ติ.

ตตฺถ ธนฺपालโก นามาติ
ตทา กาสิกฺกรณฺวา หตฺถาจรียํ
เปเสตฺวา รณฺนีเย นาควเน
คาหาปิตสฺส หตฺถิสฺส เอตํ นามํ.
กุกฺกปฺปเภทโนติ ติจินฺนมโท. หตฺถินํ
หิ มทกาเล กณฺณจฺจุลิกา ปภิชฺชนฺหติ,
ปกตฺติยาปิ หตฺถิโน ตสฺมี กाले
องฺกุสํ วา ตุนฺนํ วา โตมฺรํ

ของพวกข้าพระองค์ ไม่ละเลย โปรด
ทอดพระเนตรอัฐภาพท่านเถิด”.

พระศาสดาตรัสว่า “พวกท่าน
ทำดีแล้ว, ชื่อว่าการเลี้ยงดูมารดาบิดา
โบราณบัณฑิตประพุดกันมาแล้วทีเดียว”
ตรัสมาตุโปสกนาคชาตก เอกาทส-
นิบาตอย่างพิสดารนี้ว่า “เพราะว่า
ข้างนั้น หลีกไป อ้อยข้างและไม่โมกมัน
จึงงอกงามไสว” เป็นต้น ทรงภาษิต
พระคาถาที่ว่า

๓๒๔. “ข้างกุญฺชรชื่อธนฺपालกะ ตกมันจัต
ห้ามยาก ถูกขังไว้ ไม่บริโภค
พอนหญ้า ข้างกุญฺชรระลึกถึง
(แต่) นาควันของตนนั้น”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ชื่อ
ธนฺपालกะนั้น เป็นชื่อข้าง ที่พระเจ้า-
กาสิกราช ส่งนายหัตถาจารย์ไปให้จับ
ที่นาควัน อันรื่นรมย์ คราวนั้น. คำว่า
ตกมัน ได้แก่ ตกมันจัต. ความจริง
เวลาข้างตกมัน หมวกหูทั้ง ๒ ข้าง
แตกเอี่ยม, แม้ตามปกติ เวลานั้น พวกข้าง
ไม่คำนึงถึงขอปฏิัก หรือโตมร ดุร้าย

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วา น คณนุติ, จณฺหา ภวนฺติ. โส ปน อติจณฺโทเยว. เตน วุตฺตํ “กฏฺกปฺปเกทโน ทฺนฺนิวารโย”ติ. พทฺุโร กพฺพํ น ภูณฺชตีติ น โส พทฺุโร หตฺติสาลํ ปน เนตฺวา วิจิตฺตสาณิยา ปริกฺขิปาเปตฺวา กตคณฺฐปรีภณฺทาย อฺุปรีพทฺุทฺวิจิตฺต- วิตานาย ภูมียา จปิโต รณฺณา ราชฺรเหเน นานคฺุครสโกชเนเน อฺุฏฺจาปิโตปิ กิณฺจิ ภูณฺชิตฺตํ น อิจฺฉิ. หตฺติสาลํ ปเวสิตมตฺตํ ปน สนฺธาย “พทฺุโร กพฺพํ น ภูณฺชตี”ติ วุตฺตํ. สุมฺรติ นาควนสฺสาติ น โส รณฺเณยเมว วสนฺภูจันํ นาควนํ สริ.

มาตา ปนสฺส อรณฺเณ ปุตฺตวิโยเคน ทฺุขปฺปตฺตา อโหสิ. โส ปน มาตาปิตุอฺุฏฺจันธมฺเมว ปุเรติ. “กี เม อิมินา โภชเนนา”ติ ธมฺมิกํ มาตาปิตุอฺุฏฺจันธมฺเมว สริ. ตํ ปน ยสฺมา ตสฺมี นาควนเณยว จิเตน สกฺกา ปุเรตฺตํ. เตน วุตฺตํ

เหลือขนาด. ส่วนข้างธนपालกะนั้น กลับดูร้ายยิ่งกว่า. เหตุนั้น พระศาสดา จึงตรัสว่า “ตกมันจัด ห้ามยาก” เป็นต้น. คำว่า ถูกกักขัง ไม่บริโภคนอาหาร ฟอนหญ้า ความว่า เขามีได้มัดข้าง ธนपालกะ นั้นไว้ เพียงแต่นำไปโรงข้าง ไซ้มาน อันวิจิตรล้อมไว้ พักบนพื้น ซึ่งใช้ ของหอมประพรมไว้ ข้างบนแดดเพดาน อย่างวิจิตร พระราชาสั่งให้บำรุงอาหาร หลากรสอันควรแก่พระราชา ก็ไม่ไยดี บริโภคอะไร. พระศาสดาตรัสคำว่า “ถูกกักขัง ไม่บริโภคนอาหาร” หมายถึง เพียงส่งข้างเข้าโรงข้างเท่านั้น. คำว่า ระลึกถึง (แต่) นาควัน ของตนนั้น ความว่า ข้างपालกะนั้น มิได้ระลึกถึงปานาควัน ถิ่นอยู่อันน่ารื่นรมย์แท้.

แต่ในป่า แม่ของข้างนั้นต้องทุกข์ทน เพราะบุตรจากไป. ข้างนั้น บำเพ็ญธรรม คือการบำรุงมารดาบิดาเท่านั้น. คำว่า “สำหรับเรา อาหารนี้ จะมีประโยชน์ อะไร” คือ ระลึกถึงธรรมคือการบำรุง มารดาบิดาที่เป็นธรรม. ก็เหตุที่ข้างอยู่ ปานาควันนั้นนั้นแล อาจบำเพ็ญการ

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

D ๖๖๖๖๖๖๖.๖-๖๖.๖๖-๖๖๖

“สุมรติ นาควนสฺส กุญฺชโร”ติ.
 สตฺถริ อิมํ อตฺตโน ปุพฺพจริยํ
 อหริตฺวา กณฺเฑเตยฺเว สพฺเพปิ เต
 อสฺสุธารา ปวตฺเตตฺวา มุฑฺดหยา
 โอยฺหิตโสตา สุนีสุ. อถ เหนสํ
 ภควา สปุปายํ วิทิตฺวา สจฺจจฺฉนํ
 ปกาเสนฺโต ฐมฺมํ เทเสสิ.

เทสนาวสาเน สทุธิ ปุตฺเตหิ
 เจว สุนิสํหาหิ จ พุราหฺมโน
 โสตาปตฺติผลฺลํ ปตฺติฏฺจหิตี.

ปรีชิตฺถนํ พุราหฺมณํ ปุตฺตาวตฺตํ ตติยํ.

บำรุงมารดาบิดานั้นได้ ดังนั้น พระ-
 ศาสดาจึงตรัสว่า “ช้างกุญชร ระลึกถึง
 แต่หน้าวันของตนนั้น”. เมื่อพระศาสดา
 นำสิ่งที่พระองค์ประพาศครั้งเก่านี้มาตรัส
 อยู่เช่นนั้นแล, บุตรพราหมณ์ทุกคนเหล่านั้น
 ต่างน้ำตาไหล ใจอ่อน เจียโสตฟัง. ครั้งนั้น
 พระผู้มีพระภาคทรงทราบธรรมอันสบาย
 สำหรับพวกเขา จึงประกาศสัจจะแสดง-
 ธรรม.

เวลาจบเทศนา พราหมณ์รวมทั้ง
 บุตรและลูกสะใภ้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล
 ดังนี้แล.

เรื่องบุตรของพราหมณ์เฒ่า ที่ ๓ จบ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. ปเสนทิโกศลราชทูต

๓๒๕. มิทฐิ ยทจ โหติ มหคฺขมโส จ
นิทฺททายิตวา สมฺปรีวตฺตสายี
มหาวรฺวโหว นีวาปฺปฏฺโฐ
ปฺนปฺนํ กพฺภมฺเบติ มนฺโท

๔. เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล

๓๒๕. ในกาลใด คนกินมาก มั่งงว
มักนอนหลับ กระสับกระส่าย
ประหนึ่งสุกรใหญ่ ที่ใช้อาหาร
ปรนปรือ ฉะนั้น ในกาลนั้น
เขาเป็นคนเขลา ย่อมเข้าถึงกรรม
ร้ายไป.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. ปเสนทิโกศลราชวตถุ

มัทธี ยทาติ อิมิ ธมฺมเทศนํ
 สตุฏา เขตวเน วิหรนฺโต ราชานํ
 ปเสนทิโกศลํ อารพฺภ กณฺธิ.

เอกสมิ หิ สมเย ราชา
 ดนฺทุลโทณฺสฺส โอนนํ ตทฺปิเยน
 สุปฺพญฺชเนน ญฺชติ. โส
 เอกทิวสํ ญฺจตฺตปาดราโส ญฺจตฺตสมฺมทํ
 อวิโนเทตฺวา ว สตุฏฺ สนฺติกํ
 กนฺตฺวา กิลนฺตรูโป อิตฺโต จิตฺโต จ
 สมฺปฺริวตฺตติ นิตฺททาย อภิญฺญมาโนปิ
 อชฺชกํ นิสฺชชิตฺตุํ อสฺสโกนฺโต เอกมฺนฺตํ
 นิสฺสีทิ. อถ นํ สตุฏา อาห “กิ
 มหาราช อวิสฺสมิตฺวา ว อากโตสสี”ติ.
 “อาม ฆนฺเต, ญฺจตฺตกาลโต ปญฺจาย
 เม มหาทฺกฺขํ โหตี”ติ. อถ นํ
 สตุฏา “มหาราช อติพฺหุโกชนํ
 เอวํ ทฺกฺขํ โหตี”ติ วตฺวา อิมิ
 คากมาห

๔. เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตวัน
 ทรงปรารภพระเจ้าปเสนทิโกศล ตรัส
 พระธรรมเทศานี้ว่า ในกาลใด คน
 มักง่วง เป็นต้น.

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง
 พระราชา เสวยข้าวสุกแห่งข้าวสาร
 ทะนานหนึ่ง พร้อมกับแกงพอสมกันแก่
 ข้าวสุกนั้น. วันหนึ่ง ท้าวเธอ
 เสวยพระกระยาหารเข้าแล้ว ยังไม่
 สร้างเมาในภักตร์ ไปสำนักพระศาสดา
 อืดอาดพระวรกาย พลิกไปพลิกมา ข้าง
 โหน้ข้างนี้ แม้ถูกความหลับครอบงำ
 ไม่อาจบรรทมตรง ๆ ได้ จึงประทับนั่ง
 ณ ข้างหนึ่ง. ครั้งนั้น พระศาสดาตรัส
 กับท้าวเธอว่า “มหาบพิตร พระองค์
 ยังมีทรงพักผ่อน เสด็จมากระมัง”.
 พระราชากราบทูลว่า “ถูกละ
 พระเจ้าข้า, ตั้งแต่เวลาบริโภคเสร็จแล้ว
 หม่อมฉันมีทุกข์มากเหลือเกิน”. ที่นั้น
 พระศาสดาตรัสกับท้าวเธอว่า “มหา-
 บพิตร การบริโภคมากเกินไป ก็เป็น
 ทุกข์ เช่นนี้แหละ” ตรัสพระคาถานี้ว่า

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓๒๕. “มิทธี ยทา โหติ มหคฺขมโส จ
 นิทฺททายิตา สมฺปรีวตฺตสายี
 มหาวราโห นีวาปฺปญฺโจ
 ปุณฺปุณฺนี คพฺภมฺเปติ มนุโ”ติ.

ตตฺถ มิทธีติ ถีนมิทฺธาภิภูโต.
 มหคฺขมโสติ มหาโกชน อหฺร-
 หตฺถกอลฺลสาฎกตตฺถวฏฺฐกกาภมาสกภุตฺต-
 วมฺมิกานํ อณฺณตโร วีย.
 นีวาปฺปญฺโจติ กุณฺทกาทินา สุภรภตฺเตน
 ปฺปญฺโจ. ชฺรสุภโร หิ พาลกาลโต
 ปญฺจาย โปสิยมาโน ภูลสิริกาเล
 เกหา พหิ นิภฺขมิตฺตุ อลภนฺโต
 เหมจฺจามณฺจาทิสฺสุ สมฺปรีวตฺตติตฺวา
 อสฺสสนฺโต ปสฺสสนฺโต สยเตว. อิทํ
 วุตฺตํ โหติ “ยทา ปุริโส มิทธี จ
 โหติ มหคฺขมโส จ นีวาปฺปญฺโจ
 มหาวราโห วีย จ อณฺเณน
 อิริยาปถเนน ยาเปตฺตุ อสฺกโกนฺโต
 นิทฺทายนสิโล สมฺปรีวตฺตสายี, ตทา
 โส “อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา”ติ ติณฺนิ
 ลกฺขณานิ มนสิกาตฺตุ น สกฺโกติ, เตสํ

๓๒๕. “ในกาลใด คนกินมาก มั่งงว
 มั่งนอนหลับ กระสับกระส่าย
 ประหนึ่งสุกรใหญ่ ที่ใช้อาหาร
 ปรนปรีอ ฉะนั้น ในกาลนั้น เขา
 เป็นคนเขลา ย่อมเข้าถึงกรรม
 ร้าไป”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มั่งงว
 ได้แก่ ถูกความท้อแท้และความง่วง
 ครอบงำ. คำว่า บริโภคมาก ความว่า
 บริโภคมาก เหมือนอาหารหัตถกพราหมณ์
 อล้งสาฎกพราหมณ์ ตตถวฏฐกพราหมณ์
 กากมาสกพราหมณ์ และภุตตวัมมิก-
 พราหมณ์ คนใดคนหนึ่ง. คำว่า ใ้
 อาหารปรนปรีอ ความว่า ถูกปรนปรีอ
 ด้วยข้าวหมูมีร้าเป็นต้น. เป็นความจริง
 สุกรบ้าน เขาเลี้ยงตั้งแต่เวลาตัวเล็ก ๆ
 ในเวลาร่างกายอ้วน ออกไปนอกเรือน
 ไม่ได้ เดินสายไปมา ณ ที่ต่าง ๆ มี
 ใต้เตียงเป็นต้น นอนหายใจพุดฟาดอยู่.
 ท่านกล่าวคำอธิบายนี้ไว้ว่า “ในกาลใด
 คนมั่งงว กินจุ ไม่อาจยังอึดภาพให้
 เป็นไป ด้วยอิริยาบถอื่น ก็มั่งนอนหลับ
 พลิกไปมา เหมือนสุกรใหญ่ที่ใช้

อมนสิการา มนุทปญโณ ปุณปุณฺนี
คพฺภํ อุเปติ, คพฺภวาสโต น
ปริมุจฺจตีติ.

ผักปรนปรือ ฉะนั้น, ในกาลนั้น
เขาก็ไม่อาจใส่ใจเรื่องไตรลักษณ์ คือ
“ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นของไม่มี
ตัวตน”, เพราะไม่ใส่ใจไตรลักษณ์
เหล่านั้น จึงชื่อว่า มีปัญญาที่บ ย่อม
เข้าสู่กรรม, คือ ไม่พ้นจากการอยู่ใน
กรรมร้ายไป.

เทสนาวसानะ สตุถา รณฺโณปิ
อุปการวเสน

เวลาจบเทศนา ด้วยอำนาจอุปการะ
พระราชา พระศาสดาจึงตรัสพระคาถา
นี้ว่า

“มฺนุชฺสส สทา สตีมโต
มตฺตํ ชานโต ลทฺธโกชนะ
ตณฺทกฺขส ภาวนฺตี เวทนา
สณฺนิกํ ชีรตี อายํ ปาลยณฺ”ติ

“เวทนาเบาบาง ย่อมมีแก่คนนั้น
ผู้มีสติตลอดเวลา รู้ประมาณใน
อาหารที่ได้ อาหารที่บริโภค
เลี้ยงอายุค่อย ๆ ย่อยไป”

อิมํ คาทํ วตฺวา อุตฺตรมาณวํ
อุคฺคณฺหาเปตฺวา “อิมํ คาทํ รณฺโณ
โกชนเวลายะเว วเทยฺยาสี, อิมินา จ
อุปายะน โภชนํ ปริหาเปยฺยาสี”ติ
อุปายํ อัจฺจิกฺขี. โส ตถา อกาสิ.
ราชา อปฺเรน สมเยน นาฬิโกทน-
ปรมตาย สณฺนิจฺโต สลฺลหฺกฺขสโร
สุขปุปฺตโต สตุถริ อุปฺปนฺนวิสุสาโส

โปรดให้อุตตรมาณพเรียนไว้ ทรงแนะ
อุบายว่า “ในเวลาพระราชาสวยนั้นแล
พึงกล่าวคาถานี้, ด้วยอุบายนี้ พึงให้
พระราชาลดอาหารลงได้”. เขาได้ทำ
เช่นนั้น. สมัยต่อมา เพราะเสวยพระ-
กระยาหารสูงสุดทะนานหนึ่ง พระราชา
ทรงกระปรี้กระเปร่า เบาพระสรีระ
ทรงเกษมสำราญ คั่นเคยพระศาสดา

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตุดาห์ อสทิสทาน์ ปวตเตสิ. ยังอสทิสทาน์ให้เป็นไปถึง ๗ วัน. เพราะ
ทานานุโมทนา ย สมฺปตฺตมหาชโน อนุโมทนาทาน มหาชนที่มาชุมนุมกัน
มหนต์ วิเสส ปาปฺณีติ. ต่างบรรลุลุณวิเศษใหญ่ ดังนี้แล.

ปเสนทิโกศลราชวตฺถุ จตฺตถ์.

เรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศล ที่ ๔ จบ.

๕. ฐานุสามเณรวตฺถุ

๓๒๖. อิทํ ปุเร จิตฺตมจาริ จาริกํ
เยนิจฺฉกํ ยตฺถกามํ ยถาสุขํ
ตทชฺชหํ นิคฺคหิสฺสามิ โยนิสฺโส
หตฺถิ ปภินฺนมิว องฺกุสคฺคาโห.

๕. เรื่องฐานุสามเณร

๓๒๖. เมื่อก่อน จิตนี้ เทียวจาริกไปตาม
อาการที่ปรารถนา ตามอารมณ์-
ใคร่ ตามความสบาย วันนี้ เรา
จักข่มมัน โดยอุบายแยบคาย
ประหนึ่งนายควาญช้าง ข่มช้าง
ตัวข่มมัน ฉะนั้น.

๕. สามเณรทฤ

อิหฺมํ ปุเรติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
 สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต สานฺุ นาม
 สามเณรํ อารพฺภา กเถสิ.

โส กิร เอกิสฺสา อุปาสิกาย
 เอกปุตฺตโก อโหสิ. อถ นํ सा
 ทหฺรกาเลเยว ปพฺพาเชสิ. โส
 ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย สีลวา อโหสิ
 วตฺตสมฺปนฺโน, อจฺริยฺปชฺฌาย-
 อากนฺตุกานํ วตฺตํ กตฺเมว โหติ,
 มาสสฺส อฏฺฐ ทิวเส ปาโต วฏฺจาย
 อุทกฺมาลเก อุทกํ อุฏฺฐเปตฺวา
 ฌมฺมสฺสวานคฺคํ สมฺมชฺชิตฺวา ทีปํ
 ชาเลตฺวา มรฺุสเรน ฌมฺมสฺสวานํ
 โฆเสติ. ภิกฺขุ ตสฺส ถามํ ฌตฺวา
 “ปทฺภาณํ ภณฺ สามเณรํ”ติ
 อชฺเฌสนฺหฺติ. โส “มยฺหํ ทพฺยํ
 วาโต วา รุชฺชติ, กาโส วา
 พาทตี”ติ กิณฺุจि ปจฺจอาหารํ อกตฺวา
 ฌมฺมาสนํ อภิรฺุหิตฺวา อากาสคฺงคฺ
 โอตาเรนฺโต วิย ปทฺภาณํ วตฺวา
 โอตฺรนฺโต “มยฺหํ มาตาปิตฺุณํ อิมสฺมิ

๕. เรื่องสามเณร

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตวัน
 ทรงปรารภสามเณรชื่อसानุ ตรัส
 พระธรรมเทศานี้ว่า **เมื่อก่อน** จิตนี้
เที่ยวจาริกไป เป็นต้น.

ทราบว่า สามเณรนั้น เป็น
 ลูกชายคนเดียวของอุบาสิกาคคนหนึ่ง.
 ครั้งนั้น เวลายังเล็ก อุบาสิกานั้นก็ให้
 เขาบรรพชา. ตั้งแต่บวช เขาก็มีศีล
 มีวัตรปฏิบัติสมบูรณ์, ทำวัตรแก่อาจารย์
 อุปัชฌาย์และภิกษุจรรยาเสมอๆ, ในวันที่
 ๘ แห่งเดือน เขาต้องลุกเข้าตฺรู. ตักน้ำ
 ใส่โรงน้ำ บัดกวาดโรงฟังธรรม จุด
 ประทีปประกาศการฟังธรรม ด้วยเสียง
 อย่างไพเราะ. พวกภิกษุก็ทราบว่า
 เขามีเรี่ยวแรง นิมนต์ว่า “กล่าวบท
 ภาณะเถิด สามเณร”. เขาไม่อิดเอื้อน
 ไร ๆ ว่า “ลมเสียดแทงหัวใจผม, หรือ
 โรคไอบีียดเบียน” ขึ้นธรรมาสน์
 กล่าวบทภาณะ เหมือนทำฝนในอากาศ
 ให้ตกลง เมื่อจะลงก็กล่าวว่า “ข้าพเจ้า
 อุทิศผลบุญในการกล่าวสวดนี้ ให้มารดา
 บิดาของข้าพเจ้า”. พวกมนุษย์ไม่

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภณเว ปตฺตี ทมมี”ติ วทติ. ตสฺส
 มนุสฺสา มาตาปิตูนํ ปตฺติยา
 ทินฺนภาวํ น ชานนฺติ.

อนนฺตรตตภาเว ปนสฺส มาตา
 ยกฺขิณี หุตฺวา นิพฺพตฺติ. สา
 เทวตาหิ สทฺธิ อากนฺตฺวา ฐมฺมํ
 สุตฺวา สามเณเรณ ทินฺนํ ปตฺตี
 อนฺุโมทมาณา “อนฺุโมทามิ ตาตา”ติ
 วทติ. สีลสมฺปนฺนา จ นาม
 ภิกฺขุ สเทวกสฺส โลกสฺส ปิยา
 โหนฺติ. ตสฺมา สามเณเร เทวตา
 สลชฺชา สคารวา มหาพฺรหฺมานํ วย
 อคฺคิขนฺธํ วย จ ตํ มณฺเฑนฺติ,
 สามเณเร คารเวณ ตณฺจ ยกฺขิณี
 ครุํ กตฺวา ปสฺสนฺติ. ฐมฺมสฺสวาน-
 ยกฺขสมมาคมาทิสฺสุ “सानฺุมาตา”ติ
 ยกฺขินิยา อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ
 อคฺคปิณฺฑํ เทนฺติ, มหฺเสกฺขาปิ
 ยกฺขา ตํ ทิสฺวา มคฺคา โอกกมฺนฺติ,
 อาสนา วุฏฺจหนฺติ.

อถ โส สามเณโร วุฑฺฒิมนฺวาย
 ปรีปกฺกิทฺริโย อนภิริติยา ปิพิโต

ทราบว่า เชออุทิสผลบุญให้มารดาบิดา.

ก็ ในการเรียงลำดับอรรถภาพ มารดา
 สามเณรนั้น เกิดเป็นยักษิณี. นางมา
 พร้อมเหล่าเทวดา พังกรรม เมื่อ
 อนฺุโมทนาผลบุญ ที่สามเณรอุทิสให้
 กล่าวว่า “ฉันอนฺุโมทนา พ่อ”. ก็ภิกษุ
 ชื่อว่าสมบุรณด้วยศีล เป็นที่รักของ
 ชาวโลก พร้อมทั้งเทวโลก. เพราะฉะนั้น
 พวกเทวดาที่มีความละเอียด เคารพ
 สามเณร จึงสำคัญเธอประหนึ่งมหา-
 พรหมและกองเพลิง, เพราะเคารพ
 สามเณร จึงเห็นนางยักษิณีนั้นเป็นที่
 เคารพด้วย. สมัยพังกรรมและยักษ์
 ประชุมกันเป็นต้น พวกอมนุษย์ คิดว่า
 “มารดาสามเณรसानฺุ” จึงจัดอาสนะ
 น้ำ อาหารอย่างดี ให้นางยักษิณี,
 พวกยักษ์แม้ผู้สูงศักดิ์ พบนาง ก็หลีก
 ทางให้, ลุกจากอาสนะ.

ต่อมา สามเณรนั้นเจริญวัย มี
 อินทรีย์แก่กล้า ถูกความไม่ยินดีบีบคั้น

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อนภีรดี วิโนเทตุ อสกุโกนโต
 ปรุพุกเกสนโข กิลิฏจนิวาสนปารุปโน
 กสฺสจิจิ อนาคตาโรเจตวา ปตฺตจิวรมาทาย
 เอกโกว มาตุ ฆริ อคมาสิ.
 อุปาสิกา ปุตฺตํ ทิสฺวา วนทิตฺวา
 อาห “ตาท ตฺวํ ปุพฺเพ อัจฉริย-
 ปชฺชมาเยหิ วา ทหรสามณฺเณเรหิ วา
 สทฺธิ อิทาคจฺฉสิ, กสฺมา เอกโกวาสิ
 อชฺชมากโต”ติ. โส อุกฺกณฺจิตภาวํ
 อาโรเจสิ. สทฺธา อุปาสิกา
 นานปฺปการเณ ฆราวาเส อาทินวํ
 ทสฺเสตฺวา ปุตฺตํ โกวทมานาปิ
 สณฺญาเปตฺตุ อสกุโกนฺตี “อปฺเปว
 นาม อตฺตโน ฐมฺมตายปิ
 สลฺลกุเขยฺยา”ติ. อนฺนุโยเชตฺวา “ติฏฺฐ
 ตาท, ยาว เต ยาคฺกุฏตฺตํ สมฺปาเทมิ,
 ยาคฺุ ปิวิตฺวา กตฺมตฺตกิจฺจสฺส เต
 มนาปานิ วตฺถานิ นีหริตฺวา
 ทสฺสามิ”ติ. วตฺวา อาสนํ
 ปณฺญาเปตฺวา ว อทาสิ. นิสฺสิทิ
 สามณฺเณโร.

อุปาสิกา มุหฺตฺเตเนว ยาคฺุชชกํ เพียงครูเดียว อุปาสิกา ก็จัดแจงยาและ
 สมฺปาเทตฺวา อทาสิ. อถ สา ของเคี้ยวเสร็จ นำไปถวาย. ครานั้น

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ภตฺตํ สมปาเทสฺสามิ”ติ อวิทุเร
 นิสินฺหา ตณฺฑุเล โธวติ. ตสฺมี
 สมเย สา ยกฺขิณี “กหํ นุ โข
 สามเณโร, กจฺจิ ภิกฺขุหารํ ลภติ,
 โน”ติ อวชฺชมานา ตสฺส วิพฺภมิตฺต-
 กามตาย นิสินฺหาว่า จตฺวา “มา
 เหว โส เม เทวตานํ อนฺตเร ลชฺชํ
 อปฺปาเทยฺย, คจฺฉามิสฺส วิพฺภมเน
 อนฺตรายํ กริสฺสามิ”ติ อาคณฺตฺวา
 ตสฺส สรีเร อธิมุจฺจิตฺวา คีวํ
 ปรีวตฺเตตฺวา ภูมียํ ปาเตสิ. โส
 อกฺขีหิ ปรีวตฺเตหิ เขเพน
 ปคฺฉมรฺนฺเตน ภูมียํ วิปฺพนฺทติ.
 อฺปาสิกา ปุตฺตสฺส ตํ วิปฺปการํ
 ทิสฺวา เวเคนาคณฺตฺวา ปุตฺตํ
 อาสิงฺกิตฺวา อรุสฺสุ นิปชฺชาเปสิ.
 สกฺลคามวาสีโน อาคณฺตฺวา
 พลิกฺมมาทีนึ กริสฺสุ.

อฺปาสิกา ปน ปรีเทวมานา อีมา
 คาถา อภาสิ

“จาตฺตทฺทสึ ปณฺจทสึ
 ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมึ
 ปาริหารียปกฺขณฺจ

อฺปาสิกา นั้น คิดว่า “จักหุงข้าว”
 จึงนั่งข้าวสาร ไม่ไกล. สมัยนั้น
 นางยักษิณีนั้นใคร่ครวญว่า “สามเณร
 อยู่ไหนหนอ ได้ภิกษาหารหรือยัง”
 ทราบว่าเธอนั่งอยากจะสึก จึงคิดว่า
 “เธออย่ายังความละเอียดให้เกิดขึ้นแก่เรา
 ในระหว่างพวกเทวดาเลย, เราจะไป
 ทำอันตรายในการสึกของเธอ” มาถึง
 ร่างสามเณรนั้น บิดคอให้ล้มลงเหนือ
 ภาคพื้น. เธอตาเหลือก น้ำลายไหล
 ดิ้นทุรนทุรายบนภาคพื้น. อฺปาสิกา
 เห็นอาการแปลกนั้นของบุตร รีบมา
 ช้อนบุตรให้นอนหนุนตัก. ชาวบ้าน
 ทุก ๆ คนมา ต่างทำการเช่นสรวงมี
 ทำบุญ อุทิศเป็นต้น.

ส่วนอฺปาสิกา คร่ำครวญ กล่าวคาถา
 เหล่านี้ว่า

“ข้าพเจ้าฟังคำพระอรหันต์ว่า ‘พวก
 ยักษ์ ไม่เล่นกับเหล่าชน ผู้รักษา
 อุโบสถครบองค์ ๘ ทุก ๆ ดิถี ๑๔ คำ

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อฏฺฐจฺจนฺตสฺส มาคตํ
 อุโปสถํ อุปวสนฺตํ
 พุรฺหมจฺริยํ จรฺนฺตํ เย
 น เตหิ ยกฺขา กิพฺนฺตํ
 อิติ เม อรหฺตํ สุตํ
 สาทาณี อชฺช ปสฺสामी
 ยกฺขา กิพฺนฺตํ สามณฺนา”ติ.

สา อุปาสิกาย วจนํ สุตฺวา

“จาตุทฺทสึ ปณฺจทสึ
 ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมฺหิ
 ปาริหาริยปกฺขณฺจ
 อฏฺฐจฺจนฺตสฺส มาคตํ
 อุโปสถํ อุปวสนฺตํ
 พุรฺหมจฺริยํ จรฺนฺตํ เย
 น เตหิ ยกฺขา กิพฺนฺตํ
 สาหุ เต อรหฺตํ สุตฺนํ”ติ

วตฺวา อ่าห

“สามฺนํ ปพฺพุทฺธํ วชฺชชาหิ
 ยกฺขานํ วจนํ อิทํ
 ‘มากาสิ ปาปกํ กมฺมํ
 อจฺวิ วา ยทิ วา รโห,

๑๕ คำ ดิถีที่ ๘ แห่งบักข์และ
 ปาริหาริยบักข์ ประพฤติพรหมจรรย์
 อยู่’, วันนี้ ข้าพเจ้านั้นเห็นเด็ยวนี้
 เอง พวกบักข์ เล่นกับสามเณร-
 สามเณร”.

นางยักษิณีนั้น พึงคำอุบาสิกาจึงกล่าว
ว่า

“ท่านพึงคำพระอรหันต์ ถูกต้องแล้ว
 ว่า ‘พวกบักข์ ไม่เล่นกับเหล่าชนผู้
 รักษาอุโบสถครบองค์ ๘ ทุก ๆ ดิถี
 ๑๔ คำ ๑๕ คำ ๘ คำ แห่งบักข์และ
 ปาริหาริยบักข์ ประพฤติพรหมจรรย์
 อยู่”

กล่าวต่อไปอีกว่า

“ขอท่าน โปรดบอกคำพูดนี้ของบักข์
 กับสามเณรสามเณร ซึ่งรู้สึกตัวแล้วว่า
 ‘อย่าทำกรรมชั่ว ทั้งที่แจ้ง ที่ลับ,
 หากท่านจะทำกรรมชั่ว ก็ตาม

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบท.ป-ท.๗-๒๔

สเจ ตฺวํ ปาปกํ กมฺมํ
 กริสฺสสิ กโรสิ วา
 น เต ทุกฺขา ปโมกฺขตฺถิ
 อุปฺปิตฺตวาปิ ปลาโยโต”ติ.

“เอวํ ปาปกมฺมํ กตฺวา สกฺุณฺสฺส
 วย อุปฺปิตฺตวา ปลาโยโตปิ เต
 โมกฺโข นตฺถิ”ติ วตฺวา สา ยกฺุชฺฉิ
 สามเณรํ มุญฺจิ. โส อกฺุชฺฉิ
 อุมฺมิเลตฺตวา มาตริํ เกเส วิกฺุทฺติยนฺตํ
 อสฺสสนฺตํ โรทฺมานํ สกฺลคามาวาสโน
 จ สนฺนิปฺตเต ทิสฺวา อตฺตโน
 ยกฺุเชน คหิตฺถาวํ อชานนฺโต “อหํ
 ปุพฺเพ ปิเจ นิสฺสีทึ, มาตา เม
 อวิทฺุเร นิสฺสีทิตฺตวา ตณฺหฺทุเล โธวิ,
 อิทานิ ปนฺมฺหิ ภูมฺยํ นิปนฺโน,
 กิณฺหฺ ไซ เอตฺนฺ”ติ นิปนฺนโก ว
 มาตริํ อาท

“มตํ วา อมฺม โรทฺนตฺติ
 โย วา ชิวํ น ทิสฺสติ
 ชิวนฺตํ อมฺม ปสฺสสนฺตํ
 กสฺมา มํ อมฺม โรทฺสี”ติ.

กำลังทำ ก็ตาม ท่านถึงเหาะหนีไป
 ก็พ้นทุกขไม่ได้”.

นางยักษิณีนั่น กล่าวว่า “ถึง
 ท่านทำกรรมชั่วอย่างนี้ เหาะหนีไป ดุจนก
 ก็ไม่พ้น” ปล่อยสามเณรแล้ว. สามเณร
 นั้น ลืมตา มองเห็นมารดาสยายผม
 ร้องไห้สะอึกสะอื้น และชาวบ้านชุมนุม
 กัน ไม่ทราบว่ายักษิณีนั่น นึกสงสัยว่า
 “เมื่อก่อน เรานั่งบนตั่ง แม่ของเรา
 นั่งชาวข้าวสารไม่ไกล แต่เดี๋ยวนี้ เรา
 นอนบนพื้น เรื่องอะไรกันนี้” นอน
 กล่าวกับมารดานั่นแล้วว่า

“โยมแม่ พวกชน มักร้องให้ถึงคน
 ซึ่งตายจากไป หรือมีชีวิตรอยู่ ไคร ๆ
 ไม่ค่อยเห็น โยมแม่ ท่านเห็นฉันยังมี
 ชีวิตรอยู่ ไฉน จึงร้องให้ถึงเล่า
 โยมแม่”.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อดสุสา มาตา วัตตุกาม-
 กิเลสกาเม ปหาย ปพฺพชิตฺตสฺส ปุณ
 วิพฺภมตฺถํ อากมเน อาทิณฺวํ ทสฺเสนฺตํ
 อาน

“มตํ วา ปุตุต โรทนต์
 โย วา ชีวํ น ทิสฺสติ
 โย จ กามे จชิตฺวาน
 ปุณฺราวตฺตเต อิท
 ตํ วาปี ปุตุต โรทนต์
 ปุณ ชีวํ มโต หิ โส”ติ.

เอวญฺจ ปน วตฺวา ฆราวาสํ
 กุกฺกุลสทิสญฺเจว นรกสทิสญฺจ กตฺวา
 ฆราวาเส อาทิณฺวํ ทสฺเสนฺตํ ปุณ
 อาน

“กุกฺกุลา อุกฺกโต ตาต
 กุกฺกุลํ ปตฺติตฺตมิจฺฉสิ
 นรกา อุกฺกโต ตาต
 นรกํ ปตฺติตฺตมิจฺฉสิ”ติ.

อถ นํ “ปุตุต ภาทํ ตว โหตุ,
 มยฺมฺปน ‘อัย โน ปุตุตโก
 ทฺยฺหมานเคหา ภาณฺทํ วย นีหริตฺวา

ครานั้น มารดาเมื่อแสดงโทษใน
 การที่คนละวัตตุกามและกิเลสกาเมบวช
 แล้วมาเพื่อสัก ให้เธอฟัง จึงกล่าวว่า

“ลูก พวกชน มักร้องให้ถึงคนที่
 ตายจากไป หรือมีชีวิตอยู่ ไม่มีใคร
 เห็น ลูก พวกชนก็ร้องให้ถึงบุคคล
 ผู้ละกามเวียนกลับมา ในกามนี้อีก
 เพราะเขาถึงมีชีวิตอยู่ ก็เหมือนกับ
 ตายไปแล้วอีก”.

ก็แล นาง ครั้นกล่าวเช่นนี้แล้ว
 เมื่อแสดงโทษการครองเรือน ทำการอยู่
 ครองเรือนให้เสมือนเถาริ่งและเหว จึง
 กล่าวอีกว่า

“พ่อ ดิฉัน ยก(พ่อ) พันเถาริ่งแล้ว
 ยังปรารถนาตกลงไปสู่เถาริ่งอีก พ่อ
 ดิฉัน ยก(พ่อ) ขึ้นจากเหวแล้ว ยัง
 ต้องการตกลงเหว อีก”.

ต่อมา เพื่อจะแสดงว่า “ลูก
 ความเจริญ จะมีแก่ลูก ฉะนั้นจะปรับทุกข์
 กับใครเล่า จะให้ใครช่วยคิดเนื้อความนี้

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พุทธศาสนา ปุพพิโต,^๑ ฆราวาส
 ปุณ ทยหิตุ อิจฉติ อภิชาวถ
 ปริตตายถ โน'ติ อิมมตถ กสฺส
 อชฺชฌาปยาม, กํ นิชฺชฌาปยามา'ติ
 ทีเปตุ อิม คาทมาห

ว่า ‘บุตรน้อย นี้ เรานำไปให้บวช
 ในพุทธศาสนา ประหนึ่งนำสิ่งของออก
 จากเรือนที่ถูกไฟไหม้ ยังต้องการ
 ร่มร้อนในการครองเรือนอีก ขอพวกท่าน
 จงช่วยวิ่งเต้น ช่วยต้านทานแก่ข้าพเจ้า
 ด้วยเถิด’ นางจึงกล่าวคาถานี้ว่า

“อภิชาวถ ภทฺทนฺเต
 กสฺส อชฺชฌาปยาม เส
 อาทิตฺตา นิหฺมฺภณฺทํ
 ปุณ ทยหิตุมิจฺฉสิ”ติ.

“ขอพวกท่าน จงช่วยวิ่งเต้น ความ
 เจริญจงมีแก่ท่าน ข้าพเจ้าจะปรับ-
 ทุกข์กับใครเล่า ท่านเป็นคุณภักทชะ
 ที่เขานำออกจากเรือนไฟไหม้ ยัง
 ต้องการถูกไฟไหม้อีกหรือ”.

โส มาตริ กถณฺติยา
 สลฺลภฺเขตฺวา “นตฺถิ มยฺหํ คิหิภาเวน
 อตฺถิ”ติ อาห. อถสฺส มาตา
 “สาธฺ ตาตา”ติ ตฺฐจฺหา ปณฺีตโมชนํ
 โภเชตฺวา “กตฺิวสฺโสสิ ตาตา”ติ
 ปุจฺฉิตฺวา ปุณฺณวสฺสภาวํ ฌตฺวา
 ติจิวโร ปฏฺิยาเทสิ. โส ปรีปฺุณฺณ-
 ปตฺตจิวโร อุปสมฺบพฺทํ ลภฺิ.

เมื่อมารดากล่าว สามเณรนั้น
 กำหนดได้จึงกล่าวว่า “ฉันไม่ต้องการ
 เป็นภกษัต” ครานั้น มารดาเธอ
 กล่าวว่า “ดีละ พ่อ” ดีใจให้สามเณร
 ฉันอาหารอย่างดี ถาว่า “พ่อ อายุ
 เท่าไร” ทราบว่าเธอมีอายุครบบวช
 จึงจัดแจงไตรจีวรถวาย. เธอมีบาตร
 จีวรครบ ได้อุปสมบทแล้ว.

^๑ ปุพพิชาปีโตติ ยุคตฺตร.

อถุส อจิรูปสมุปนุสนุส สตุถา
 จิตตนิคฺคเห อสุสาหิ ชเนนโต “จิตตํ
 นามเต นานารมฺมณฺสุ ทิมฺรตฺตํ
 จาริกํ จริ, ตํ อนิคฺคณฺหนตฺตสฺส
 โสตุถิภาโว นาม นตฺติ, ตสฺมา
 องฺกุเสน มตฺตหตฺติโน วยิ จิตฺตสฺส
 นิคฺคณฺหนเน โยโค กรณฺนิโย”ติ วตฺวา
 อิมิ คาทมาห

ต่อมา พระศาสดาเมื่อจะทรงทำให้เธอ
 ซึ่งบวชไม่นาน เกิดความพยายามข่มจิต
 จึงตรัสว่า “ธรรมดาว่าจิตนั้น มักจาริก
 ไปในอารมณ์ต่าง ๆ ตลอดกาลนาน
 คนไม่ข่มจิตนั้น ไม่มีความสวัสดิ์ดี, เพราะ
 ฉะนั้น คนควรทำความเพียรในการข่มจิต
 ประหนึ่งนายหัตถาจารย์ พยายามใช้
 ตะขอข่มช้างตัวซบมัน ฉะนั้น” ตรัส
 พระคาถานี้ว่า

๓๒๖. “อิทํ ปุเร จิตฺตมจาริ จาริกํ
 เยนิจฺจกํ ยตฺถกามํ ยถาสุขํ
 ตทชฺชหิ นิคฺคหิสฺสามิ โยนิสฺโส
 หตฺถิ ปภินฺนมิว องฺกุสคฺคาโห”ติ.

๓๒๖. “เมื่อก่อน จิตนี้ เทียวจาริกไปตาม
 อากาโรที่ปรารถนา ตามอารมณ์
 ไคร่ ตามความสบาย วันนี้ เรา
 จักข่มมัน โดยอุบายแยบคาย
 ประหนึ่งนายควาญช้าง ข่มช้าง
 ตัวซบมัน ฉะนั้น”.

ตสฺสตุถโถ อิทํ จิตตํ นาม
 อิตโต ปุเร รูปาทีสุ อารมฺมณฺสุ
 รากาทีนํ เยน อากาเรน อิจฺจติ
 ตสฺส วเสน เยนิจฺจกํ ยตฺถเวสฺส
 กาโม อูปฺปชฺชติ ตสฺส วเสน
 ยตฺถกามํ ยถา วิจฺรนฺตสฺส สุขํ โหติ
 ตเถว วิจฺรณฺโต ยถาสุขํ ทิมฺรตฺตํ
 จาริกํ จริ, ตํ อชฺช อหิ ปภินฺนํ

พระคาถานั้น มีใจความดังนี้ว่า
 ก่อนนี้ ชื่อว่า จิตนี้ เทียวจาริกไปตาม
 อารมณ์ มีรูปเป็นต้น ยาวนาน ชื่อว่า
 ตามอาการปรารถนา ด้วยอำนาจอาการ
 แห่งราคะเป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุปรารถนา
 ชื่อว่าตามอารมณ์ไคร่ ด้วยอำนาจ
 อารมณ์เป็นที่ทำให้จิตนั้นเกิดความไคร่
 ชื่อว่า ตามสบาย เพราะเทียวไปด้วย

คุณกนก ยะธรรมา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มตตัม หตถิ หตถาจริยสงฆาโต. เจโก
องกุสคคาโห องกุเสน วีย โยนิโส
มนสิกาเรน นิคคณหิสสามิ นาสุส
วิตักกมิตฺตํ ทสฺสามีติ.

เทศนาवासเน สานุณา สทุธิ
ธมฺมสฺสวานาย อุปสงฺกมฺนฺตานํ พหุณํ
เทวตานํ ธมฺมาภิสมโย อโหสิ. โส
จายสฺมา เตปิฏกํ พุทฺธวจนํ
อุคฺคณฺหิตฺวา มหาธมฺมกถิกโก หุตฺวา
วิสฺวสฺสสฺตํ จตฺวา สกฺลชมฺพุทฺธิป
สงฺโฆภตฺวา ปรีนิพฺพายีติ.

सानุสามเณรวตฺถุ ปณฺจมํ.

อาการที่เมื่อจิตนั้นเที่ยวไป ความสุข
ย่อมมี, วันนี้ เราจักข่มจิต ด้วยการทำให้
ไว้ในใจโดยอุบายแยบคาย คือ ไม่ยอม
ให้มันก้าวล่วง ประหนึ่งบุรุษถือขอ
ผู้ฉลาด คือ นายหัตถาจารย์ใช้ตะขอ
ข่มข้าง ตัวข่มมัน คือ ตกมัน ฉะนั้น.

เวลาจบเทศนา เทวดาจำนวนมาก
ซึ่งเข้าไปเพื่อสดับธรรม พร้อมพระสานุ
ได้ตรัสธรรม. ก็ ท่านผู้มีอายุนั้น
เรียนพระพุทฺธพจน์ คือ พระไตรปิฎก
แล้ว เป็นธรรมกถิก ผู้เชี่ยวชาญ
ดำรงชีวิตอยู่ถึง ๑๒๐ ปี ทำมธุทวิป
ทั้งสิ้นให้ระฉ่อน แล้วปรีนิพพาน.

เรื่องसानุสามเณร ที่ ๕ จบ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทฺธบูชา

๖. ปาเวรกहतฤตฤ

๓๒๗. อปฺปมาทรรตา โหถ
สจิตฺตมนุรกุขถ
ทุกฺคา อุทฺธรรถตฺตานํ
ปงฺเก สนฺโนว กุณฺชโร.

๖. เรื่องช้างชื่อปาเวรกะ

๓๒๗. พวกท่าน จงยินดีความไม่ประมาท
รักษาจิตของตน ถอนตนขึ้นจาก
หล่ม ประหนึ่งช้างจมในเปือกตม
ถอนตนขึ้นได้ ฉะนั้น.

๖. ปาเวรกहतฺถิตฺตฺตฺ

อปฺปมาทฺรตาติ อิมํ ธมฺมทฺสเน
 สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต โกสฺสรณฺโณ
 ปาเวรกนฺนาม หตฺถิ อารพฺภ กเถสิ.

โส กิร หตฺถิ ตฺรณฺกาล
 มหาพลฺ หุตฺวา อปฺเรน . สมเยน
 ชฺราวาตเวคพฺภาหโต เอกํ มหนฺตํ สรํ
 โอรุหฺ กเล ลคฺคิตฺวา อุตฺตริตฺ
 นาสกฺขิ. มหาชนฺ ตํ ทิสฺวา
 “เอวรฺอุปฺปี นาม หตฺถิ อิมํ
 ทฺพฺพลาภํ ปตฺโต”ติ กถํ สมฺภูจาเปสิ.
 ราชฺา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา หตฺถาจรียํ
 อาณาเปสิ “คจฺฉ, ตํ หตฺถิ กเลโต
 อุตฺตราหิ”ติ. โส คนฺตฺวา ตสฺมี
 จาเน สงฺคามสีลํ ทสฺเสตฺวา
 สงฺคามภริ อากฺโฆาเปสิ. มานชาติโก
 หตฺถิ เวเคนฺนุจาย ณฑเล ปติฏฺฐหิ.
 ภิกฺขุ ตํ ทิสฺวา สตุถฺ อารโจะสฺ.

สตุถา “เตน ตาว ภิกฺขเว หตฺถินา
 ปกฺติปฺงกทฺคฺคโต อตฺตา อุตฺโต,
 ตฺเมห ปน กิเลสทฺคฺเค ปกฺขนฺตา,

๖. เรื่องช้างชื่อปาเวรกะ

พระศาสดาประทับ ณ พระเชตวัน
 ทรงปรารภช้างพระเจ้าโกศล ชื่อปาเวรกะ
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า ยินดีความไม่
 ประมาท เป็นต้น.

ทราบว่า เวลาหนุ่ม ช้างนั้น มี
 พลังกำลังมาก ต่อมา ถูกกำลังแห่งลม
 ซึ่งเกิดเพราะชราตัดรอน ลงสระใหญ่
 สระหนึ่ง ติดหล่ม ไม่สามารถถอยขึ้นได้.
 มหาชนเห็นช้างนั้น จึงพูดคุยกันว่า
 “ช้างชื่อแม่เช่นนี้ ถึงทุพพลภาพ นี้ได้”.
 พระราชาทรงสดับเรื่องนั้น จึงสั่ง
 นายความช้างไป พลาจรับสั่งว่า “เธอ
 จงไปยกช้างนั้นขึ้นจากหล่ม”. เขาไป
 แสดงการรบขึ้นที่นั่น ให้ตีกลองรบแล้ว.
 ช้างซึ่งมีเชื้อชาติสัตว์มีมานะ รีบลุกขึ้น
 ยืนบนบก. พวกภิกษุเห็นเหตุนี้จึง
 กราบทูลพระศาสดา.

พระศาสดาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 ตามปกติช้างนั้น ถอนตนจากหล่มคือ
 เปือกตม ได้ก่อน, ส่วนพวกเธอ

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสุมมา โยนิโส ปทหิตวา ตุมุหปี
 ตโต อุตตานัน อุตฺธรรถา”ติ วตฺวา
 อิมิ คากมาห

เล่นลงหล่มคือกิเลส เพราะฉะนั้น
 พวกเธอจงตั้ง(ความเพียร) โดยอุบาย
 แยกกาย ถอนตนจากหล่มคือกิเลสนั้น
 เกิด” ตรัสพระคาถานี้ว่า

๓๒๗. “อุปฺปมาทรตา โหถ
 สจิตฺตมนุรฺกขถ
 ทุกฺคา อุตฺธรรถุตฺตานัน
 ปงฺเก สนฺโนว กุณฺชโร”ติ.

๓๒๗. “พวกท่าน จงยินดีความไม่ประ-
 มาท รักษาจิตของตน ถอนตน
 ขึ้นจากหล่ม ประหนึ่งช้างจมใน
 เปือกตม ถอนตนขึ้นได้ ฉะนั้น”.

ตตถ อุปฺปมาทรตาทิ สติยา
 อวิปฺปวาเส อภีรตา โหถ. สจิตฺตนฺติ
 รุปาทีสุ อารมฺมณฺเส อุตฺตโน จิตฺตํ,
 ยถา วีตีกุम्मํ น กโรติ, เอวํ รกฺขถ.
 สนฺโนติ ยถา โส ปงฺเก สนฺโน
 กุณฺชโร หตฺถเหหิ จ ปาเทหิ จ
 วายามิ กตฺวา ปงฺกโต อุตฺตานัน
 อุตฺธรริตฺวา ถเล ปติฏฺฐจฺโต, เอวํ
 ตุมุหปี กิเลสทุกฺคโต อุตฺตานัน อุตฺธรรถ
 นิพฺพานถเล ปติฏฺฐจาเปถาติ อตฺถโถ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ยินดี
 ความไม่ประมาท ความว่า พวกท่าน
 จงยินดีอยู่ไม่พลอสติ. คำว่า จิตตนเอง
 ความว่า จงรักษาจิตของตนในอารมณ์
 มีรูปเป็นต้น โดยอาการที่มันทำการ
 ก้าวล่วงไม่ได้. คำว่า จมลงแล้ว
 ความว่า แม้พวกท่าน จงถอนตนจาก
 หล่มคือกิเลส คือทำตนให้อยู่บนบกคือ
 พระนิพพาน ประหนึ่ง ช้างนั้นจม
 ในเปือกตม พยายามใช้เท้าหน้าเท้าหลัง
 ถอนตนพ้นจากเปือกตม ยืนบนบก
 ฉะนั้น.

ธรรมบท.ป.๓.๗-๒๔

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทสนาวสาเน ภิกขุ อรหตฺตผล เวลาจบเทศนา พวกภิกษุตั้งอยู่
 ปติฏฺฐหีสฺสูติ. ในอรหัตผล ดังนี้แล.

ปาเวรกเหตุฉฺวตฺตฺถุ ฉมฺมจฺ. เรื่องช้างชื่อปาเวรกะ ที่ ๖ จบ.

๗. สมุพหุลภิกขุวตถุ

๓๒๘. สเจ ลภถ นิปกํ สหายํ
สทุธิจรัม สาทูวิหาริธิรัม
อภิกุยุย สพพานิ ปริสสุยานิ
จเรยย เตนตตมโน สติมา

๓๒๙. โน เจ ลภถ นิปกํ สหายํ
สทุธิจรัม สาทูวิหาริธิรัม
ราชาว รฎุจํ วิชิตํ ปหาย
เอโก จเร มาตงฺครณฺเวยว นาโค

๓๓๐. เอกสุส จริตํ เสยฺโย
นตฺถิ พาลे สหายตา
เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา
อปฺโปสุสุกโก มาตงฺครณฺเวยว
นาโค.

๘. เรื่องภิกษุหลายรูป

๓๒๘. ถ้าบุคคลได้เพื่อนมีปัญญารักษาคำ
มีธรรมเครื่องอยู่ดี เป็นนักปราชญ์
เที่ยวไปร่วมกัน เขากำจัดอันตราย
ทุกอย่างเสีย ใจดี มีสติ เที่ยวไป
กับเพื่อนนั้น

๓๒๙. หากไม่ได้เพื่อน มีปัญญารักษาคำ
มีธรรมเครื่องอยู่ดี เป็นนักปราชญ์
เที่ยวร่วมกัน เขาก็ควรเที่ยวไป
คนเดียว ประหนึ่งพระราชาทรง
ละแ่วนแคว้นที่ชนะ เที่ยวไป(หรือ)
ประหนึ่งช้างชื่อมาตังคะ ละโขลง
เที่ยวไปในป่าตัวเดียว ฉะนั้น

๓๓๐. การเที่ยวไปคนเดียว ดีกว่า เพราะ
ความเป็นสหาย ในชนพาล ไม่มี
คนควรเที่ยวไปคนเดียว ประหนึ่ง
ช้างมาตังคะขวนขวายน้อย เที่ยว
ไปในป่า ฉะนั้น ทั้งไม่ควรทำ
บาปกรรม.

๗. สมุพหุตถิกขุวตถุ

สเจ ลเมถาติ อิมํ ฐมมเทสนํ
 สตุถา ปาโรเลยยกํ นิสฺสาย
 รกฺขิตวานสณฺฑเท วิหรนฺโต สมุพหุเล
 ธิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ. วตฺถุ
 ยมกาวคฺเค “ปเร จ น วิชานนฺติ”ติ
 คาถาวณฺณนายํ อาคตเมว. วุตฺตํ เหน้

ตถาคตสฺส ตตฺถ หตฺถินาเคน
 อุกฺกุจฺยมานสฺส วสนภาโว สกฺล-
 ชมฺพุทฺธิเป ปากโฏ อโหสิ. สาวตฺถิ-
 นครโต ‘อนาถปิณฺฑิโก วิสาขา
 มหาอุปาสิกา’ติ เอวมาทีนิ มหากุลานิ
 อานนฺทตฺเถรสฺส สาสนํ ปหิณฺโฬ
 “สตฺถารํ โน ฆนฺเต ทสฺเสถา”ติ.
 ทิสาวาสินฺปิ ปณฺจสตา ธิกฺขุ
 วุตฺถวสฺสา อานนฺทตฺเถรํ อุปสงฺกมิตฺวา
 “จิสฺสํ สฺตา โน อาวุโส อานนฺท
 ภาควโต สมฺมุขา ฐมฺมกถา, สาธฺ
 มยํ อาวุโส อานนฺท ลเมยฺยาม
 ภาควโต สมฺมุขา ฐมฺมกถํ สวานายา”ติ
 ยาจิสฺสุ.

๗. เรื่องภิกษุหลายรูป

พระศาสดา ทรงอาศัยช้างปารี-
 ไลยกะ ประทับ ณ ราวป่ารักชิตะ
 ทรงปรารภภิกษุหลายรูป ตรัสพระ-
 ธรรมเทศานี้ว่า ถ้าบุคคลได้ เป็นต้น.
 เรื่องมาในอรรถกถาคาถาในยมกวรรคว่า
 “ปเร จ น วิชานนฺติ” เป็นต้น.
 ความจริง ข้าพเจ้ากล่าวเรื่องนี้ไว้ว่า

การที่พญาช้างอุปัฏฐากพระตถา-
 คตอยู่ ณ ราวป่า นั้น ลือไปทั่วชมพูทวีป.
 ตระกูลใหญ่ อย่างนี้ คือ ท่านอนาถ-
 ปิณฺฑิกเศรษฐี นางมหาอุบาสิกาชื่อ
 วิสาขา เป็นต้น ส่งข่าวไปจากนคร
 สาวตฺถิ ถึงพระอานนทเถระ ใจความว่า
 “โปรดแสดงพระศาสดา กับพวกเราเถิด
 ท่านผู้เจริญ”. ภิกษุ แม้ชอบอยู่ตามทิศ
 ต่าง ๆ ๕๐๐ รูป ออกพรรษาแล้วเข้าไป
 หาพระอานนทเถระวิงวอนว่า “ท่าน
 พระอานนท นานแล้วพวกเราฟังธรรม-
 กถา เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาค
 ด้อย่างยิ่ง ท่านพระอานนท หากพวก-
 กระผมได้ฟังธรรมกถาเฉพาะพระพักตร์
 พระผู้มีพระภาคอีก”.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถโร เต ภิกษุ อาทาย ตตถ
คนุตวา “เตมาส อภิหาริโน
ตถาคตสฺส สนฺติภิ อุตฺตเกหิ ภิกษุหิ
สทุธิ อุตฺตงฺกมนํ อุตฺตตฺน”ติ
จินฺเตตฺวา เอกโกว สตุถารํ อุตฺตงฺกมิ.

ปาริเลยยโก ตํ ทิสฺวา ทณฺฑมาทาย
ปกฺขนฺทฺธิ. สตุถา โอลเกตฺวา
“อเปหิ ปาริเลยยก, มา นิวารยิ
พฺพุทฺฐปฏฺฐาโก เอโส”ติ อาห. โส
ตตฺถเวท ทณฺฑํ จตฺตเตตฺวา ปตฺตจิวร-
ปฏฺฐิคฺคหณํ อาปฺจุจฺฉิ. เถโร นาทาสิ.
นาโค “สเจ อุกฺคหิตวตฺโต ภาวิสฺสติ,
สตุถุ นิสีทนปาสาณผลเก อตฺตโน
ปรีกฺขารํ น จเปสฺสตี”ติ จินฺเตสิ.
เถโร ปตฺตจิวรํ ภูมียํ จเปสิ.
วตฺตสมฺปนฺนา หิ ครุณํ อาสเน วา
สยเน วา อตฺตโน ปรีกฺขารํ น
จเปนฺติ.

เถโร สตุถารํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ
นิสีทิ. สตุถา “เอกโก ว อากตฺตีสี”ติ
ปฺจุจฺฉิตฺวา ปณฺจสเตหิ ภิกษุหิ สทุธิ

พระเถระ พาพวกภิกษุเหล่านั้นไป
ราวป่ารักขิตะนั้นแล้ว คิดว่า “การจะ
เข้าไปสู่สำนักพระตถาคต ซึ่งชอบ
ประทับอยู่พระองค์เดียวตลอดไตรมาส
พร้อมภิกษุเหล่านี้ ไม่ควร” จึงเข้าไปเฝ้า
พระศาสดารูปเดียวเท่านั้น.

ข้างปารีไลยกะ พอเห็นพระเถระนั้น
จึงฉวยไม้ รุ่งเข้าไปหา. พระศาสดา
ทอดพระเนตรแล้ว ตรัสว่า “หลีกไปเถิด
ปารีไลยกะ อย่าห้ามเลย นั่นเป็นภิกษุ
อุปัฏฐากพระพุทธเจ้า”. ข้างนั้นทั้ง
ท่อนไม้ ณ ที่นั้นนั่นเอง ถ้ามเอื้อเพื่อ
ถึงการรับบาตรและจีวร. พระเถระไม่
ได้ให้. ข้างคิดว่า “ถ้าภิกษุนี้ จักเรียน
วัตรแล้วไซ้ร้ จักไม่วางบริหารตนเอง
บนแผ่นดินที่ประทับนั่งของพระศาสดา”.
พระเถระวางบาตรจีวรบนพื้นดิน. เป็น
ความจริง . พวกชนผู้สมบูรณ์ด้วยวัตร
จะไม่วางบริหารตนเองบนที่หนึ่ง หรือ
ที่นอนของครูทั้งหลาย.

พระเถระถวายบังคมพระศาสดา
แล้ว นั่ง ณ ที่เหมาะสม. พระบรม-
ศาสดา ตรัสถามว่า “เธอมารูปเดียว

๕

ธรรมบท.ป-ท.๗-๒๕

คุณกนก ยะสารวรรณ
สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาคตภาวํ สุตฺวา “กหิ ปเนเต”ติ
 วตฺวา “ตุมฺหากํ จิตฺตํ อชานนฺโต
 พหิ จเปตฺวา อาคโตมฺหิ”ติ วุตฺเต,
 “ปกฺโกสหาสิ เต”ติ อาห. เถโร
 ตถา อภาสิ. สตฺถา เตหิ สทฺธิ
 ปฏิสนฺถารํ กตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ
 “ภนฺเต ภควา พุทฺธสฺสุมฺมาโล เจว
 ขตฺตียสฺสุมฺมาโล จ, ตุมฺเหหิ เตมาสํ
 เอกเกหิ ติฏฺฐนฺเตหิ นิสิตฺนฺเตหิ จ
 ทฺกฺกํ กตํ, วตฺตปฏฺิวตฺตการโกปิ
 มุโขทกาทิตายโกปิ นาโหสิ มณฺเฒ”ติ
 วุตฺเต, “ภิกฺขเว ปาโรลเยยกหตฺตินา
 มยฺหํ สพฺพภิกฺขุจาณี กตานิ, เอวรูปิ
 หิ สหายํ ลภนฺเตน เอกโต วสิตุํ
 ยุตฺตํ, อลภนฺตสฺส เอกจาริกภาโว ว
 เสยฺโย”ติ วตฺวา นาควคฺเค อีมา
 คาถา อภาสิ

๓๒๘. “สเจ ลภถ นิปกํ สหายํ
 สทฺธิจรัํ สาธฺวิหาริธีรัํ

เท่านั้นหรือ” ทรงสดับว่ามาพร้อมกับ
 ภิกษุอีก ๕๐๐ รูป จึงตรัสว่า “ก็ภิกษุ
 เหล่านั้น อยู่ที่ไหน” เมื่อพระอานนท-
 เถระกราบทูลว่า “ข้าพระองค์ไม่รู้ถึง
 พระเหตุที่พระองค์ จึงพักไว้ภายนอก
 มาแล้ว” จึงตรัสว่า “เรียกพวกภิกษุ
 เหล่านั้นเข้ามาเถิด”. พระเถระได้ทำ
 ตามนั้น. พระศาสดาทรงปฏิสันถารกับ
 ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น เมื่อพวกภิกษุ
 เหล่านั้น กราบทูลว่า “พระเจ้าข้า
 พระผู้มีพระภาคเป็นพระพุทฺธเจ้าผู้
 ละเอียดอ่อน เป็นกษัตริย์ผู้ละเอียดอ่อน
 พระองค์ประทับยืนประทับนั่ง องค์เดียว
 ถึง ๓ เดือน ทรงทำสิ่งที่ทำได้ยาก เห็น
 จะไม่มีคนทำวัตรปฏิบัติ หรือถวาย
 น้ำล้างพระพักตร์เป็นต้น” จึงตรัสว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย ช้างปารีโลยกะ ทำกิจ
 ให้เราทุกอย่าง ความจริง คนเมื่อได้
 สหายเช่นนี้ ก็ควรอยู่ร่วมกัน เมื่อไม่ได้
 เทียวไปคนเดียวดีกว่า” ได้ภาสิตพระ-
 คาถาเหล่านี้ ในนาควรรคว่า

๓๒๘. “ถ้าบุคคลได้เพื่อนมีปัญญารักษาตัว
 มีธรรมเครื่องอยู่ดี เป็นนักปราชญ์

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อภิกุญฺย สพฺพพานิ ปริสฺสยานิ
จเรยฺย เตนตฺตมโน สติมา

เที่ยวไปร่วมกัน เขากำจัดอันตราย
ทุกอย่างเสีย ใจดี มีสติ เที่ยวไป
กับเพื่อนนั้น

๓๒๙. โน เจ ลภถ นิปกํ สหายํ
สทุธิจฺรํ สาธุวิหาริธีรํ
ราชาว รฏฺจํ วิชิตํ ปหาย
เอโก จเร มาตงฺครณฺเวยว นาโค

๓๒๙. หากไม่ได้เพื่อน มีปัญญารักษาตัว
มีธรรมเครื่องอยู่ดี เป็นนักปราชญ์
เที่ยวร่วมกัน เขาก็ควรเที่ยวไป
คนเดียว ประหนึ่งพระราชาทรงสะ
แ่วนแคว้นที่ชนะเที่ยวไป (หรือ)
ประหนึ่ง ช้างชื่อมาตังคะ ละโขลง
เที่ยวไปในป่าตัวเดียว ฉะนั้น

๓๓๐. เอกสฺส จริตํ เสยฺโย
นตฺถิ พาลे สหายตา
เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา
อโปไปสุสฺสุโก มาตงฺครณฺเวยว
นาโค”ติ.

๓๓๐. การเที่ยวไปคนเดียว ดีกว่า เพราะ
ความเป็นสหายในคนพาล ไม่มี
คนควรเที่ยวไปคนเดียว ประหนึ่ง
ช้างมาตังคะ ขวนขวายน้อย
เที่ยวไปในป่า ฉะนั้น ทั้งไม่ควร
ทำบาปกรรม”.

ตตฺถ นิปกนฺติ เนปกุกปณฺเวย
สมนฺนาคตํ. สาธุวิหาริธีรนฺติ ภาทก-
วิหาริ ปณฺทิตํ. ปริสฺสยานิตี ตาทิสํ
เมตฺตาวิหาริ สหายํ ลภนฺโต
“สีหพฺยคฺฆมาทโย ปากฏฺปริสฺสเย จ
รากโทสาทโย ปฏฺิจฺจนฺนปริสฺสเย

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มิ
ปัญญา รักษาตน คือ ประกอบด้วย
ปัญญา รักษาตน. คำว่า มีธรรม
เครื่องอยู่ดี เป็นนักปราชญ์ คือ มี
ธรรมเครื่องอยู่เจริญ เป็นบัณฑิต. คำว่า
อันตรายเป็นต้น ความว่า เขาเมื่อได้

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จา”ติ สพฺเพว ปริสุสเย อภิภาวิตฺวา
เตน สทฺธิ อุตฺตมโน อูปฺภูจิตฺตฺสฺสติ
หุตฺวา จเรยฺย วิหเรยฺยาติ อตุโถ.

ราชา รฏฺจนฺติ รฏฺจํ หิตฺวา
ปพฺพชนฺโต ราชิสฺสึ วีย. อิํ ํ วุตฺตํ
โหติ ยถา วิชิตฺตฺมฺปิปฺเทโส ราชา
“อิํ ํ รชฺชํ นาม มหนฺตํ ปมาทฺฏฺจํ,
กึ เม รชฺเชน การิตฺเตนา”ติ วิชิตํ
รฏฺจํ ปหาย ตโตว มหาอรณฺญํ
ปวิสิตฺวา ตาปสฺสปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
จตุสฺสุ อิริยาปถสฺสุ เอกโก ว จรติ,
เอวํ เอกโก ว จเรยฺยาติ.

มาตฺตฺครณฺญเ นาคฺติ ยถา จ
“อํ โข อากิณฺโณ วิหรามิ หตฺถึหิ
หตฺถึนึหิ หตฺถึกุลเมหิ หตฺถึจฺฉาเปหิ
จึนฺนคฺคานิ เจว ตึณานิ ขาทามิ,

เพื่อนที่อยู่อย่างมีเมตตาเช่นนั้น กำจัด
อันตรายได้ทั้งหมด คือ “อันตรายซึ่ง
ปรากฏ มีราชสีห์และเสือโคร่งเป็นต้น
และอันตรายที่ปกปิด มีราคะและโทสะ
เป็นต้น” มีใจดี มีสติมั่นคง เทียวไป คือ
อยู่กับเพื่อนนั้น.

คำว่า **ประหนึ่งพระราชอาณา-**
แคว้น ความว่า ประหนึ่งพระราชอาณา
ทรงระแวงแคว้นผนวช ฉะนั้น. ท่าน
กล่าวอธิบายไว้ว่า พระราชาทรงชนะ
ภูมิประเทศแล้ว ทรงดำริว่า “การเป็น
พระราชานี้ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
อย่างใหญ่หลวง สำหรับเรา จะมี
ประโยชน์อะไร ด้วยราชสมบัติ ที่
ครอบครอง” ทรงระแวงแคว้น ที่ทรง
ชนะแล้ว ต่อจากนั้น ก็เข้าไปยังป่าใหญ่
ผนวชเป็นดาบส เทียวเสด็จไปใน
อิริยาบถทั้ง ๔ พระองค์เดียว จันใด
บุคคลก็ควรเทียวไปคนเดียว ฉะนั้น.

คำว่า **ประหนึ่ง ช้างชื่อมาตังคะ** เทียวไป
ในป่า ฉะนั้น ความว่า เหมือนอย่างว่า
บุคคล ฟังเทียวไปคนเดียว เหมือน
พญาช้างนี้ ชื่อว่า “มาตังคะ” เพราะ

คุณกนก ะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โอบกโคภกคณจ สาขาภงค์ ขาพันธิต
 อาวิลานี จ ปานีนยานี ปิวามิ,
 โอคาหนุตสสุ จ เม อุตติณณสสุ จ
 หตถินโย กาย์ อุปนิษณติโย
 คจจนติ, ยนุณนาค์ เอกโกว
 คณสมา วูปกฏโจ วิหเรยณ”ติ
 เอวัง ปฐิสณจิตุขา มเตน คมนโต
 “มาตงโค”ติ ลทุธนาโม อิมสัมมิ
 อรณเณ อัย หตถินาโค ยุถ์ ปหาย
 สพุพริยาปเถสุ เอกโกว สุขิ จรติ
 เอวังปิ เอโกว จเรติ อตถโธ.

เอกสชาติ ปพพชิตสสุ หิ
 ปพพชิตกาลโต ปฏุจาย เอกโกวา-
 ภิตสสุ เอกสเสว จริตัง เสยโย.

นตถิ พาลเ สหายตาทิ “จุฬสีล
 มชฺฉิมสีล มหาสีล ทส กถาวตถุณิ
 เตรส ธุดงคคุณานิ วิปสฺสนาญาณัง
 จตฺตารอ มคฺคา จตฺตาริ ผลานิ
 ติสฺโส วิชฺชา ฉ อภิญญา
 อมตมหานิปฺพานนุ”ติ อัย หิ สหายตา
 นาม. สว พาลัง นิสฺสาย อธิคณฺตุ
 น สกุกาติ นตถิ พาลเ สหายตาทิ.

พิจารณาเห็นว่า “เรา นั่งเฝ้ายอยู่กับ
 ช้างพลาย ช้างพัง ช้างสะเทิ้น และ
 พวกลูกช้าง เคี้ยวกินหญ้าอดขาด
 พวกเขาก็แย่งกินกิ่งไม้ที่เราหักลง ๆ เรา
 ดื่มน้ำขุ่น เมื่อเราหยั่งลง (ทำน้ำ) หรือ
 ก้าวขึ้น พวกช้างพังก็เดินเสียดสีกายไป
 กระทบ เราละโคลง ไปอยู่ตัวเดียว
 ดีกว่า” ดำเนินไป ด้วยความรู้ ละโคลง
 เทียวไปในป่านี้ตัวเดียว ในอิริยาบถ
 ทั้งปวงอย่างสุขสบาย ฉะนั้น.

คำว่า **ผู้เดียว** ความว่า ตั้งแต่บวช
 การเทียวไป แห่งบรรพชิต ซึ่งยินดีใน
 ความเป็นผู้เดียวเทียวไป ชื่อว่า ผู้เดียว
 เท่านั้น ดีกว่า.

คำว่า **ความเป็นสหาย** ในเพราะคนพาล
ย่อมไม่มี ความว่า ก็คุณธรรมนี้ คือ
 “จุฬศีล มัชฌิมศีล มหาศีล กถาวัตถุ ๑๐
 ธุดงคคุณ ๑๓ วิปัสสนาญาณ มรรค ๘
 ผล ๘ วิชชา ๓ อภิญญา ๖
 อมตมหานิปพาน” ชื่อว่า คุณเครื่อง-
 เป็นสหาย. คุณเครื่องเป็นสหายนั้น
 ไม่อาจบรรลู่ เพราะอาศัยชนพาล

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบท.ป-ท.๗-๒๕

เอโกติ อิมินา การณน สพุพิริยาปถสฺ
 เอโก ว หุตฺวา จเรยฺย, อปฺปมตฺตกาณิปี
 น จ ปาปานิ กยิรา. เอโส
 อปฺโปสฺสุโก นิราลโย อิมสฺมี อรณฺเณ
 มาตงฺคณาโค อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตฎฺฐาเน สฺขํ
 จรติ, เอวํ เอกโก ว หุตฺวา
 จเรยฺย, อปฺปมตฺตกาณิปี น จ
 ปาปานิ กเรยฺยาติ อตฺถโก. ตสฺมา
 “ตฺมุหฺหิปี เอวรूपํ สหายํ อลภณฺเตหิ
 เอกจารีเหว ภวิตพฺพนฺ”ติ อิมมตฺถํ
 ทสฺเสนฺโต สตฺถา เตสํ ภิกฺขุณฺโณ อิมํ
 ธรรมเทศนํ เทเสสิ.

เทศนาวาสานเ ปณฺจสตาปี เต
 ภิกฺขุ อรหตฺเต ปติฎฺฐหิสูติ.

สมฺพหุสภิกฺขุวตฺถุ สตฺตมํ.

เหตุ นั้น คุณเครื่องเป็นสหาย ย่อมไม่มี
 ในเพราะคนพาล. คำว่า ผู้เดียว
 เป็นต้น ความว่า ด้วยเหตุนี้ บุคคล
 ควรเที่ยวไป ทุก ๆ อิริยาบถคนเดียว
 และไม่ควรถ้าบาปแม้นิดเดียว. อธิบายว่า
 บุคคลควรเที่ยวไปคนเดียว ประหนึ่ง
 ช้างมาตั้งคะนั้น ตัวขนขวายน้อย คือ
 หמדเยื่อใย เที่ยวไปตามสบาย ณ
 สถานที่ต่าง ๆ ที่ปรารถนา ในป่านี้
 ฉะนั้น และไม่ควรถ้าบาปถึงจะเล็ก ๆ
 น้อย ๆ. ฉะนั้น พระศาสดาเมื่อ
 ทรงแสดงเนื้อความนี้ว่า “ถึงพวกท่าน
 ไม่ได้สหายเช่นนี้ ก็พึงเที่ยวไปคนเดียว
 เท่านั้น” ทรงแสดงธรรมเทศานี้ แก่
 ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น.

เวลาจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้น
 แม้ประมาณ ๕๐๐ รูป ตั้งอยู่ในอรัหัตผล
 ดังนี้แล.

เรื่องภิกษุหลายรูป ที่ ๗ จบ.

คุณกนก ยะธรรววรรณ

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๘. มารวตถุ

๓๓๑. อตถมฺหิ ชาตมฺหิ สุขฺยา สหยา
ตุฏฺฐิ สุขฺยา ยา อิตฺตเรณ
ปฺนฺณํ สุขํ ชีวิตสงฺขมฺหิ
สพฺพสฺส ทฺกฺขสฺส สุขํ ปหานํ

๓๓๒. สุขฺยา เมตฺเตยฺยตา โลก
อโถ เปตฺเตยฺยตา สุขฺยา
สุขฺยา สามณฺณตา โลก
อโถ พุรฺหมณฺณตา สุขฺยา

๓๓๓. สุขํ ยาว ชรา สิลํ
สุขฺยา สทฺธา ปตฺติจฺจิตา
สุโข ปณฺณาปฏฺฐิลาโก
ปาปานํ อกรณํ สุขํ.

๘. เรื่องมาร

๓๓๑. เมื่อความต้องการเกิดขึ้น พวกเพื่อน
นำสุขมาให้ ความยินดีปัจจัย
ตามมีตามได้ นำสุขมาให้ ขณะ
สิ้นชีวิต บุญนำสุขมาให้ การละ
ทุกข์ทั้งหมดได้ นำสุขมาให้

๓๓๒. การถือกุศลมารดา นำสุขมาให้
ในโลก อีกประการหนึ่ง การถือ-
กุศลบิดา สมณะและพรหม ก็นำ
สุขมาให้

๓๓๓. ศีล นำสุขมาให้ กระทั่งแก่ชรา
ศรัทธาที่ตั้งมั่นก็ดี การได้ปัญญา
ก็ดี การไม่ทำบาปก็ดี นำสุข
มาให้.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๘. มารวตฤ

อตถมเหตี อิมं ฐมมเทสนนํ สตุถา
หิมวณุตปสฺเส อรณฺณกุกฺกิกายํ วิหรนฺโต
มารํ อารพฺภ กถเอสิ.

ตสมิ กิร กาลे ราชाने
มนุสฺเส ปิเพตฺวา รชชํ กारेनुติ.
อถ ภควา อฐมิกิราชุณํ รชเช
ทณฺฑกกรณปิพิเต มนุสฺเส ทิสฺวา
การุณฺณวเสน เหว จินฺเตสิ “สกุภา
นุ โข รชชํ กारेตุ อหนํ อฆาตยํ
อชินํ อชาปยํ อโสจํ อโสจาปยํ
ฐมเมนา”ติ. มาโร ปาปิมา ตํ
ภควโต ปริวิตกํ ฆตฺวา “สมณ
โคตโม ‘สกุภา นุ โข รชชํ
กारेตุ’ติ จินฺเตสิ อิทานิ รชชํ
กारेตุ กามิ ภวิสฺสติ, รชชณฺจ
นาเมตํ ปมาทญฺจानํ, ตํ กारेनुตสฺส
สกุภา โอกาสํ ลภิตुํ กจฺฉามิ,
อุสฺสาหมสฺส ชเนสฺสามิ”ติ จินฺเตตฺวา
สตุถารํ อุปสงฺกमितฺวา อาห
“กारेตุ ภนฺเต ภควา รชชํ, กारेตุ
สฺกโต รชชํ, อหนํ อฆาตยํ

๘. เรื่องมาร

พระศาสดาประทับ ณ กุฎีตั้งอยู่ในป่า ข้างป่าหิมพานต์ ทรงปรารภถึงมาร ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า เมื่อความต้องการ เป็นต้น.

ทราบว่า เวลานั้น หมู่พระราชา ทรงครองราชย์ เบียดเบียนเหล่ามนุษย์ ครานั้น รัชสมัยพระราชา มีทรงธรรม พระผู้มีพระภาค ทอดพระเนตรเห็นพวกมนุษย์ ถูกลงอาชญาเบียดเบียน ทรงดำริอย่างนี้ ด้วยสามารถพระกรุณาว่า “ตัวเรา สามารถครองราชย์โดยธรรม ไม่เบียดเบียนเอง ไม่ให้ผู้อื่นเบียดเบียน ไม่ชนะเอง ไม่ให้ผู้อื่นชนะ ไม่เศร้าโศกเอง ไม่ให้ผู้อื่นเศร้าโศก หรือเปล่าหนอ”. มารผู้ลามก ทราบความปริวิตกนั้น ของพระผู้มีพระภาค จึงคิดว่า “พระสมณโคตม ทรงดำริว่า ‘สามารถครองราชย์ หรือเปล่าหนอ’ บัดนี้ พระสมณโคตม คงต้องการครองราชย์ ก็ชื่อว่าการครองราชย์นั้น เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เมื่อพระสมณโคตม ครองราชย์นั้น เราอาจได้โอกาส เรา

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อชิน อชาปย อโสจ อโสจาปย
ธมฺเมนา”ติ.

จะไปยุพระองค์ให้เกิดอุตสาหะ” เข้าเฝ้า
พระศาสดา กราบทูลว่า “ข้าแต่
พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคทรง
ครองราชย์เถิด ขอพระสุคตจงครองราชย์
โดยธรรม ไม่เบียดเบียนเอง ไม่ให้ผู้อื่น
เบียดเบียน ไม่ชนะเอง ไม่ให้ผู้อื่นชนะ
ไม่เศร้าโศกเอง ไม่ให้ผู้อื่นเศร้าโศก”.

อถ นํ สตุถา “กึ ปน เม
ตฺวํ ปาปิม ปสฺสิ, ยํ มํ ตฺวํ
เอวํ วเทสึ”ติ วตุวา “ภควตา โข
ภนฺเต จตฺตารโ อิทฺธิปาทา สุภาวิตา,
อากงฺขมาโน หิ ภควา หิมวณฺตํ
ปพฺพตราชํ ‘สุวณฺณนฺ’ติ อธิมุจฺเจยฺย,
ตณฺจ สุวณฺณเมว อสฺส, อหํปิ
โว ธเนน ธนกรณียํ กริสฺสสามิ,
อิติ ตุมฺเห ธมฺเมน รชฺชํ
กาเรสฺสธา”ติ เตน วุตฺเต,

ครานั้น พระศาสดาตรัสกับมารนั้นว่า
“มารผู้ลามก ก็ท่านเห็นอะไรเรา จึง
กล่าวอย่างนี้” เมื่อมารกราบทูลว่า
“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาค
แล ทรงอบรมอิทธิบาททั้ง ๔ ดีแล้ว,
ก็พระผู้มีพระภาค เมื่อจำนงหวัง พึง
น้อมนึกถึงภูเขาลวงหิมวันต์ว่า ‘จง
เป็นทอง’, และภูเขาน้อมนึกถึงนั้น ก็
เป็นทองทีเดียว, แม้ข้าพระองค์จักทำกิจ
ที่จะพึงทำด้วย ทรัพย์แก่พระองค์, เหตุนี้
พระองค์จักครองราชย์ โดยธรรม”,
ทรงทำให้มารเกิดสังเวช ด้วยพระคาถา
เหล่านี้ว่า

“ปพฺพตสฺส สุวณฺณสฺส
ชาตฺรูปสฺส เกวลา
ทฺวิตาปี นาลเมกสฺส

“บุคคล ทราบว่า ความที่ภูเขาลวง
ทองคำบริสุทธิ์ล้วน เพิ่มขึ้นเป็น ๒
เท่าอีก ก็ไม่เพียงพอแก่คนผู้เดียว

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิติ วิทฐา สมํ จเร
 โย ทุกุขมททกฺขิ ยโตนิทานํ
 กาเมสุ โส ชนฺตุ กถํ นเมยฺย
 อฺปฐิ วิทิตฺวา ‘สงฺโค’ติ โลก
 ตสฺเสว ชนฺตุ วินยาย สิกฺขเช’ติ

พึงประพฤติพอเหมาะพอควร สัตว์
 เกิดใจ ได้เห็นทุกข์ว่า มีกามใจ
 เป็นแดนมอบผล ให้สัตว์เกิดนั้น พึง
 น้อมไปในกามได้อย่างไร ผู้ที่เกิดมา
 รู้จักความถื้อมันว่า ‘เป็นเครื่องข้ง’
 ในโลก พึงศึกษา เพื่อนำอุปธินั้น
 ออกเสีย”

อิมาหิ คาทาหิ สํเวเชตฺวา “อณฺโณเอว
 โข ปาปิม ตว โอวาโท, อณฺโณ มม,
 ตยา สทฺธิ ฐมฺมสมฺมุนฺตนา นาม
 นตฺถิ, อหํ หิ เอวํ โอวาทามิ”ติ
 วตฺวา อิมา คาทา อภาสิ

แล้วตรัสว่า “มารผู้ลามก โอวาท
 ของท่านเป็นอย่างหนึ่ง โอวาทของเรา
 เป็นอีกอย่างหนึ่ง ชื่อว่าการปรึษา
 ธรรมกับท่าน ย่อมไม่มี เพราะเราสอน
 อย่างนี้” ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

๓๓๑. “อตุตฺมฺหิ ชาตมฺหิ สุขา สหยา
 ตฺกุฏฺฐิ สุขา ยา อิตฺริตเรน
 ปุณฺณํ สุขํ ชีวิตสงฺขมฺหิ
 สพฺพสฺส ทฺกุขสฺส สุขํ ปหานํ

๓๓๑. “เมื่อความต้องการเกิดขึ้น พวก
 เพื่อนนำสุขมาให้ ความยินดี
 บ้างจยตามมีตามได้ นำสุขมาให้
 ขณะสิ้นชีวิต บุญนำสุขมาให้
 การละทุกข์ทั้งหมดได้ นำสุข
 มาให้

๓๓๒. สุขา มตฺเตยฺยตา โลก
 อโถ เปตฺเตยฺยตา สุขา
 สุขา สามณฺณตา โลก
 อโถ พุรหฺมณฺณตา สุขา

๓๓๒. การเกื้อกูลมารดา นำสุขมาให้
 ในโลก อีกประการหนึ่ง การ
 เกื้อกูลบิดา สมณะและพรหม ก็
 นำสุขมาให้

๓๓๓. สุขี ยาว ชรา สิ้น
 สุขา สทุธา ปติภูจिता
 สุขโฆ ปณฺณาปฏิสลาโก
 ปาปานํ อกรรมํ สุขนฺ”ติ.

ตตฺถ อตฺถมฺหิตี ปพฺพชิตสฺสาปิ
 หิ จีวรกรณาทิกเก วา อธิกรณ-
 วุปสมนาทิกเก วา คิหิโนปิ
 กสิกรมมาทิกเก วา พลวปกฺขสนฺนิสฺสิตฺเตหิ
 อภิภวนาทิกเก วา กิจฺเจ อุปฺปนฺเน,
 เย ตํ กิจฺจํ นิปฺพาเทตฺถ วา
 วุปสมเตตฺถ วา สกฺโกนฺติ, เอวฺรฺฐปา
 สุขา สหายาติ อตฺถโถ. **ตฺถุจฺ**
 สุขาติ ยสฺมา ปน คิหิโนปิ สเกน
 อสนฺตฺถุจฺจา สนฺธิจฺเจทาทีนฺ อารพฺภนฺติ,
 ปพฺพชิตาปิ นานปฺปการํ อนฺเสนํ.

อิตฺติ เต สุขี น วินฺทนฺติเยว.
 ตสฺมา ยา อิตฺริตเรน ปฺริตฺเตน วา
 วิปฺเลน วา อตฺตโน สนฺตเกน
 สนฺตฺถุจฺ, อยเมว สุขาติ อตฺถโถ.
ปฺลฺยณฺติ มรณกาเล ปน ยถา
 อชฺฌาสนฺเยน ปฏฺจเปตฺวา กตํ

๓๓๓. คีล นำสุขมาให้ กระทั่งแก่ชรา
 ศรัทธาที่ตั้งมั่นก็ดี การได้ปัญญา
 ก็ดี การไม่ทำบาปก็ดี นำสุข
 มาให้”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า **เมื่อ**
ความต้องการ ความว่า ก็เมื่อกิจการ
 ทำจีวรเป็นต้นก็ดี ระวังอธิกรณ์เป็นต้นก็ดี
 เกิดขึ้น แก่บรรพชิตบ้าง (หรือ) เมื่อ
 กิจมีการทำกสิกรรมเป็นต้นก็ดี ถูกศัตรู
 มีกำลังย่ำยีก็ดี เกิดขึ้นแก่คฤหัสถ์บ้าง
 เพื่อนที่ช่วยทำกิจให้สำเร็จ หรือให้สงบ
 ได้เช่นนั้น นำสุขมาให้. คำว่า **ความ**
ยินดี ก็นำสุขมาให้ ความว่า ก็แม้พวก
 คฤหัสถ์ไม่สันโดษของ ๆ ตน เริ่มงาน
 ทุจริตมีตัดที่ต่อเป็นต้น พวกบรรพชิต
 ไม่สันโดษปัจจัยของตน เริ่มแสวงหา
 ไม่ควรหลาย ๆ ประการ.

เหตุนี้ ทั้ง ๒ พวกนั้น จึงไม่ประสบ
 ความสุขเลย. ฉะนั้น ความสันโดษด้วย
 ของมีอยู่ ของตนนอกนี้ ๆ น้อย หรือมาก
 ก็ตาม นำสุขมาให้. คำว่า **บุญ** คือ
 ก็เวลาสิ้นชีวิต บุญกรรมที่ปรารถนาตาม
 อธิษาศัยกระทำ นำสุขมาให้. คำว่า

คุณกนก ยะสารวรรณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบท - ๗-๒๕

ปุณณกมมัม สุขัม. สพฺพสฺสชาติ สกฺลสฺส
ปน วฏฺฏทฺทุกฺขสฺส ปหานสงฺขชาติ
อรหตฺตเมว อิมสฺมี โลเก สุขัม นาม.

เมตฺเตยฺยตาติ มาตริ สมฺมา-
ปฏิปตฺติ. เปตฺเตยฺยตาติ ปิตริ
สมฺมาปฏิปตฺติ. อุกฺเขนาปิ มาตาปิตฺนุ
อุปฏฺจฺจานเมว กถิตํ. มาตาปิโตร หิ
ปุตฺตานํ อนุปฏฺจฺจหนภาวํ ฅตฺวา
อตฺตโน สนฺตํ ภูมียํ วา นินฺหนตฺติ
ปเรสํ วา วิสฺสชฺเชนฺตฺติ. “มาตาปิโตร
น อุปฏฺจฺจหนตฺติ”ติ จ เตสํ นินฺทา
ปวตฺตตฺติ. กายสฺส เกทา คุณฺนิริเยปิ
นิพฺพตฺตนฺตฺติ, เย ปน มาตาปิโตร
สกกจจํ อุปฏฺจฺจหนตฺติ, เต เตสํ
สนฺตํ ฐนํ ปาปุณฺนตฺติ ปสฺสํปี
ลภนฺตฺติ, กายสฺส เกทา สคฺเค
นิพฺพตฺตนฺตฺติ ตสฺมา อุภยํเปตํ “สุขนฺ”ติ
วตฺตํ. สามณฺยตาติ ปพฺพชิตฺเตสุ
สมฺมาปฏิปตฺติ. พุรฺหุณฺยตาติ วาหิต-
ปาเปสุ พุทฺธปจฺเจกพุทฺธสาวเกสุ
สมฺมาปฏิปตฺติเยว. อุกฺเขนาปิ สีลวณฺตฺตานํ
เตสํ จตฺตฺติ ปจฺจเยหิ ปฏฺิจคฺคณภาโว
กถิตฺเตเยว. อิทํปิ โลเก สุขัม นาม.

ทั้งปวง ได้แก่ พระอรหันต์ คือ การละ
วิญญูทุกขได้ทั้งหมด ชื่อว่า นำสุขมาให้
ในโลกนี้.

การปฏิบัติโดยชอบในมารดาชื่อว่า
การเกื้อกูลมารดา. การปฏิบัติชอบในบิดา
ชื่อว่า การเกื้อกูลบิดา. แม้ด้วยบททั้ง ๒
พระผู้มีพระภาค ตรัสถึงการบำรุง
มารดาบิดา. เป็นเรื่องจริง มารดาบิดา
ทราบว่าคุณไม่บำรุง ก็ฝังทรัพย์สมบัติ
ของตนในแผ่นดินเสียบ้าง บริจาคให้
คนอื่นบ้าง. อีกประการหนึ่ง การนินทา
ย่อมเป็นไปแก่บุตรเหล่านั้นว่า “คน
เหล่านี้ ไม่ทะนุบำรุงมารดาบิดา”.
เพราะกายแตกไป พวกเขาบังเกิดใน
แม้คุณนรก, ส่วนพวกบุตรที่ทำนุบำรุง
มารดาบิดาโดยเคารพ ย่อมได้รับทรัพย์
มรดก ของท่านทั้ง ๒ ทั้งได้รับการ
สรรเสริญ, เพราะกายแตกไปก็เกิด ณ
สรวงสวรรค์ ฉะนั้น แม้ทั้ง ๒ ข้อ
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “นำสุขมาให้”.
การปฏิบัติโดยชอบในพวกบรรพชิต ชื่อว่า
การเกื้อกูลสมณะ. การปฏิบัติโดยชอบ
ในพระพุทฺธเจ้า พระปัจเจกพุทฺธเจ้าและ

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เหล่าพุทธสาวก ซึ่งลอยบาปแล้ว ชื่อว่า
การเกื้อกูลพรหม. แม้ด้วยบททั้ง ๒
พระผู้มีพระภาคตรัสถึงการบำรุงพระ-
พุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและเหล่า
พุทธสาวกผู้มีศีล ด้วยปัจจัย ๔. ถึงขั้นนี้
ชื่อว่า นำสุขมาให้ในโลก.

ศีลนุติ มณิกุณฺฑลรัตนตวตตถาทโย
หิ อลงการา ตสฺมี ตสฺมี วเย
จิตานํ เยว โสภนุติ, น ทหรานํ
อลงกาโร มหุลลกกาเล มหุลลกานํ
วา อลงกาโรปิ น ทหรกาเล
โสภติ. “อุมฺมตฺตโก เอส มณฺเฒ”ติ
ครหุปฺปาทเนน โทสมเว ชเนติ,
ปณฺจศีลทสศีลาทีเกทํ ปน สิลํ
ทหรสฺสาปี มหุลลกสฺสาปี สพฺพเวเยสุ
โสภติเยว “อโห วตายํ สีลวา”ติ
ปสฺสฺสฺปฺปาทเนน โสมนสฺสเมว อาวหติ,

คำว่า ศีล เป็นต้น ความว่า
เป็นความจริง เครื่องประดับ มีแก้วมณี
ตุ้มหู และผ้าแดง เป็นต้น งดงาม
สำหรับคนซึ่งอยู่ในวัยนั้น ๆ เท่านั้น,
เครื่องประดับคนหนุ่ม เวลาแก่ก็ไม่
งดงาม หรือเวลาเป็นหนุ่ม เครื่องประดับ
คนแก่ก็ไม่งดงาม. จะก่อให้เกิดโทษถ่าย-
เดียว เพราะเกิดคำครหาว่า “คนนั้น
สงสัยจะเป็นบ้า”, ส่วนศีล มีศีล ๕
และศีล ๑๐ เป็นต้น งามทุก ๆ วัย
ทั้งคนหนุ่ม ทั้งคนแก่ทีเดียว, นำแต่
ความโสมนัสมาให้อย่างเดียว เพราะ
ให้เกิดสรรเสริญว่า “ท่านผู้นี้มีศีลหนอ”,

เตน วุตฺตํ, “สุขํ ยาว ชรา
ศีลนุ”ติ. สทฺธา ปติญฺจิตาติ
โลกียโลกุตฺตรา ทูริธาปี นิจฺจลา
หุตฺวา ปติญฺจิตา สุขา. สุขโข

เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
“ศีลนำสุขมาให้กระทั่งแก่ชรา”. คำว่า
ศรัทธาตั้งมั่น ความว่า ศรัทธาที่เป็น
โลกียะและโลกุตระ แม้ทั้ง ๒ อย่าง

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๒-๗-๖๓-๒๕

ปณฺญาปฏฺฐิตาภคฺติ โลกฺยโลกุตฺตรายปิ
 ปณฺญา ย ปฏฺฐิตาภ สุขโ. . . ปาปานิ
 อกรรม สุขนฺติ เสตฺตมาตวเสน ปน
 ปาปานิ อกรรม อิมสฺมี โลก
 สุขนฺติ อตฺถ.

เทสนาวसानะ พหุณฺเ ทเวตานิ
 ธมฺมาภิสสมโย อโหสีติ.

มารวตฺถุ อฏฺฐมฺ.

นาควคฺควณฺณนา นิฏฺฐิตา.

เตวีสีติโม วคฺโค.

เป็นคุณชาติไม่หวั่นไหว ตั้งมั่นแล้ว นำ
 สุขมาให้. คำว่า การได้ปัญญา นำสุข
 มาให้ ความว่า การได้ปัญญาแม้ที่เป็น
 โลภียะและโลกุตระ นำสุขมาให้. คำว่า
 การไม่ทำบาป นำสุขมาให้ ความว่า
 อหนึ่ง การไม่ทำบาปด้วยสามารถวิริติ
 เครื่องฆ่าบาปกรรมเนื่องในอริยมรรค
 ชื่อเสตฺตนำสุขมาให้ ในโลกนี้.

เวลาจบเทศนา เทวดาจำนวนมาก
 ได้ตรัสรู้ธรรม ดังนี้แล.

เรื่องมาร ที่ ๘ จบ.

พรรณนานาควรรค จบ.

วรรคที่ ๒๓ จบ.

คุณกนก ยะสารวรรณ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ใบแจ้ง

มูลนิธิภูมิพลโลกิขุ ขอเรียนให้ทราบว่า

1. ท่านที่ได้รับพระคัมภีร์ ฉบับ "ภูมิพลโลกิขุ" แล้วปรากฏว่าพบข้อบกพร่องในเนื้อหาพระคัมภีร์ เป็นต้นว่า

- หน้าหนังสือขาดหายไป
- เลขหน้าหนังสือไม่เรียงตามลำดับ
- ข้อความพิมพ์เลอะเลือน อ่านไม่ชัด

ฯลฯ

โปรดส่งพระคัมภีร์คืนไปยัง มูลนิธิภูมิพลโลกิขุ ในบริเวณวัดสระเกศ ฯ
ถนนจักรพรรดิพงษ์ กรุงเทพฯ 10100
โทร.223-0316, 221-8001

มูลนิธิ ฯ ยินดีส่งพระคัมภีร์เล่มใหม่ชดเชยให้ท่าน ทางไปรษณีย์ทันที และจะออกค่าใช้จ่ายในการส่งหนังสือคืนให้ท่านด้วย

2. ถ้าหากท่านพบคำผิด กรุณาแจ้งมาด้วย เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป

ด้วยความขอบพระคุณอย่างยิ่ง.

Bhumibalo Bhikkhu Foundation Notice

1. In case of your "Bhumibalo Bhikkhu" CANON contains the following deficiencies :

- Page(s) missing
- Page number(s) not in order
- Printing(s) unclear/unreadable

Please return such defect CANON to

Bhumibalo Bhikkhu Foundation Wat Srakesa Compound

Chakrabardibong Road

BANGKOK 10100

Tel.2230316, 2218001

The Foundation will immediately replace you with a new copy and will also refund you the return postage.

2. If you found any error(s) in your CANON copy, please let us know so that the correction(s) can be done accordingly.

Thank you very much for your kind cooperation.